

Behovet av en språk- strategi för Sverige

LARS ALBERIUS

MARKELLA CALLIN

ANGELA HOFFMAN

SVERKER JOHANSSON

COCO NORÉN

Innehåll

Språkstrategi för Sverige – inledning	4
Kartläggningen	5
Utredningen	5
Sammanfattande kommentarer och förslag	6
Kartläggning	7
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund och genomförande	7
1.2 Metodiska svårigheter	7
2 Sammanställning av språkutbudet	8
3 Söktryck och språkstudenters demografi	12
4 Helårsstudenter, prestationer och pengar	14
5 Lärare och kompetens	16
6 Vilka språk är "viktigast" för Sverige?	18
Utredning – Behovet av språkkompetens	21
1 Migration och språkkontakt i dagens Sverige	21
1.1 En översikt	21
1.2 Tillgängliga översättningar på de olika aktörernas webbplatser	23
1.3 Några utgångspunkter för rapporten	27
2 Flerspråkiga verksamheter och kommunikativa perspektiv	28
2.1 Introduktion	28
2.2 Datainsamling	28
2.3 Transkriptioner och sammanfattningar av intervjuerna	29
2.4 Övergripande perspektiv och problembeskrivningar	29
2.5 Flerspråkighet, rättssäkerhet och arbetsmiljö	30
2.5.1 Upplevda behov vad gäller kontinuerlig språkutbildning	32
2.5.2 Upplevda behov vad gäller användning av externa tolkar	36
2.5.3 Upplevt kompetensbehov	39
2.5.4 Upplevda behov och förslag på förbättringar vad gäller rutinerna på arbetsplatsen	41
2.5.5 Upplevda behov av webbaserad information	43
2.5.6 Övrigt: Kreativa lösningar som underlättar kommunikationen	44
3 Utredningens slutsatser	46
I. Kontinuerlig språkutbildning för arbetsplatsens personal	46
II. Tillämpning av externa tolkar	47
III. Rekrytering och behållning av personal med kompetens i främmande språk	48
V. Webbplatser	49
VI. Övrigt	50
4 Internationell forskning som rör <i>heritage languages</i> och <i>heritage speakers</i>	51
4.1 Introduktion	51
4.2 Aktuell forskning	52
4.3 Tänkbara forskningsområden för svensk forskning	53
Referenser	54
Bilagor	57
Bilaga 1 Utbildningsutbud	57

Bilaga 2 Utbildningsprogram	69
Bilaga 4. Utbildning på forskarnivå i språkämnen	85
Bilaga 5 Lärarkompetens	91
Bilaga 6 Organisation	101
Bilaga 6. HST per språk	105
Bilaga 7 Söktryck per språk	110
Bilaga 8. Intervjufrågor	117
Bilaga 9. Ny kurs: Tolkning i offentlig sektor, 30 hp, vt 2017.	119

Språkstrategi för Sverige – inledning

Språk är det enskilt viktigaste mediet för mänsklig kommunikation. Det gäller såväl för individer som för organisationer och nationer. Det är därför viktigt med goda kunskaper både i och om språk, och ju mer komplexa frågor som behandlas desto större krav ställs på precisa och adekvata språkkunskaper.

För den enskilde ger språkkunskaper utöver vidgade perspektiv också förbättrade jobbmöjligheter och förmåga att ta sig an nya utmaningar. För de flesta delarna av såväl det privata som det offentliga arbetslivet är det centralt med medarbetare med goda kunskaper, i svenska liksom i andra språk.

Frågan om språk och språkkunskaper behandlas i såväl lag som språkpolitiska mål.

Den svenska språklagen fastslår att ”var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska 1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och 2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål” (§ 14).

Vidare har EU satt upp mål att medborgarna ska behärska två språk utöver modersmålet. I december 2015 fastslog Sveriges riksdag fyra språkpolitiska mål, bl.a. att ”alla ska ha rätt till språk; att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråk och att få möjlighet att få lära sig främmande språk”. Såväl modersmål som främmande språk är alltså en viktig fråga liksom att det finns goda möjligheter till språkutbildning (jfr. Ansvar för en unik resurs. En genomlysning av språkutbildning vid Uppsala universitet, Björn Melander (2016).

Sverige befinner sig nu i en situation ingen kunde förutse för bara en kort tid sedan. Det stora antalet s.k. nyanlända från olika delar av världen medför både stora utmaningar och stora möjligheter. För effektiv och lyckad integration är språkkunskaper en kärnfråga. Det gäller allt från att tillgodose behovet av tolkning till den enskildes möjligheter till framtida egen försörjning. Den nya situationen ställer inte bara krav på tillgång till personer med kunskaper i olika främmande språk utan även på att det finns tillräckligt med lärarkompetens i svenska och svenska som andraspråk.

Universitet och högskolor i Sverige erbjuder utbildningar och forskning i och om en stor mängd språk. Högskolans uppgift är att erbjuda forskningsbaserade utbildningar. Kombinationen av forskning och utbildning i språk ger möjligheter att bättre förstå problem i fråga om språkinläring, både rent lingvistiska och sådana som har med olika kulturuttryck att göra.

Sveriges universitet och högskolor har genom Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, initierat ett arbete för att ta fram en språkstrategi för Sverige. Arbetet har letts av en arbetsgrupp. Gruppen har bestått av Eva Wiberg, rektor Göteborgs universitet (ordförande), Eva Åkesson, rektor Uppsala universitet, Kerstin Norén, tidigare rektor Högskolan Väst och Marita Hilliges, rektor Högskolan Dalarna. Coco Norén, dekan för Språkvetenskapliga fakulteten, Uppsala universitet, är adjungerad till gruppen. Lars Alberius, SUHF:s kansli, har koordinerat arbetet.

I arbetet har ingått att analysera samhällets – i form av myndigheter, organisationer, företag m.fl. – framtida behov av språkforskning och språkutbildningar och sätta dem i relation till lärosätenas möjligheter att erbjuda utbildning och forskning. Språkstrategin utgår från det mångkulturella samhällets behov av språkutbildning och språkforskning. Lärosätena vill med språkstrategin visa att de tar ett nationellt ansvar för Sveriges försörjning av personer med breda och djupa språkkunskaper för landets och enskildas bästa.

Denna språkstrategi är tänkt att fungera som ett instrument att planera och utveckla språkutbildning och språkforskning vid landets lärosäten. Den nationella översikten ska ge möjligheter till nya sätt att tänka om utbildning och forskning i och om språk. En utgångspunkt är att ett lärosätes geografiska placering inte ska behöva innebära hinder för högkvalitativ utbildning och forskning i språk. Genom samarbete mellan lärosäten nationellt, och vid behov även internationellt, samt samverka med det omgivande samhället ska

Sveriges position som språknation stärkas genom denna strategi. Språkstrategin är även ett underlag för regeringen att ta fram en nationell språkstrategi för Sverige.

Arbetet med språkstrategin har bestått av fem delar: kartläggning, utredning, förankring och spridning och en avslutande rapport. Kartläggningen genomfördes under 2015 i syfte att få en total överblick över språkens situation vad gäller forskning och utbildning vid landets lärosäten. Under 2016 uppdaterades kartläggningen och kompletterades med svenska, svenska som andraspråk, engelska, lingvistik och språkteknologi. Kartläggningen har framarbetats av Lars Alberius och Sverker Johansson (rektorsråd, Högskolan Dalarna), som särskilt bidragit med framtagandet och analysen av statistiska data, samt professor Coco Norén, Uppsala universitet.

En utredning har analyserat språkkunskapers betydelse för arbetet inom och i kontakten med enskilda personer vid några myndigheter och organisationer i Sverige. Utredningen har genomförts av docent Angela Hoffman och forskningsassistent Markella Callin, båda vid Uppsala universitet. Lars Alberius har löpande bidragit till arbetet. Som ett led att förankra arbetet hölls ett seminarium i samband den nationella humanistiska dekan konferensen i Uppsala i juni 2016.

Kartläggningen

Kartläggningen av språkämnena vid Sveriges universitet och högskolor visar att det totalt undervisas och forskas i ett 60-tal språk vid landets lärosäten. Den visar det totala språkutbildningsutbudet i Sverige, vilka utbildningsprogram som finns vid de olika lärosätena, antalet helårsstudenter (HST) och helårsprestationer (HPR) per ämne och lärosäte, vilka utbildningar som finns på forskarnivå samt lärar- och forskarkompetensen vid de olika lärosätena och språkämnena samt, slutligen, hur språkämnena vid lärosätena är organiserad.

Syftet med kartläggningen är att skapa en totalbild av alla språkämnena vid landets lärosäten; en överblick som inte tidigare funnits. Med sammanställningen ska det vara lättare för lärosäten och språkämnena att samarbeta, både nationellt och internationellt, liksom att samverka med det omgivande samhället.

Utöver vad denna kartläggning visar Björn Melanders rapport (2016) att 60 språk som det undervisas i inom landet är det 40 som endast ges vid ett lärosäte, och för ett flertal andra är det endast två eller tre lärosäten som erbjuder språket. Av de 40 språken som enbart undervisas vid ett lärosäte finns 26 vid Uppsala universitet. Den rapportens slutsatser var bl.a. att fler språk bör undervisas på fler lärosäten och att språkutbildningarna ska ha en högre och stabil finansiering.

Utredningen

I avsnittet *Behovet av språkkompetens* skildras några aktuella kommunikationssituationer hos ett antal myndigheter och hjälporganisationer i Sverige. Syftet är att ge en kartläggning av de aspekter som, enligt de anställda, kan betraktas som välfungerande och de kommunikativa aspekter som skulle kunna förbättras i det officiella arbetet (i till exempel hälsovårdssamtal). Utifrån tio praxisnära intervjuer som beskriver vardagliga arbetssituationer lokaliserar vi övergripande, generella mönster kring flerspråkighet och olika sätt att kommunicera på. I praktiken ser vi att det finns luckor, mycket som en del av den nyliga, rekordstora invandringen till landet. Exempelvis svarar inte de språkkurser som lärosätena ger mot de språk som migranterna, flyktingarna och de asylsökande talar.

Utredningen leder till ett antal slutsatser beträffande flerspråkighet, rättssäkerhet och arbetsmiljö:

- *Kursutbud och examination:* Upprätthåll det breda kursutbud inom olika språk som finns på universitet och högskolor. Säkerställ att antagna studenter inom universitetsutbildningar inom översättning och tolkning når examensmålen. Öka inflödet av studenter som läser språk på högskolenivå, samt antalet platser på de olika språkutbildningarna på Sveriges universitet och högskolor.
- *Anställdas kompetensutveckling:* Skapa en kompletterande påbyggnadsutbildning i tolkning för redan anställda tvåspråkiga vårdgivare, så att dessa efter genomgången utbildning också formellt kan kvalificeras som tolkar.

- *Klarspråkssvenska*: Ta fram flera kurser och seminarier på universitet och högskolor som ökar den kommunikativa kompetensen i klarspråkssvenska respektive lätt svenska, vilken även inkluderar arbete med terminologiska frågor.
- *Rekrytering*: Rekrytera nya anställda medvetet och med hänsyn till var personens språkkunskaper ska kunna komma till nytta. Fortsätter att rekrytera personer som är tvåspråkiga. I nuläget är kombinationen svenska och arabiska särskilt eftertraktad.
- *Modersmålsundervisning av s.k. heritage speakers*: Erbjud olika typer av stöd för *heritage speakers* i Sverige. Insatser som går till bland annat modersmålsundervisning och språkläroinrättningar är värdefulla investeringar för Sveriges framtid.
- *Webbplatser*: Se till att resurser avsätts till snabba informationstillägg (på ytterligare språk) på samhällsaktörers olika webbplatser. Ökar antalet texter som är tillgängliga på klarspråk.

Det är mycket som tyder på att den stora språkrikedomen i landet kommer att fortgå flera generationer framöver. Den högre utbildningen i Sverige, med sitt breda språkliga kursutbud och vidsträckt språkkompetens, har definitivt potential att hävda sig på den internationella forskningsfronten. Med hänsyn till det föreslår vi att man:

- inför som gällande princip att stödja flerspråkigheten i samhället
- gör riktade insatser som avser språkutbudet på högskolenivå, liksom att man arbetar för att öka inflödet av studenter inom olika språkutbildningar
- ser till att antalet språk som undervisas vid svenska universitet och högskolor ökar och speglar samhällsbilden i stort

Sammanfattande kommentarer och förslag

I arbetet har ett antal områden lyfts fram som nödvändiga att uppmärksamma gällande språkämnerna vid Sveriges universitet och högskolor. Ansvar för att arbetet drivs vidare vilar på lärosätena själva såväl som på olika typer av övergripande insatser.

- Ett förslag är att lärosätena använder den här presenterade kartläggningen som ett instrument för att planera och utveckla språkutbildningen vid det egna lärosätet och gärna även för att stimulera forskning inom språkämnerna. Olika typer av satsningar bör göras inom ramen för både nationella och internationella nätverk och samarbeten.
- Lärosätena bör även, eventuellt som en del av samarbetet inom SUHF, öka samarbetet för att finna samordningsmöjligheter så att även de minsta språken kan bibehållas inom landet. Sådant samarbete kan även vara nödvändigt för de större språken när det gäller utbildning på avancerad nivå och forskarnivå. Inom ramen för lärosätenas samarbete så bör även möjligheterna som erbjuds via nätbaserad undervisning tillvaratas i syfte att öka tillgängligheten och öka studentunderlaget.
- På nationell nivå vore det önskvärt att en utredning tillsätts med syfte att föreslå en genomarbetad språkstrategi för Sverige och att ett sådant arbete även kan inkludera de särskilda krav på fördjupad språkkompetens som en ökad migration innebär. I detta sammanhang bör det också övervägas om särskilda satsningar och uppdrag är nödvändiga för att kompetensen inom de allra minsta språken ska kunna bibehållas i landet.
- Ett annat område som särskilt behöver behandlas i en nationell språkstrategi är den moderna språkvetenskapen som behandlar olika aspekter av Sveriges flerspråkighet och svenska som andraspråk. Även detta område kan vara lämpligt för särskilda satsningar eller uppdrag.

Kartläggning

---

1 Inledning

1.1 Bakgrund och genomförande

Det saknas idag en aktuell genomlysning av utbildningsutbudet i språkämnen vid landets lärosäten som kan användas som underlag för framtagandet av en nationell språkstrategi. Därför genomfördes en omfattande kartläggning 2015, där samtliga berörda lärosäten fick lämna uppgifter om sina språkutbildningar. Kartläggningen fokuserade på utbildningsutbudet än forskningen i de olika språkämnen, men det bör påpekas att styrkan med språkstudier inom högskolan är att de vilar på vetenskaplig grund.

Utöver uppgifter från lärosätena har även data använts från den statistik som UHR och UKÄ samlar in och tillhandahåller om högre utbildning i Sverige.¹ Från UHR har tagits uppgifter om antalet sökande, och från UKÄ om antalet registrerade, samt HST/HPR.

Det material som samlades in 2015 var framför allt uppgifter från 2013. Under maj månad 2016 har ett sammanställt material sänts ut till lärosätena för uppdatering, kvalitetssäkring och komplettering med ämnen engelska, lingvistik, svenska, svenska som andraspråk och datorlingvistik/språkteknologi.

1.2 Metodiska svårigheter

Innan resultatet från kartläggningen kan redovisas bör vissa svårigheter med insamlingen belysas:

Antalet språkämnen

Totalt redovisades cirka 60 språk. Det är inte givet hur man räknar språk och varieteter och antalet skiftar beroende på om man tar utgångspunkt i språkstrukturella kriterier eller sociopolitiska faktorer. Ett tydligt exempel är det tidigare språket serbo-kroatiska, som nu anses vara tre eller fyra närliggande språk, serbiska, kroatiska, bosniska, och montenegrinska, som ändå undervisas som ett ”ämne”, förkortat skb.

Vidare hör det till vanligheten att på grundnivå undervisa i enskilda språk, till exempel arabiska, men att språket sedan ingår i en språkfamilj, i det här fallet semitiska språk, på avancerad nivå eller forskarutbildningsnivå. Olika lärosäten kan härvid göra olika val i klassificeringen.

Omvänt kan ett och samma språk undervisas i olika spår, som t.ex. svenska som kan erbjudas som svenska, nordiska språk, svenska som andraspråk, svenska som främmandespråk, förberedande svenska, behörighetsgivande svenska, svenska för sfi-lärare. Dessutom kan jämförbara utbildningar ha olika beteckningar (t.ex. svenska som andraspråk – svenska som främmandespråk).

Statistiken från UKÄ använder sin egen ämnesklassificering, som inte är helt identisk med lärosätenas ämnesindelning. Statistiken från UHR är inte ämnesklassificerad, utan ämnesklassificeringen av sökandestatistiken har gjorts inom ramen för den här kartläggningen, och inte heller den är helt identisk med vare sig UKÄ:s eller lärosätenas klassificering. För traditionella och någorlunda entydiga ämnen, t.ex. de större språken, är detta inte en stor felkälla, men för småspråk och t.ex. språkdidaktiska kurser kan det vara ett problem. Jämförelser mellan statistik från olika källor bör därför göras med försiktighet. Tidsserier i sammanställningen är dock gjorda med konsekventa klassificeringar genom hela serien.

I lärosätenas egna uppgifter finns 64 språkämnen. Då räknas svenska som två ämnen (”vanlig” svenska och svenska som andraspråk), grekiska likaså som två ämnen (klassisk och ny-), och det som tidigare kallades serbo-kroatiska som fyra ämnen. ”Africanska språk” är ett ämne, men somaliska och swahili finns också som egna ämnen. ”Keltiska språk” räknas likaså som ett ämne trots att det innehåller flera språk.

---

¹ <http://uka.se/statistik--uppfoljning/statistikdatabas-om-hogskolan.html#h-NUstatistikdatabasen>
<http://statistik.uhr.se/>

Progression och utbildningsnivå

Lärosätena ansvarar för utbildningarnas kvalitet och kan därför organisera utbildningarnas progression självständigt. Resultatet är att samma huvudområde kan omfatta olika antal högskolepoäng för att leda till examen på en utbildningsnivå beroende på lärosäte. Vid Stockholms universitet fordras ofta 120 hp på grundnivå för att uppnå kandidatexamen, medan det krävs 90 hp vid andra lärosäten.

Främmande språk kan delas upp i två kategorier: de så kallade "skolspråken" som undervisas i gymnasieskolan där normalfallet är att grundnivån kräver särskild behörighet (till exempel engelska, franska, spanska, tyska) samt de språk som inte kräver förkunskaper (arabiska, holländska m.fl.).

Många lärosäten erbjuder dock introduktionskurser (nybörjarkurser) i skolspråken som ligger på en förberedande nivå och som inte får medtas i examen. Det kan leda till en viss förvirring när man ska jämföra utbildningsstrukturer mellan språkämnen, även om lärosätena i det här fallet är lika.

Föränderlighet och utveckling

Utbildningsutbudet och kompetensförsörjningen växlar över tid pga. av en rad olika faktorer, inte minst kvalitetsutveckling, men också periodiseringar, vakanser, tillfälliga lösningar osv. Det är omöjligt att redovisa ett resultat som är stabilt över en längre tidsperiod. Kartläggningen via lärosätena är därför en ögonblicksbild av en fluktuerande situation.

I statistiken från UHR och UKÄ finns tidsserier från ca. 2008 fram till ca. 2015. De exakta tidsintervallen är lite olika för olika statistikuppgifter, t.ex. finns av naturliga skäl sökta för innevarande år tillgängliga långt innan antalet helårsstudenter. Tidsintervallet 2009-2014 finns för samtliga tidsserier. Medelvärden över 7-8 år används i flera fall för att ge en bild av normalfallet bortom tillfälliga fluktuationer, medan tidsserier används för att påvisa trender och utvecklingsmönster.

2 Sammanställning av språkutbudet

I tabellen nedan visas alla språkämnen som något lärosäte uppger att de har, samt antalet lärosäten som redovisar att de har ett visst språkämne. I första kolumnen anges antalet lärosäten som överhuvudtaget har språket, i övriga kolumner antalet som har språket på en viss nivå. Nedersta raden visar antalet språkämnen som minst ett lärosäte har på respektive nivå. Bilaga 1.1 visar utbudet per språk och lärosäte i mer detalj.

Tabell 1: Antal lärosäten som har varje språk på olika nivåer. Baserat på lärosätenas egna uppgifter (bilaga 1.1). Färgskalan sträcker sig från grönt (många lärosäten) till gult (få lärosäten) och orange (inga lärosäten).

Antal lärosäten som har språket		Antal lärosäten med nivå:							
		G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD
Afrikanska språk	1	0	0	0	0	1	1	1	1
Albanska	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Arabiska	6	6	6	6	3	3	4	4	4
Arameiska/syriska	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Assyriologi	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Azerbadjajanska	1	1	0	0	0	0	0	1	1
Balochiska	1	1	1	1	0	0	1	0	0
Bosniska	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal lärosäten som har språket		Antal lärosäten med nivå:							
		G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD
Bosniska (Kraotiska/Serbiska)	1	1	1	1	0	1	1	1	1

<i>Bulgariska</i>	1	1	1	1	0	0	0	1	1
<i>Danska</i>	5	5	3	2	0	1	1	1	1
<i>Engelska</i>	17	13	13	11	3	11	8	7	7
<i>Estniska</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Finska</i>	3	3	3	3	1	3	2	2	3
<i>Fornkyrkoslaviska</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Franska</i>	11	10	9	9	2	9	7	7	7
<i>Georgiska</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Grekiska (klassisk)</i>	4	4	4	4	2	4	3	4	4
<i>Grekiska (ny-)</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Hebreiska</i>	2	2	1	1	0	1	1	1	1
<i>Hindi</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Isländska</i>	4	4	0	0	0	0	0	0	0
<i>Italienska</i>	5	5	5	5	2	3	1	2	2
<i>Japanska</i>	7	7	4	4	3	3	3	2	2
<i>Jiddisch</i>	1	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>Jmf indo-europeisk språk-</i> <i>forskning</i>	1	1	1	1	0	1	0	0	0
<i>Karaimiska</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Katalanska</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Kazakiska</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Keltiska språk</i>	1	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>Kinesiska</i>	11	10	5	5	3	4	4	3	3
<i>Koreanska</i>	1	1	1	1	1	0	1	1	1
<i>Kroatiska</i> <i>(Bosniska/Serbiska)</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Kurdiska</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Latin</i>	5	5	4	4	2	4	4	4	4
<i>Lettiska</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Lingvistik</i>	9	5	5	5	0	6	6	5	5
<i>Litauiska</i>	1	1	1	1	1	0	1	1	1
<i>Meänkieli</i>	1	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nederländska</i>	1	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>Norska</i>	3	3	0	0	0	0	0	0	0
<i>Pashto</i>	1	1	0	0	0	0	0	1	1
<i>Persiska</i>	1	1	1	1	0	1	0	1	1
<i>Polska</i>	2	2	2	2	1	1	2	2	2
<i>Portugisiska</i>	3	3	2	2	0	1	1	1	1
<i>Rumänska</i>	1	1	1	1	1	0	0	0	0
<i>Ryska</i>	7	7	6	6	1	4	3	3	3
<i>Samiska</i>	2	2	2	2	0	1	0	0	0
<i>Sanskrit AB / Indologi CD</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
<i>Serbiska/Kroatiska/</i> <i>Slovenska</i>	1	1	1	1	0	1	1	1	1
	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Antal lärosäten som har språket		Antal lärosäten med nivå:							
		G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD
<i>Somaliska för modersmållärare</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Spanska</i>	15	12	11	10	2	8	6	7	7

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Diff 2008-2016
Grekiska	5	6	6	6	7	7	7	7	6	1
Hebreiska	3	4	4	4	4	3	3	3	3	0
Indiska språk	2	2	2	2	2	1	1	1	1	-1
Indoeuropeiska språk	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1
Isländska	3	5	4	6	3	6	5	6	6	3
Italienska	8	8	9	10	9	8	5	5	5	-3
Japanska	5	7	8	8	7	7	7	6	6	1
Jiddisch	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Katalanska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Kazakiska	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Keltiska språk	1	2	2	1	1	1	1	1	1	0
Kinesiska	8	9	10	11	11	11	10	10	9	1
Koreanska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Kurdiska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Latin	6	7	5	5	5	6	5	5	5	-1
Lettiska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Lingvistik	8	11	11	10	10	10	9	10	10	2
Litauiska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Litteraturvetenskap	23	25	23	23	23	23	20	20	17	-6
Meänkieli	2	3	1	1	1	1	1	1	1	-1
Nederländska	2	2	2	2	2	1	1	1	1	-1
Nordiska språk	9	9	10	9	8	9	8	9	8	-1
Norska	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0
Nygrekiska	4	4	3	3	3	3	3	1	1	-3
Pashto	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
Persiska	1	2	2	2	2	1	1	1	1	0
Polska	4	4	4	4	4	2	2	2	2	-2
Portugisiska	2	2	2	3	2	2	2	2	2	0
Rumänska	1	2	2	2	3	2	2	2	1	0
Ryska	11	11	9	9	9	7	7	7	7	-4
Samiska	3	3	2	2	2	2	2	2	2	-1
Sanskrit	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Diff 2008-2016
Semitiska språk (övriga)	3	4	3	2	1	1	1	1	1	-2
Serb/kroat/bosniska	2	2	2	2	1	1	1	1	1	-1

Slaviska språk (övriga)	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Slovenska	1	1	1	1	2	1	1	0	0	-1
Spanska	16	16	17	16	15	15	14	13	13	-3
Språk övrigt	18	19	16	13	11	11	12	12	11	-7
Svenska	23	23	23	23	22	22	21	21	21	-2
Svenska som andraspråk	18	19	18	18	18	18	18	18	17	-1
Teckenspråk	3	3	3	3	2	2	1	1	1	-2
Tibetanska	1	1	1	1	1	0	0	0	0	-1
Tjeckiska	3	3	3	3	3	1	1	1	1	-2
Turkiska språk	2	2	2	2	2	1	1	1	1	-1
Tyska	14	13	13	13	12	12	11	11	11	-3
Uiguriska	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Ungerska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Uzbekiska	1	2	2	2	2	2	1	1	1	0

3 Söktryck och språkstudenters demografi

Det totala antalet sökande till språkutbildningar har legat relativt stadigt under perioden 2009-2016. Omkring 35 000-40 000 studenter per år har sökt en språkutbildning i första hand (diagram 1), och om alla sökprioriteter räknas är antalet sökande uppemot 150 000 per år. Språkens andel av totala antalet sökande till högskolan har dock minskat något, eftersom det totala söktrycket har ökat under perioden (diagram 3).

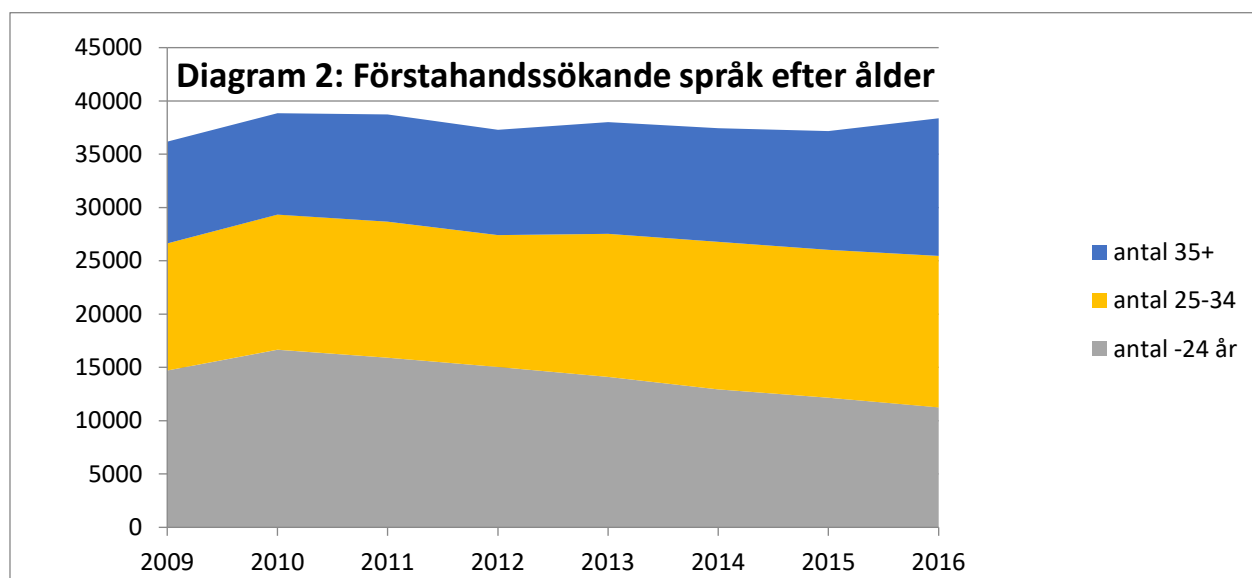
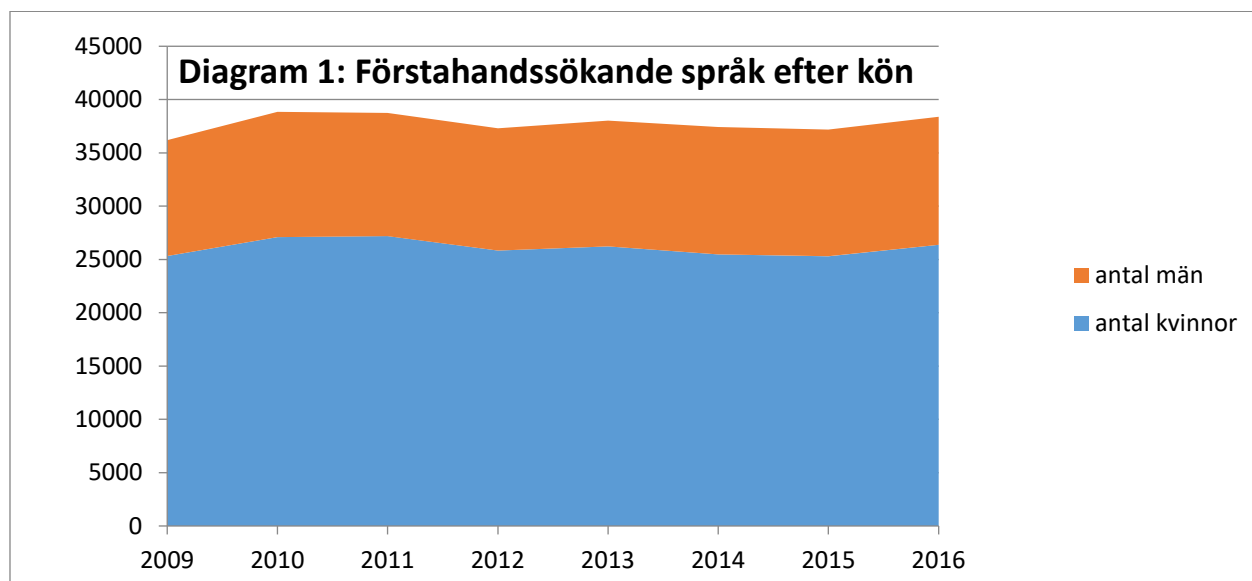
Varje år blir omkring 50 000 studenter antagna till en språkutbildning. Det är klart fler än antalet förstahandssökande, vilket betyder att språkutbildningarna tar en icke försumbar del av sina studenter från dem som har sökt med lägre prioritet. Antalet reserver till språkkurser har i absoluta tal tredubblats mellan 2009 och 2013, från 6 000 till ca. 20 000. Från 2013 till 2016 ligger det sedan stadigt kring 20 000. Men ökningen av antalet reserver återspeglar främst den allmänna ökningen av söktrycket till högre utbildning, och är inte specifik för språkutbildningar. Språkutbildningar har fortfarande i snitt hälften så många reserver som andra utbildningar, och många språkutbildningar har svårt att fylla platserna. Den som söker en språkutbildning har större chans att komma in än genomsnittsstudenten i andra ämnen.

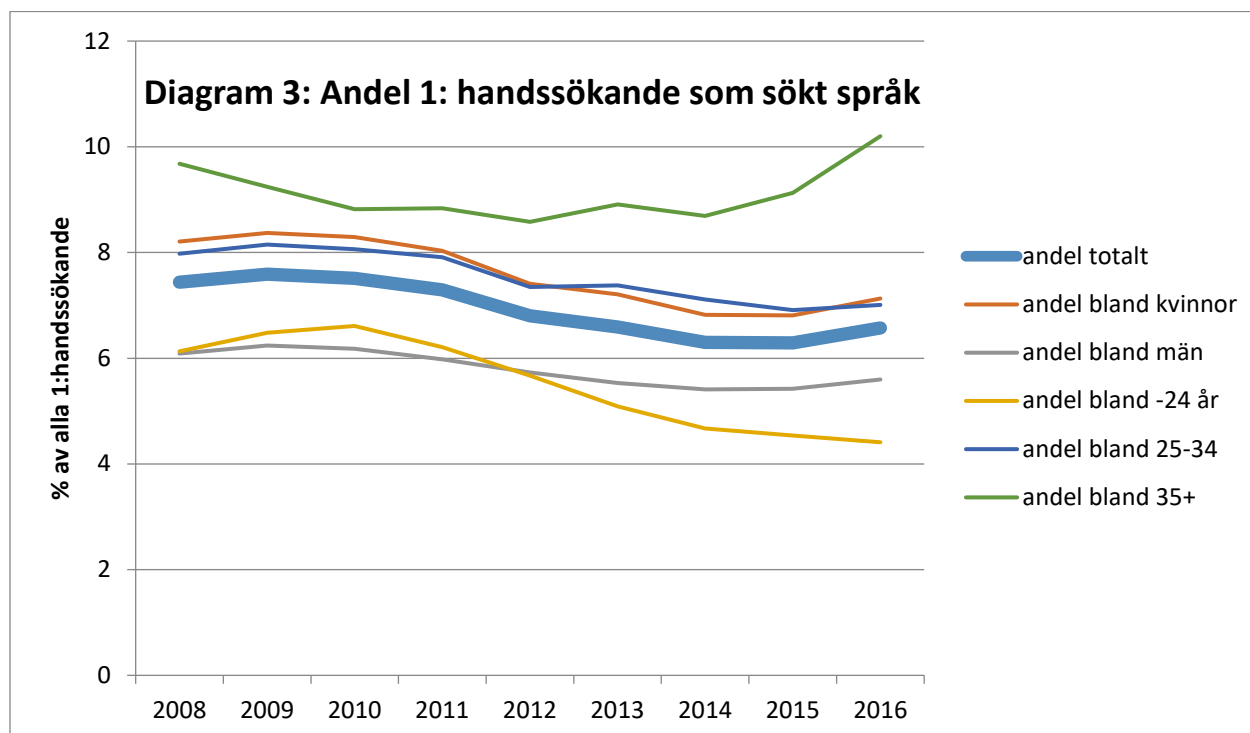
Siffrorna ovan inkluderar både program och fristående kurser, men domineras av fristående kurser. Ungefär 95 % av de studenter som söker en språkutbildning i första hand söker en fristående kurs. Detta är mycket högt jämfört med andra ämnesområden. Som jämförelse är det bland alla studenter oavsett ämnesområde ungefär 60 % som söker en fristående kurs i första hand. Utbildningsprogram inom språk är därför få, och lockar sällan några större skaror studenter. I bilaga 1.2 redovisas de språkrelaterade program som finns i utbudet vid olika lärosäten.

Könsfördelningen bland de sökande är kvinnodominerad, i något högre grad än högskoleutbildning generellt, med omkring 70 % kvinnliga sökande. Andelen kvinnor har legat stadig under perioden (diagram 1). Däremot har åldersfördelningen bland studenterna gradvis förskjutits i riktning mot högre ålder. Antalet studenter över 35 år har vuxit med över 30 %, medan antalet unga studenter under 25 har minskat lika mycket (diagram 2). Språkstudenter är i genomsnitt äldre än andra studenter, och åldersskillnaden har ökat under perioden.

I bilaga 3 visas tidsserier för antalet förstahandssökande per språkämne. Ämnena är sorterade och grupperade efter hur många sökande de hade 2016; notera hur den vertikala skalan skiljer sig mellan diagrammen. Det

är värt att observera att framför allt de små språken har stora fluktuationer i söketal från år till år, något som inte underlättar arbetet med att hålla en stabil ämnesmiljö.

4 Helårsstudenter, prestationer och pengar

Under perioden 2008-2014 bokfördes i genomsnitt ca. 18 000 helårsstudenter per år inom språkutbildningar. Antalet fluktuerade något från år till år, med en topp kring 2010 och därefter svagt avtagande. Av dessa är ca. 10 000 inom svenska och engelska, medan övriga 60 språk får dela på resterande 8 000 HST. Den genomsnittliga prestationsgraden är strax under 70 %. Prestationsgraden är normal för en verksamhet helt dominerad av fristående kurser och med avsevärd volym deltids- och distansutbildningar.

Flertalet språkstudenter läser långt ifrån heltid; en genomsnittlig student är registrerad på 16 hp per termin vilket är drygt halvfartsstudier. De totala takbeloppsintäkterna från språkutbildning uppgår till ca 800 miljoner kronor per år i snitt (i 2016 års prislappar). I tabell 4 nedan visas dessa uppgifter per språk. I kolumnen med intäkter visas de ämnen i rött som inte drar in tillräckligt med pengar för att försörja en heltidstjänst i landet, medan de gula ämnena inte klarar att bära en livskraftig ämnesgrupp.

Tabell 3 visar hur HST och HPR fördelar sig på olika utbildningsnivåer, summerat över alla språk och lärosäten. Mer än hälften av språkutbildningens totala volym ligger på den lägsta grundnivån. Prestationsgraden är signifikant lägre på den nivån, knappt över 60 %, men ligger relativt stadigt kring 70 % på högre nivåer. I bilaga 1.3 finns en detaljerad sammanställning av lärosätenas egna uppgifter om HST per språk på olika nivåer.²

² Summan av dessa omfattar dock bara ungefär hälften så många HST som i UKÄ:s statistik. En möjlig förklaring är att de stora volymerna språkkurser inom lärarutbildning finns med i UKÄ:s statistik men inte i lärosätenas. Detta stöds av att de största diskrepanserna finns i svenska och engelska.

Tabell 3: Nyckeltal för språkämnen per nivå, summerat över alla lärosäten och språk, baserat på lärosätenas egna uppgifter (bilaga 1.3).

	G1	G2	G3	G4	G5	G6	A1	A2
HST	5556,1	1545,3	836,2	169,1	50,6	10	263,9	187,6
HPR	3427,5	1102,8	584,8	128,7	36,9	9,1	184,08	142,7
Prest-grad	62 %	71 %	70 %	76 %	73 %	91 %	70 %	76 %

Tabell 4: Nyckeltal för språkämnen, medelvärden för 2008-2014. Högskolepoäng per registrerad student och termin, prestationsgrad, helårsstudenter totalt per år, och intäkt från HST och HPR per år, för varje ämne totalt för alla lärosäten (beräkningar baserade på data från UKÄ). Färgskalan i mittkolumnen sträcker sig från röd (låg prestationsgrad) till blå (hög prestationsgrad). I högerkolumnen är de ämnen röda som inte försörjer ens en enda heltidslärare i hela landet, och gula ämnen försörjer inte en livskraftig ämnesgrupp.

	hp per registrerad student	Prestationsgrad	HST per år	Intäkt per år (2016-priser)
Allmän språkvetenskap/lingvistik	14,6	73,9%	552	25 259 254
Arabiska	19,3	59,3%	378	16 137 656
Arameiska/syriska	11,9	35,4%	6	222 598
Bosniska/kroatiska/serbiska	14,4	61,7%	26	1 112 394
Bulgariska	13,8	61,0%	16	697 038
Danska	12,5	59,9%	85	3 654 880
Engelska	15,7	69,3%	4 886	218 583 195
Estniska	13,1	46,0%	25	1 000 813
Finska	13,9	52,7%	119	4 944 145
Flerspråkigt inriktade ämnen	16,6	65,3%	204	8 977 429
Franska	15,5	62,8%	1 129	49 110 871
Grekiska	11,5	44,8%	84	3 420 396
Hebreiska	15,0	59,9%	43	1 834 534
Hindi	21,6	66,0%	8	352 666
Indologi och sanskrit	16,4	49,5%	53	2 160 766
Italienska	14,8	60,3%	419	17 999 703
Japanska	18,1	68,6%	618	27 577 369
Kinesiska	16,0	63,3%	609	26 520 161
Koreanska	19,5	60,3%	57	2 469 041
Kurdiska	15,4	41,0%	11	449 145
Latin	13,4	48,8%	143	5 859 073
Lettiska	26,6	64,5%	8	347 271
Litauiska	26,5	60,1%	7	322 749

	hp per registrerad student	Prestations- grad	HST per år	Intäkt per år (2016-priser)
Nederländska	13,7	45,6%	54	2 159 957
Nygrekiska	18,0	49,4%	68	2 781 790
Persiska	12,8	59,9%	7	295 897
Polska	17,7	55,9%	66	2 792 153
Portugisiska	17,8	58,1%	154	6 541 078
Rumänska	18,6	58,2%	47	1 988 772
Ryska	16,6	56,5%	454	19 186 337
Samiska	12,5	62,1%	49	2 129 221
Spanska	18,1	65,0%	1 141	50 122 302
Swahili	19,6	58,0%	18	749 472
Svenska som andraspråk	13,2	74,6%	1 059	48 631 287
Svenska/Nordiska Språk	13,8	77,3%	4 226	196 025 835
Teckenspråk	15,7	80,2%	34	1 611 227
Tibetanska	15,0	52,0%	2	83 450
Tjeckiska	18,8	43,4%	18	728 813
Tyska	14,8	65,2%	873	38 400 887
Ungerska	13,7	47,9%	24	986 971
Övriga språk	10,1	63,3%	82	3 597 977

5 Lärare och kompetens

Totalt finns i landet närmare 1 000 akademiska språklärare. Nästan hälften av dessa är lärare i svenska eller engelska, medan flertalet språk bärs upp av ett ensiffrigt antal individer (diagram 4). Ganska många språkämnen har inga "egna" lärare, utan utbildningen genomförs av lärare med annan eller bredare tjänst. Sammantaget gör detta att flertalet språk är ytterst sårbara och personberoende.

Ungefär var sjätte språklärare är professor. Lektorerna är den största lärarkategorin och står för närmare hälften av tjänsterna (diagram 5). Relationerna mellan olika tjänstekategorier skiljer sig överlag inte påtagligt mellan språken. Det som kan noteras är att lingvistik, och i viss mån även latin och klassisk grekiska, är påfallande forskningstunga ämnen med stor andel professorer och forskare. Även några mindre språkämnen har stor andel professorer, t.ex. polska och de baltiska språken, men här rör det sig om enstaka individer.

En detaljerad översikt över lärare och forskare i olika språk vid varje lärosäte återfinns i bilaga 1.5.

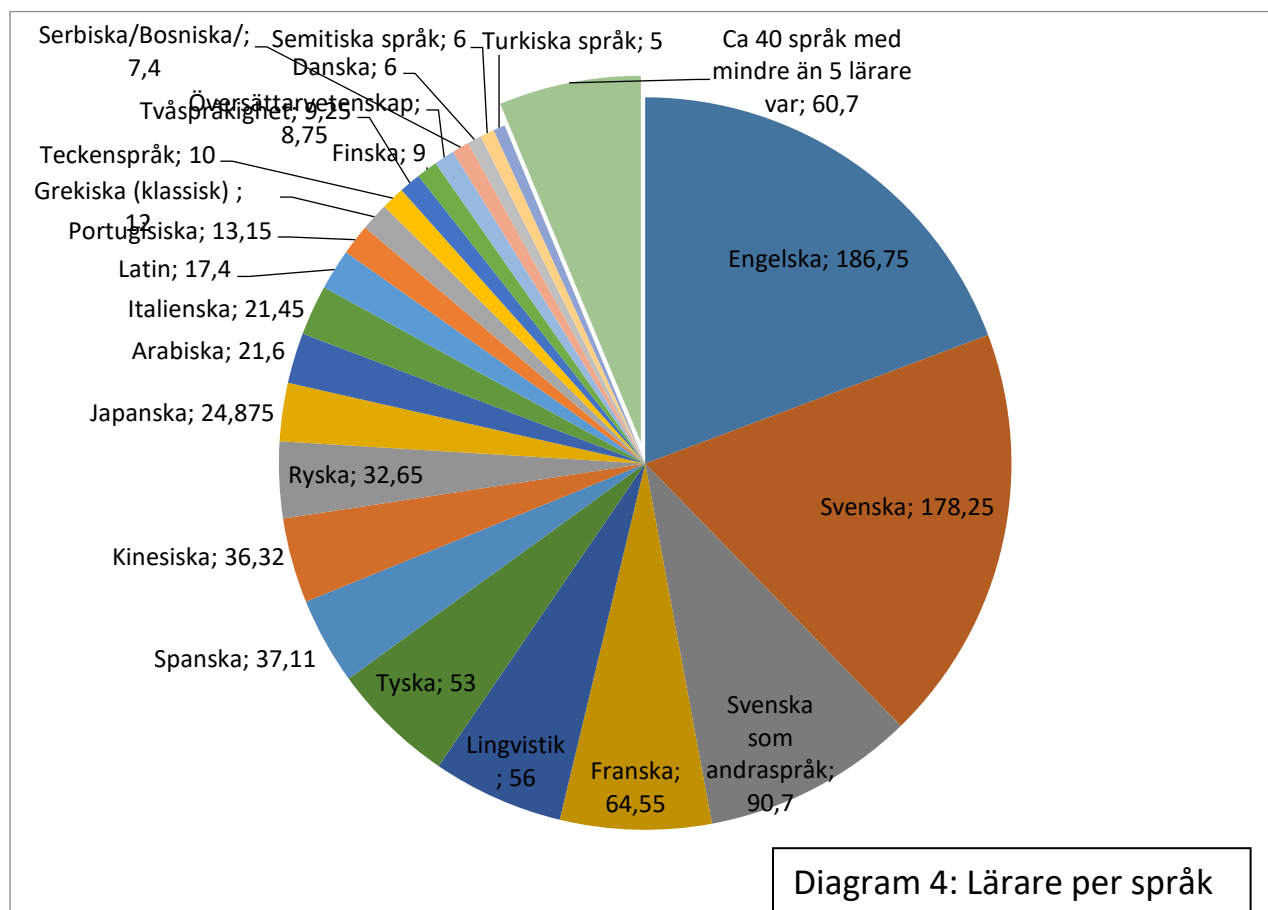
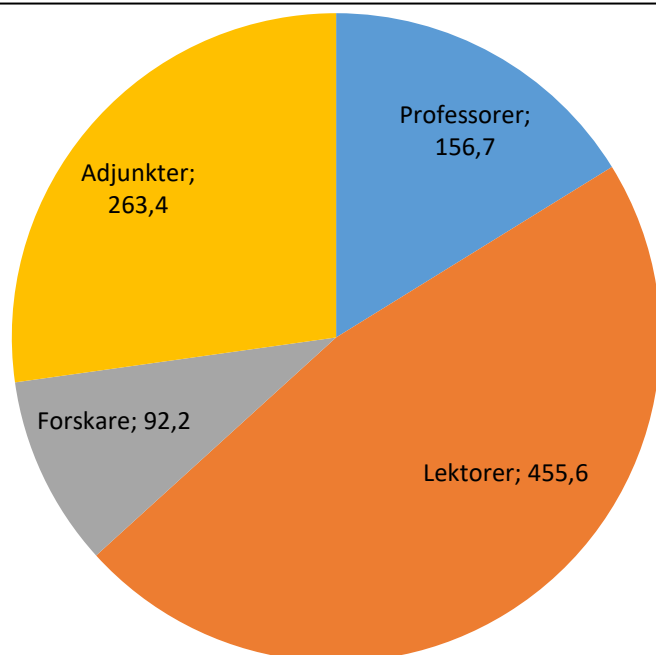

Diagram 5: Lärare per tjänstekategori

6 Vilka språk är "viktigast" för Sverige?

Språklig kompetens är viktig, därom torde alla läsare av den här skriften vara överens. Det finns en lång rad skäl, både till varför språkkompetens utöver modersmålet är viktigt för individen, och varför det är viktigt för Sverige att ha en bred akademisk kompetens inom det språkliga området. På den formella nivån finns både ett EU-mål om att alla ska behärska minst tre språk, och den svenska språklagen. Den senare lyfter fram bland annat allas rätt att utveckla och använda sitt modersmål, vilket kräver bred språklig kompetens i samhället, inte minst vad gäller de nationella minoritetsspråken, men även invandrades språk.

Språk genomsyrar all mänsklig samvaro och mänskliga relationer, och även mänskligt tänkande. Språkkompetens är nyckeln till att förstå andra kulturer och samhällen, och till att leva i en mångkulturell värld. Därför är språkvetenskaplig utbildning och forskning en självklar och nödvändig del av verksamheten vid Sveriges lärosäten.

Världen blir alltmer globaliserad, och både internationell migration (frivillig och ofrivillig) och internationell handel ökar stadigt. Språk får en oundgänglig instrumentell roll på en global marknad, och detta leder till att språkkunskaper efterfrågas på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadens efterfrågan är en relevant parameter för lärosätenas utbud, men är lätt att mäta bara för yrkesutbildningar. Arbetsmarknaden för rena språkvetare, med språk som sin kärnkompetens, är inte alls försumbar, men är utspridd i många sektorer och under många olika yrkestitlar och är därför svår att kartlägga och uppskatta. Dessutom finns ett stort men ännu mer utspjutt arbetsmarknadsbehov av språkkunskaper som komplement inom andra yrken – ingenjörer som kan kinesiska och försäljare som kan tyska har en god, men svår fångad, arbetsmarknad. Därför är arbetsmarknadens synliga efterfrågan ett både svårdefinierat och otillräckligt mått i sammanhanget.

Språkutbildningarnas struktur återspeglar den avsevärda men diffusa arbetsmarknaden för språkkompetens. Språkvetarprogram är bara en liten del av språkutbildningarna, och söktrycket till programutbildningar inom området är mycket blygsamt. Lärarutbildning är en stor och viktig del av volymen inom språkämnen, men är koncentrerad till ett fåtal språk. Det finns också ett stort samhällsbehov av språklärare, inklusive modersmållärare. Förutom lärarutbildningen bedrivs språkutbildning i huvudsak som fristående kurser, ofta med möjlighet att bygga till ett huvudområde för generell examen. Flertalet studenter nöjer sig dock med lägre nivåer, som framgår av Tabell 3, och torde läsa antingen för att komplettera en yrkesutbildning inom något helt annat område, eller av rent intresse.

Att språklig kompetens i allmänhet är viktigt ger dock ingen vägledning i frågan om *vilka* språk som bör ingå i lärosätenas språkutbud. Det finns åtskilliga tusen språk i världen (5 000-8 000, beroende på hur man räknar), och det är tyvärr helt omöjligt att upprätthålla akademisk kompetens i samtliga. Därför måste ett urval göras av vilka språk som är i någon mening "viktigast". Vad som gör ett språk viktigt är inte en enkel fråga, och hänger samman med frågor kring vad som mer generellt är syftet med högre utbildning och forskning. Väljer vi språk av inomvetenskapliga skäl, därför att de är språkvetenskapligt särskilt intressanta, eller av externa skäl, därför att kunskaper i dessa språk är särskilt nyttiga för individ och/eller samhälle? Hur mycket ska valet av språk styras av studenters efterfrågan? Av arbetsmarknadens efterfrågan?

Svenska språket har naturligtvis en särställning i Sverige, som vi inte behöver orda mer om. En juridisk särställning har dessutom de nationella minoritetsspråken i Sverige: finska, meänkieli, samiska, romani chib och jiddisch, och därför bör dessa finnas någonstans vid Sveriges lärosäten. Dock saknas romani chib helt i utbudet.

Ur ett språkvetenskapligt perspektiv kunde det vara intressant att det finns akademisk kompetens inom så många språkfamiljer som möjligt, och med stor språktypologisk bredd. Bland de större språkfamiljerna finns de indoeuropeiska språken väl företrädna vid lärosätena. Även afroasiatiska språk finns ett antal, främst inom den semitiska underfamiljen. Bland sinotibetanska språk finns numera bara kinesiska, efter att tibetanskan lagts ner. Den austronesiska familjen, med över 1 000 språk och flera hundra miljoner talare, lyser helt med sin frånvaro, och från den lika stora Niger-Kongo-familjen finns bara ett fåtal kurser i swahili. Andra stora språkfamiljer som saknas är de dravidiska och austroasiatiska språken, liksom hela den mångfald av språk som finns hos ursprungsbefolkningarna på de amerikanska kontinenterna.

Bland mindre språkfamiljer undervisas det i uraliska, altaiska, och kaukasiska språk, samt i de sannolika isolatspråken japanska och koreanska. Några språkgrupper, t.ex. de australiska språken, finns inte som egna ämnen men viss kompetens och forskning i språken finns inom lingvistikämnet.

Söktrycket är ett ganska bra mått på studenters efterfrågan, för de språk som faktiskt bjuds ut. Men det mäter inte den dolda efterfrågan som kan finnas på språk som saknas i lärosätenas utbud. Dessutom påverkas söktrycket inte bara av intresset för själva språket, utan även av praktikaliteter som ifall det går att läsa språket där man bor. Språk som antingen finns på många orter, eller finns som distansutbildning, kommer naturligt att få ett högre totalt söktryck än språk som man måste flytta till en annan landsända för att läsa. För språk som enbart finns som campuskurser på ett enda lärosäte kan det finnas en avsevärd dold efterfrågan bland de 90 % av befolkningen som inte bor på pendlingsavstånd från det lärosätet.

Språk kan vara särskilt nyttiga för individ och/eller samhälle på flera sätt. Språk som talas av väldigt många människor i världen kan redan av det skälet vara nyttiga att ha kompetens inom; Sverige bör ha akademisk kompetens och ett utbildningsutbud inom de största världsspråken.

Språk kan också ses som något instrumentellt, som ska gynna den svenska ekonomin i allmänhet och exportindustrin i synnerhet. Ett mått på detta kunde vara hur mycket Sverige faktiskt handlar med länder där olika språk talas, så att våra största handelspartners språk skulle vara de viktigaste språken att ha i lärosätenas utbud.

Ytterligare en viktig faktor är vilka språk som talas i Sverige. Sverige är ett mångkulturellt land, med invånare som har hundratals olika språk som modersmål. De största invandarspråken är rimligtvis språk som det är viktigt att ha med i lärosätenas utbud, både för att den språkliga och kulturella kompetensen ska finnas, och för att kunna utbilda modersmållärare.

Dessa tre faktorer – världsspråk, handelsspråk, och invandarspråk – är alla ganska rättframt kvantifierbara, även om det finns komplikationer. Antal talare t.ex. kan mätas på flera sätt, och fördelningen av talare kan ha väl så stor betydelse som antalet – ett utbrett *lingua franca* kan vara viktigare att ha kompetens inom än ett endocentriskt språk med lika många talare. Detta är dock svårare att kvantifiera, och antalet modersmålstalare (L1) har valts som mått. Data har tagits från Wikipedia³ för världsspråk, från SCB⁴ för handelsspråk, och från Parkvall (2016)⁵ för invandarspråk. För varje faktor kan ett ”viktighetsmått” för varje språk räknas fram enligt följande:

- Världsspråk: Vilken andel av världens befolkning har språket som modersmål?
- Handelsspråk: Vilken andel av Sveriges utrikeshandel sker med länder där språket är huvudspråk?
- Invandarspråk: Vilken andel av Sveriges befolkning har språket som modersmål?

Faktorerna kan sedan användas som en grov indikation på vilka uppenbara diskrepanser som kan finnas i språkutbudet, och var en mer sofistikerad analys kan vara motiverad.

Språk som väger tungt enligt dessa kriterier är bland annat kinesiska och engelska, som både är stora världsspråk och tunga handelsspråk. Finska och arabiska är viktiga i kraft av många talare i Sverige, arabiska även i världen. Norska och danska är stora både som handels- och invandarspråk. Spanska är både världsspråk och invandarspråk, medan tyska, nederländska och franska främst är viktiga som handelsspråk.

Det finns dock åtskilliga luckor i utbudet, språk som väger tungt på en eller flera faktorer men som inte finns vid svenska lärosäten. Viktiga språk som helt saknas i det svenska akademiska utbudet är de indonesiska språken, thailändska, vietnamesiska, de filippinska språken, samt ett antal indiska språk med bengali i spetsen; samtliga dessa språk talas i Asien. Bland afrikanska språk kommer tigrinska och amhariska högt, i

³ https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_över_världens_största_språk_efter_antal_talare, som i sin tur bygger på data från Ethnologue och Nationalencyklopedin.

⁴ http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0201_HA0201A/OImpExpLandTotAr/

⁵ Parkvall, Mikael (2016) *Sveriges språk i siffror*. Morfem/Språkrådet

kraft av många talare i Sverige. Europeiska språk är överlag väl representerade i utbudet, men t.ex. ukrainska och slovakiska är språk som saknas.

Språk som finns vid lärosätena men som faller utanför den här definitionen av ”viktighet” inkluderar naturligt nog de klassiska språken – latin och sanskrit har knappast några modersmålstalare idag, och Sveriges export till Vatikanstaten är blygsam – men även en del andra språk, till exempel georgiska, katalanska, keltiska språk och balochiska, som varken är stora som världsspråk, handelsspråk eller invandrarpråk. De klassiska språken har dock sitt eget existensberättigande, bortom det instrumentella värdet som ligger i det här avsnittets viktighetsdefinition, och språk kan vara intressanta av andra skäl än att de är stora. Georgiska är till exempel både genealogiskt och typologiskt avlägset från övriga språk i utbudet, och har därför ett särskilt språkvetenskapligt intresse.

Sammantaget talar analysen av ”viktiga språk” för att bredden i språkutbudet borde öka snarare än minska. Det är betydligt lättare att identifiera språk som saknas än språk som är överflödiga i utbudet. Samtidigt har trenden varit minskande under ett antal år, till stor del därför att många språk har så liten studentvolym att de inte bär sig ekonomiskt, åtminstone inte med den låga studentpeng som språk har idag.

Utredning – Behovet av språkkompetens

---

1 Migration och språkkontakt i dagens Sverige

1.1 En översikt

Den språkliga sammansättningen i Sverige är, som alltid, i konstant förändring, inte minst till följd av de nya migrationsmönster vi ser och de nya språkliga mötena som är att vänta. Antalet personer som söker asyl eller permanent uppehållstillstånd, liksom antalet personer som flyttar från landet, varierar ständigt som ett resultat av globala händelser och statligt styrda policyförändringar. Men även om antalet personer som idag söker sig till Sverige är lägre än motsvarande siffra hösten 2015 (en period då uppskattningsvis 10 000 asylsökande i veckan ansökte om uppehållstillstånd, se Parkvall 2015:208) finns det ändå en aspekt av migrationen som kan beskrivas som någorlunda permanent – och det är att många i Sverige idag, och inte minst personalen på många svenska arbetsplatser, upplever en intensiv och ihållande språkkontakt.

Språkkontakt definieras här som en kommunikationssituation i vilken parterna använder sig av två eller flera språk för att kommunicera med varandra. Ett vanligt förekommande språkkontaktscenario, som utspelar sig i en vårdmiljö, kan till exempel innehålla följande komponenter: en vårdgivare som i den givna situationen är förpliktigad att tala svenska, en vårdtagare vars svenskkunskaper är begränsade samt en tolk som har till uppgift att förmedla information från vårdtagaren till vårdgivaren (och vice versa). Sådana här språkutbyten, som grundar sig på tolkassistent, kan antingen ske ”ansikte-mot-ansikte”, alltså med tolken fysiskt närvarande på vårdanläggningen, eller genom telefonkontakt (det senare är till exempel vanligt när personer som inte har svenska som modersmål vänder sig till vården för att be om råd eller boka en tid). Andra typiska språkkontaktsituationer äger rum i, exempelvis, offentliga miljöer såsom hos Migrationsverket eller polisen, på flyktingboenden, natthärbärgen och andra tillfälliga boenden för flyktingar och asylsökande samt inom olika typer av verksamheter som erbjuder arbetsförmedling och yrkespraktik (allt ifrån Arbetsförmedlingen till kommunalt inrättade vuxenskolor). De samtal som sker i dessa miljöer utgör bara några av de många kommunikationssituationer i vilka det är av största vikt att den information som förmedlas verkligen når fram till och tillgängliggörs för *samtliga* parter involverade i samtalet.

I denna rapport skildras ett flertal aktuella kommunikations- och språkkontaktsituationer hos ett begränsat urval myndigheter och hjälporganisationer i Sverige. Något som framgår tydligt är att det hos dessa aktörer ofta finns både etablerade och avancerade rutiner för översättning och tolkning (en beskrivning av dessa rutiner återfinns i kapitel 2).⁶ Möjligheten för personer att utveckla sin kompetens i såväl svenska som det egna modersmålet understöds dessutom juridiskt i form av språklagen (2009:600), som trädde i kraft den 1 juli 2009.⁷ Men anställda och verksamma vid de ovan nämnda organisationerna är inte helt utan bekymmer

---

⁶ Begreppet *aktör* används i denna rapport som en samlingsterm för att mer generellt kunna referera till olika typer av organisationer (på nationell, regional och lokal nivå; privata såväl som statligt finansierade) som erbjuder tjänster till migranter, flyktingar och asylsökande. De begrepp som syftar på personerna som återfinns i de olika verksamhetsbeskrivningarna varierar något i rapporten. Begreppet *klient* används ibland övergripande för att hänvisa till personer som söker tjänster i form av till exempel vård och yrkespraktik hos de olika aktörerna.

⁷ Paragraf §11 av Språklagen, som rör språkanvändningen i offentlig verksamhet, slår fast att: ”Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.” Vidare har språklagen också bestämmelser kring den enskildes tillgång till språk §14: ”Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska 1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och 2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att

när det kommer till den flerspråkiga kommunikationen på arbetsplatsen, och dessa bekymmer står i direkt relation till rättssäkerheten och arbetsmiljön. Genom att fokusera på den arbetsplatsanknutna kommunikationen, och skildra den såsom den beskrivs i de intervjuer som omfattas av studien, ger denna rapport en överblick över de aspekter som kan betraktas som framgångsrika och de aspekter som kan sägas fungera mindre bra i det officiella arbetet och i de avgörande vårdmötena som bör tillhandahållas. Vi (författarna av rapporten) har gjort denna sammanställning efter att detaljstuderat data som samlats in från 10 praxisnära intervjuer, genom vilka vi kunnat lokalisera övergripande, generella mönster. På basis av de förslag vi tagit del av har vi dessutom formulerat ett antal rekommendationer på hur den kollektiva språkkompetensen (i såväl svenska som andra språk som talas i Sverige) kan stärkas så att arbetskvaliteten, inför framtiden, säkerställs. Utbyggnaden av den språkliga infrastrukturen kan Sveriges universitet och högskolor stå för. Med denna rapport vill vi sätta fingret på några möjliga framtidsvägar.

En anseelig del av den verksamhet som myndigheter och hjälporganisationer bedriver handlar om att se till att information (rörande exempelvis riktlinjer och policyer) kommuniceras på ett adekvat och tydligt sätt samt, i den utsträckning som är möjlig, på flera språk (se avsnitt 1.2 nedan för en översikt över den information som finns tillgänglig på de organisationernas egna webbplatser). Självklart använder de verksamheter som har nära kontakt med flyktingar och andra nyanlända primärt svenska i det dagliga arbetet, eventuellt i någon modifierad form som *klarspråk* eller så kallad *lätt svenska*. Som redan berörts ovan är anställda inom vården rentav, så vitt vi förstår, skyldiga att tala svenska (förutsatt att detta är deras modersmål) när hälso- och sjukvårdsrelaterade upplysningar av mer medicinsk karaktär ska förmedlas till en patient; i de fall då patientens kompetens i svenska inte når en tillräckligt hög nivå ska antingen en plats- eller telefontolk framföra informationen på ett språk som patienten behärskar.

Att arbeta som tolk kräver mycket sofistikerade insikter i såväl källspråkets som målspråkets struktur, liksom de kulturella värden som språket är en bärare av. Beroende på vilka språk som avses kan man säga att Sveriges högre utbildningssystem idag är (eller åtminstone tänkt att vara) i samklang med de dynamiska kommunikativa strömningar som utmärker vårt flerspråkiga samhälle. I dagsläget lärs sammanlagt mer än 60 språk ut på universitet och högskolor runt om i landet. Flertalet högre lärosäten erbjuder utöver det kurser i svenska som andraspråk (förkortat SVAS) för blivande lärare (se bilaga 1.1 i Projektdel 1. Kartläggning för en redovisning av de olika lärosätenas språkliga kursutbud; för en presentation av vilka lärosäten som undervisar inom SVAS hänvisar vi till Melander 2016). Vidare kan en stor del av den svenska befolkningen räknas som två- eller flerspråkig, något som faktiskt varit fallet i flera århundraden. Parkvalls (2015) genomgripande kvantitativa och kvalitativa genomgång av Sveriges språk ger flera viktiga indikatorer när det kommer till aktuella språktrender och den vitalitet som påträffas hos många av de språk som talas idag.

Universitetens vidsträckta språkliga undervisning, kombinerat med det relativt stora antal personer i Sverige idag med tvåspråkig kompetens, innebär att det definitivt finns en potential att både tillhandahålla och upprätthålla en flerspråkig arbetskraft i landet. Med andra ord kan man konstatera att framtidsutsikterna i teorin är ganska goda när det kommer till att tillgodose det befintliga behovet av flerspråkig personal och kompetensutveckling (detta är givetvis intimt sammanhängande med vilka språk som lärs in formellt och vilka språk som lärs in i hemmet, så kallade *heritage languages*).⁸ I praktiken finns det dock luckor, mycket

---

utveckla och använda sitt modersmål.” Hämtat från www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600 den 31 januari 2017.

⁸ En utförlig förklaring av begreppet *heritage languages* ges senare i rapporten.

till följd av den nyliga, rekordstora invandringen till landet, och de språkkurser som lärosätena ger svarar inte helt mot de språk som migranterna, flyktingarna och de asylsökande talar. Dessa luckor tar sig uttryck på minst två olika sätt: (1) i skrivande stund ges exempelvis inga kurser i amhariska, bengali, mongoliska och tigriska – språk som talas av en stor grupp nyanlända; (2) även då kurstillfällen faktiskt erbjuds, och invandrarspråken⁹ lärs ut vid universiteten på grundnivå, finns det inte alltid möjlighet för studenterna att utveckla sina färdigheter i det aktuella språket då någon fortsättningskurs inte finns tillgänglig. Efter en avslutad grundkurs har studenten vanligen tillägnat sig endast baskunskaper i språket.

Anställda vid de i studien ingående verksamheterna är mer eller mindre regelbundet inbegripna i samtal som sker på två- eller flerspråkig grund, även om det inte ingår i deras formella arbetsuppgifter att fungera som professionell tolk eller iordningställa officiella översättningar (kapitel 2 i denna rapport ger en mer utförlig beskrivning av de olika aktörernas rutiner vad gäller tolkförmedlingar och andra språkresurser). En flerspråkig personalstyrka (och här föreställer vi oss en grupp bestående av personer med goda kunskaper i både svenska samt andra språk) är ofta en grundförutsättning för verksamheter som erbjuder klienter stöd och tjänster av olika slag. Sammantaget är det som efterfrågas dels en *språklig bredd* (så att så många språkgrupper som möjligt kan känna sig inkluderade), dels ett slags *språkligt djup* (så att kommunikationen är nyanserad och anpassad efter den aktuella mottagargruppen). Därför förespråkar vi som står bakom denna rapport en avancerad främmande språk-utbildning på högskolenivå med tilltagna möjligheter till progression, något som i sin tur banar väg för språklig bredd och språkligt djup.

1.2 Tillgängliga översättningar på de olika aktörernas webbplatser

Med hänsyn till den betydelsefulla invandringen till Sverige, som nyligen nådde rekordstora mått, är det inte underligt att antalet språk som talas i landet ökat dramatiskt på senare tid. Parkvall (2015:209) gör exempelvis iakttagelsen att: ”De allra flesta invandrarspråken ökar i antal, vissa av dem rentav kraftigt. Snabbast växande bland de större språken ser arabiska, persiska, somaliska och tigriska ut att vara. Arabiska är numera landets tredje största språk, och på god väg att inta andraplatsen.” De nya demografiska förändringarna har i sin tur många språkliga konsekvenser. Personer som kan räknas som modersmålstalare i de ovan anförda språken och som inte behärskar vare sig svenska eller engelska behöver självklart stöd för att komma åt annars svåråtkomlig information. När dessa personer konsulterar myndigheters och andra viktiga samhällsaktörers webbplatser finner de också en del information på deras modersmål. I detta avsnitt ska vi rikta in oss på att belysa den språkliga bredd som aktörernas webbaserade information uppvisar.

Figur 1 och 2 nedan ger en överskådlig bild av några av de språk som finns representerade (i olika hög utsträckning) på Arbetsförmedlingens, Migrationsverkets, polisens, Uppsala kommuns respektive 1177 Vårdguidens webbplats.¹⁰ Här visas alltså språken som förekommer på välkomstsidan, samt vilka beteckningar som används för att referera till dessa. De språk som presenteras återfinns i åtminstone ett avsnitt (eller åtminstone ett dokument) på den aktuella webbplatsen. Detta innebär att den information som finns tillgänglig varierar och är starkt sammanbunden med det språk som besökaren av webbplatsen väljer.

⁹ *Invandrarspråk* är ett begrepp som en del språkvetar avråder ifrån, eftersom det är mångtydigt och delvis missvisande. Här använder vi det ändå för enkelhetens skull i betydelsen annat språk än svenska eller nationellt minoritetsspråk som talas av personer som bor i Sverige, invandrat till Sverige eller har minst en utrikes född förälder.

¹⁰ För de exakta webbadresserna, se referenserna.

Att göra enskilda överväganden för varje listat språk i syfte att försöka utröna huruvida de språk som anges faktiskt är de språk som används ligger inte inom ramarna för denna rapport och hade tagit för mycket tid i anspråk. Med andra ord har det inte varit möjligt att bekräfta att till exempel ett dokument som enligt webbplatsen ska finnas tillgängligt på kalderash är skrivet på detta språk och inte något annat språk eller språklig varietet. Det har endast varit möjligt att, utifrån de indikationer som till exempel menyerna ger, bekräfta att information (i viss omfattning) står skriven eller finns tillgänglig i översatt form på de olika språken.

Vid vår genomgång av det språkliga utbudet har vi gjort ett medvetet val att återge de olika språken som förekommer. Detta för att hålla oss trogna till användarens perspektiv och mer specificerat kunna skildra hur det ser ut för personer som besöker webbplatsen. Som framgår av figur 1 och 2 överlappar de olika beteckningarna varandra till viss del. Som exempel kan nämnas *kurmandji* (Arbetsförmedlingen) och *kurmanji* (1177 Vårdguiden), som båda är varianter av kurdiska, samt *tigrinska* och *tigrinja*, som båda med säkerhet refererar till samma språk. Ett annat fenomen som kan vara värt att vara uppmärksam på som läsare är att *jiddisch* ensamt används som beteckning hos Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och polisen, medan 1177 Vårdguiden, av uppenbara ortografiska skäl, väljer att göra indelningen *jiddisch – latinsk skrift* och *jiddisch – hebreisk skrift*.

Tillsammans kan de listade språken som presenteras i figur 1 och 2 sägas illustrera några av de språkliga tjänster som aktörernas webbplatser erbjuder sina klienter på webben. En mer strömlinjeformad redovisningsform hade möjligen varit att göra en egen lista och där samla beteckningarna för olika varieteter under ett och samma samlingsnamn. Exempelvis hade beteckningen *romani chib* kunnat användas för att hänvisa till de olika sinsemellan kopplade varieteterna arli, romani arli, romska och kalderash. Vi har dock valt att presentera webbplatsernas språkliga täckningsgrad utan att göra ingrepp i eller revidera den förteckning över språk som aktörerna själva sammanställt. Detta för att undvika att göra antaganden som inte grundar sig på den bild aktörerna faktiskt visar upp.

Arbetsförmedlingen

Kontakt | Other languages

Arbetsökande > Arbetsgivare > Om oss >

Do you want to work in Sweden?

Activity report

Financial support

Support and matching

Self-assessment

Your first EURES job

About us

Brochures, reports and forms

Startsida > Other languages

Other languages

Information in minority languages and some of the most common immigrant languages in Sweden. Find out how Arbetsförmedlingen can help you find a job.

Choose language

- ✓ Arabiska/اللغة العربية
- Arij
- Assyriska
- Bosanski, hrvatski, srpski/bosniska, kroatiska, serbiska
- بوسنیایی/بوسنیایی
- Deutsch/tyiska
- Eesti keeles/estniska
- English/engelska
- Español/spanska
- Français/franska
- Jiddisch/ייִדיש
- Julevsámegiella/lulesamiska
- Kalderash
- Kurmandjî/nordkurdiska
- Latviešu/lettiska
- Lietuvių k./litauiska
- Lovari
- Meänkieli
- Nederlands/nederländska
- Nordsamiska/davvisámigiella
- Oarjelsaemien gjele/sydsamiska
- Pashto
- Persiska/فارسی
- Polski/polska
- Português/portugisiska
- Romani chib
- Shqip/albanska
- Somaali/somaliska
- Suomeksi/finska
- Sydkurdiska/سۆرانی
- Teckenspråk
- Tigrinja/tigrinska
- Türkçe/turkiska
- ภาษาไทย/thailändska
- монгол/mongoliska
- Русский/ryska

1177 VÅRDGUIDEN

Region Uppsala

Uppsala län

Other languages

New in Sweden – healthcare

Information about healthcare in Sweden.

Nationella minoritetsspråk

Shqip (albanska)

العربية (arabiska)

Bosanski/hrvatski/srpski (BKS)

Bosniska/Kroatiska/Serbiska

English (engelska)

Français (franska)

Kurmanji (nordkurdiska)

فارسی (persiska)

Polski (polska)

Русский (ryska)

Soomaali (somaliska)

Español (spanska)

Sorani (sydkurdiska)

Teckenspråk

ትግርኛ (tigrinska)

Türkçe (turkiska)

Figur 1. Språkval på Arbetsförmedlingens, 1177 Vårdguidens och Migrationsverkets webbplats (den 25 januari 2017).

Migrationsverket

English | العربية | Русский | Other languages

Privatpersoner

Besöka och leva i Sverige

Andra aktörer

Företag, kommuner...

Om Migrationsverket

Press, nyheter, fakta...

Kontakt

ትግርኛ

العربية

آذربایجانجا

Bosanski, hrvatski, srpski

به داری

English

Español

Français

中文

Kurmancî

Монгол хэл

ڀٽو

به پارسی

Romani arli

Русский

Shqip

Af soomaali

ب د سۆرانی

ܣܘܪܝܝܬܐ ܨܘܪܝܝܬܐ

ትግርኛ

O'zbek tili

→ Läs om lagen som begränsar möjligheten till uppehållstillstånd i Sverige

Figur 2. Språkval på polisens och Uppsala kommuns webbplats (den 25 januari 2017).

Som synes tillhandahåller samtliga webbplatser, inte oväntat, information på svenska. Figuren visar också att språken med officiell status som nationella minoritetsspråk (till exempel finska, jiddisch och meänkieli) i hög grad finns representerade på aktörernas webbplatser. Dessutom uppträder på så gott som varje webbplats översättningar till engelska, arabiska, bosniska/kroatiska/serbiska, persiska samt somaliska i någon mån.

På till exempel Arbetsförmedlingens webbplats kunde vi observera att Google Translate skrivs fram som ett möjligt redskap för besökarna att använda. Denna funktion tillåter dessutom översättningar i språk utöver de som redan används på webbplatsen. Arbetsförmedlingen framhåller dock att man givetvis inte kan garantera att denna typ av automatiska översättningar alla gånger genererar det resultat som besökaren av webbplatsen vill ha och frågar efter.

I syfte att sätta in dessa olika språkliga praktiker i ett jämförande perspektiv har vi också vänt blicken mot utlandet och inkluderat ett begränsat urval danska och norska aktörers webbplatser i vår studie. Det visade sig här bland annat att motsvarande danska aktörer använder sig av danska och engelska på sina respektive webbplatser för att kommunicera med sina klienter. De danska aktörerna i denna studie utgjordes av danska

polisen och den engelskspråkiga webbportalen *New to Denmark – The Official Portal for Foreigners*. Vidare besökte vi även *Udlændige- og Integrationsministeriet*, där vi endast kunde lokalisera ett dokument som gick att få tillgång till på engelska.¹¹

Jämförelsevis erbjuder norska polisen information som vänder sig till icke-norsktalande på delar av sin officiella webbplats. Dokument som på olika vis berör och specificerar personers juridiska rätt- och skyldigheter återfinns dessutom på ett antal olika språk. De språk som här finns tillgängliga är (i alfabetisk ordning): arabiska, bulgariska, engelska, estniska, lettiska, litauiska, polska, ryska, samiska, somaliska, thailändska och urdu. Den andra norska aktören i denna jämförelsestudie, norska *Utlendingsdirektoratet*, driver en webbplats med information tillgänglig på bokmål, nynorska samt engelska.

Sammanfattningsvis kan man, utifrån de internationella utblickarna som presenteras ovan, säga att Sverige, även i en skandinavisk kontext, utmärker sig vad gäller förekomsten av olika språk på sin aktörers webbplatser. I jämförelse med Danmark är skillnaden i den skriftliga kommunikationen slående. Vid tidpunkten för vårt besök på de danska webbplatserna kunde vi lokalisera översättningar till endast två språk – danska och engelska. De norska webbplatserna tycks, av allt att döma, bilda något slags mellanting.

1.3 Några utgångspunkter för rapporten

Det övergripande syftet med föreliggande rapport är att presentera och analysera det perspektiv som representanter för de olika utvalda aktörerna ger uttryck för i intervjuer. Den studie som rapporten bygger på är av både kvalitativ och deduktiv karaktär, och till grund för de rekommendationer som rapporten ligger alltså ett antal intervjuer som genomförts med informanter, verksamma på ett antal flerspråkiga arbetsplatser, knutna till de olika aktörerna. Fokus har här i huvudsak legat på det sätt på vilket informanterna utför sina rutinmässiga arbetsuppgifter i mötet med klienterna; hur de beskriver sin vardagliga arbetssituation. Intervjufrågorna kretsade framför allt kring de aktuella språkliga situationer som aktörernas verksamhet definieras av, de språkliga färdigheter som används och behövs i det dagliga arbetet, informanternas egna synpunkter på de rutiner deras verksamhet har för att hantera olika språkfrågor samt eventuella utmaningar i kommunikationen och verksamhetens behov av språklig kompetensutveckling (se exempelvis House, Kasper & Ross 2003).

---

¹¹ För de exakta webbadresserna, se referenserna.

2 Flerspråkiga verksamheter och kommunikativa perspektiv

2.1 Introduktion

Syftet med detta kapitel är att ge en översikt över de språkliga situationer och kommunikativa behov som identifierats i intervjuerna med personer som fungerar som representanter för de utvalda aktörerna och som arbetar inom ett antal flerspråkiga verksamheter. Kapitlet, som också utgör rapportens mest omfattande del, är disponerat på följande sätt: Inledningsvis ges en presentation av den datainsamling som ligger till grund för studien. Därefter presenteras en sammanfattning av de nyckelteman och huvudperspektiv som informanterna gett uttryck för i intervjuerna (tabell 1). Dessa nyckelteman följs sedan upp av ytterligare, mer fördjupade beskrivningar och kontextspecifik information vad gäller den språkliga kommunikationen på arbetsplatsen. I kapitlets avslutande del formulerar vi ett antal rekommendationer där vi tar upp frågan om universitetens och högskolornas framtida bidrag till en *bredare* och *djupare* språklig kompetens.

2.2 Datainsamling

Det empiriska material som de praxisorienterade verksamhetsbeskrivningarna i detta kapitel utgår ifrån är hämtat från 10 fördjupade kvalitativa intervjuer. I bilaga 1 återfinns det intervjuunderlag som vi använt oss av. Intervjuerna genomfördes på plats, det vill säga på informanternas arbetsplatser, av en forskningsassistent i november och december 2016. De intervjuade personerna är alla verksamma hos ett antal nationella, regionala och lokala (skattefinansierade) aktörer samt (privat, kyrkligt understödda) hjälpororganisationer.

Potentiella informanter informerades på förhand om studien och avsikterna med det insamlade intervjumaterialet. Varje intervjuperson blev kontaktad, tillfrågad om att delta i studien och i samband med detta upplyst om de forskningsrutiner (även etiska sådana) som gäller. Sammanlagt besöktes som sagt 10 arbetsplatser i intervjusyfte. Dessa verksamheter och arbetsplatser innefattar tre nationella myndigheter (Arbetsförmedlingen, Migrationsverket (två regionala enheter) och polisen), ett kommunledningskontor, ett center med fokus på språk- och arbetsträning (en delvis kommunalt driven skola för vuxna nyanlända), en vårdcentral, ett ledningskontor inom primärvården samt två (kyrkorelaterade) hjälpororganisationer som bland annat driver boenden för flyktingar och ensamkommande barn. Dessutom ska tilläggas att den forskningsassistent som genomförde intervjuerna hade e-postkontakt med informanterna både före och efter de aktuella besöken. I några av fallen skedde en typ av uppföljning av intervjuerna genom att informanterna via e-post bidrog med kompletterande information om olika språkval och utvecklade sina svar om till exempel för vilka språk behovet av språkutbildning är som mest gällande, exempelvis.

2.3 Transkriptioner och sammanfattningar av intervjuerna

Det insamlade materialet uppgår till ca 10,5 ljudinspelade timmar. Fördelat på de 10 intervjuerna innebär detta alltså att ungefär 1 timme ägnades åt varje informant och verksamhetsrepresentant. Transkriptioner enligt en föreskriven standard har senare genomförts, och av dessa framgår vilka ämnen som avhandlades under intervjuerna, i vilken ordning olika ämnen togs upp samt de övergripande perspektiv som informanten gav uttryck för under intervjun. Sammanfattningar av samtliga intervjusvar gjordes också, och vidare i detta kapitel presenteras flera utdrag ur dessa sammanfattningar. Utdragen är inbakade och ofta markerade med indrag i rapporten. De ska emellertid inte läsas som citat utan som parafraaserade sammanfattningar av delar av samtalen (förutom då användningen av citattecken indikerar att utdraget är ett faktiskt citat). De rekommendationer som sedan avrundar detta kapitel är formulerade med avstamp i de beskrivningar av arbetsplatsituationerna som framkommer i intervjuerna.

2.4 Övergripande perspektiv och problembeskrivningar

Samtliga informanter nämnde att det på deras arbetsplatser mer eller mindre dagligen utförs tjänster där andra språk utöver svenska används i kommunikationen med klienterna. Med andra ord utgör den flerspråkiga kommunikationen en grundläggande förutsättning för, och en given komponent i, aktörernas verksamhet. En anställd vid en vårdcentral gav till exempel uttryck för följande observation: ”Man vill att den man pratar med ska förstå. Mycket hänger på språket för att det ska fungera.” Detta citat fångar mycket väl essensen av det insamlade intervjumaterialet som helhet, och med detta som utgångspunkt går vi över till att presentera studiens empiriska delar som är ämnet för detta avsnitt.

Ett huvudsakligt problem som trädde fram under samtalen med representanter för de nationella myndigheterna handlar om när språket blir till en rättssäkerhetsfråga. Vid vissa tillfällen kan det vara särskilt avgörande att en korrekt bedömning görs och att den aktuella situationen hanteras på ett bra sätt. För detta krävs då mycket ofta en förmåga att behandla (såväl skriftlig som muntlig) information både noggrant och rättvist. Inom exempelvis vården är det av största vikt att de handlingar som görs för att behandla patienter grundar sig på riktig information och väl motiverade avvägningar och beslut. I sådana här vårdmiljöer är det såklart ett måste för vårdgivarna att förstå de symtombeskrivningar som vårdtagaren eller patienten uppger. De grundläggande resurser som här tillämpas för att säkerställa att informationsutbytet sker utan några större störningar i kommunikationen är tolknings- och översättningstjänster, och ofta ges information om denna ”resursapparat” på aktörernas egna webbplatser. På en av 1177 Vårdguidens webbsidor kan besökare till exempel läsa följande:

Om du inte pratar svenska kan du ha rätt till tolk för att förstå informationen du får av en läkare eller någon annan inom vården eller tandvården. I de flesta fall kan vårdpersonalen boka tolk. Tala om att du behöver språktolk när du bokar ditt besök.

Den hållning som de representerade aktörerna tillsammans kan sägas förespråka är att kommunikation i flerspråkiga, språkkontaktsituationer ska vara lika fullvärdig och accepterad som kommunikation som sker i enspråkiga sammanhang. Även om långt ifrån alla de intervjuade personerna talar flera språk eller kan betecknas som flerspråkiga gav de uttryck för en väldigt samfällad syn på frågan om huruvida deras arbetsplatser kunde betraktas som flerspråkiga i ett mer kollektivt avseende. Deras svar ger en bild av att personalen ofta agerar solidariskt i olika språkfrågor på så sätt att till exempel medarbetare med olika

modersmål och språklig kompetens kompletterar och täcker för varandra när det kommer till de kommunikativa uppgifterna på arbetsplatsen.

En anställd på Migrationsverket bidrar med ett illustrerande exempel:

NN har också många medarbetare som har rötter i andra länder och den språkliga kompetensen är därför mycket bred och varierande. Till exempel förekommer det att olika medarbetare får ansvara för kommunikationen i ett visst språk och att man fördelar arbetet utifrån de anställdas olika språkfärdigheter. Det är dock väldigt viktigt att en auktoriserad tolk används när det rör sig om myndighetsutövning (i kontrast till rent sociala, informativa samtal). Som handläggare får man i sådana situationer inte träda in som tolk – hur bra man än är på till exempel somaliska¹² (man kan till och med vara född i Somalia och tala somaliska flytande). Med myndighetsutövning menas till exempel återtagande av asylansökan (när den sökande ångrat sig), nöjdförklaring av avslagsbeslut (när den sökande talar om att hen vill åka tillbaka till ursprungslandet), underrättelser (Migrationsverket informerar om sitt beslut i ett visst ärende). Sådana här tyngre och mer formella situationer kräver närvaro av både tolk och vittne. Detta för att tolken ska kunna fungera som en neutral tredje part. Dessutom får det inte finnas utrymme för missförstånd. Om den sökande däremot bara behöver prata av sig – hen kanske mår dåligt på grund av situationen hen befinner sig i – är det helt okej om Migrationsverkets egna personal träder in och talar mer direkt till personen.

2.5 Flerspråkighet, rättssäkerhet och arbetsmiljö

I detta avsnitt skildras de flerspråkiga verksamheterna i ett praxisnära perspektiv med utgångspunkt i informanternas egna redogörelser för språkanvändningen på deras respektive arbetsplatser. Som framgår av de frågor som bildade underlag för intervjuerna (se bilaga 1) fick intervjupersonerna vid intervjun utrymme och möjlighet att beröra en rad ämnen relaterade till deras kommunikativa uppgifter på arbetsplatsen. Vårt syfte här är att försöka närma oss ett svar på frågan hur kommunikationen med flerspråkiga klienter organiseras, för att därmed kunna se vilka aspekter som generellt sett tycks fungera och vilka delar av kommunikationen som kan utgöra utmaningar inför framtiden.

För att på ett mer överskådligt sätt redovisa de generella perspektiv som intervjumaterialet visar på har vi sammanställt en tabell (se tabell 1 nedan), som summerar arbetsplatsens behov och informanternas förslag på förbättringar vad gäller den flerspråkiga kommunikationen på arbetsplatsen. Sammanställningen vilar på ett antal nyckelteman som vi lokaliserat i informanternas svar, nämligen: (I) kontinuerlig språkutbildning för arbetsplatsens personal, (II) tillämpning av externa tolkar, (III) rekrytering och behållning av personal med kompetens i främmande språk, (IV) rutiner på arbetsplatsen, (V) webbplatser samt (VI) övrigt. Observera att vi valt att inte göra en rangordning av de olika behoven och förslagen; varje nyckeltema har försetts med en romersk siffra, som i sin tur går att koppla till den sammanställning av rekommendationer som återfinns i avsnitt 2.6. I tabellens vänstra kolumn listas intervjuernas nyckelteman, och i den högra kolumnen ges en

---

¹² Vi har här genomgående valt att använda de benämningar som informanterna själva använder i intervjuerna. Ibland förekommer i transkriptionerna parallella beteckningar som refererar till ett och samma språk. Vi har velat undvika att göra några egna generaliseringar och kategoriseringar av de språk som nämns (se exempelvis Coupland 2016:441 och Ethnologue: Languages of the World) och som avviker från de beteckningar som används på arbetsplatsen.

sammanfattning av de förslag som informanterna gav uttryck för. Vidare i kapitlets senare delar kontextualiseras de upplevda behoven med hjälp av sammanfattningar av delar av intervjuaterialet.

Tabell 1. Informanternas upplevda behov samt föreslagna förbättringar vad gäller språkanvändningen på den flerspråkiga arbetsplatsen

Upplevda behov	Föreslagna förbättringar
I. Kontinuerlig språkutbildning för arbetsplatsens personal	
	Språklig fortbildning och kompetensutveckling: de anställda får (utökade) kunskaper inom ett språk som talas av klienter
	Språklig fortbildning och kompetensutveckling: de anställda får (utökade) kunskaper inom klarspråk och att formulera sig på lätt svenska
	Regelbundna inläringstillfällen med fokus på flerspråkig kommunikation i: <ul style="list-style-type: none"> – situationer där tolkar är närvarande – situationer där samtalsdeltagarna upplever stress och brister i kommunikationen
II. Tillämpning av externa tolkar	
	Kvalitetsgranskning av den språkliga kompetensen, det professionella utförandet och neutraliteten hos anställda tolkar
	Utvidgade översättningstjänster som täcker ett större antal språk än de olika tolkförmedlarna gör i nuläget
III. Rekrytering och behållning av personal med kompetens i främmande språk	
	Den flerspråkiga kompetens som finns på arbetsplatser som redan har ett flertal olika språk representerade i personalstyrkan bör upprätthållas. Det är fördelaktigt om medarbetare hjälps åt för att tillsammans möta de språkliga behoven. I vissa situationer kan svenska modersmålstalare paras ihop med personer med ett annat modersmål för att öka möjligheten att kommunicera med klienter.
	I rekryteringssammanhang kan arbetsgivaren med fördel framhålla eller inkludera i beskrivningen av tjänsten att två- eller flerspråkighet är meriterande.
	Arbetsgivaren kan arbeta mer långsiktigt för att få in personer inom den aktuella verksam-

	heten med goda kunskaper i både svenska och ett <i>heritage language</i> .
IV. Rutiner på arbetsplatsen	
	Rutiner som fungerar väl bör gälla även i fortsättningen.
V. Webbplatser	
	Mer användarvänliga och berikade webbplatser genom språkliga nytillskott och tillgång till information på andra språk än svenska
	Större samordning och upprätthållen kvalitetskontroll av det språkliga innehållet på webbplatserna
	Mer användarvänliga och berikade webbplatser genom tillgång till information på klarspråk och lätt svenska
	Resurser behövs för snabba, stundtals akuta, uppdateringar av informationen (på olika språk) på webbplatserna. Ett avgörande behov handlar om att göra webbportaler tillgängliga när ny information ska kommuniceras. Det behövs även snabb hjälp med att lansera webbsideinformation på vissa särskilda invandrarspråk för att därmed kunna rikta sig till gruppen nyanlända. De språk som nämns upprepade gånger i intervjuerna är arabiska, dari, kurdiska, somaliska och tigrinja.
VI. Övrigt	
	Kreativa lösningar

Här nedan har vi för avsikt att sätta in de generella mönster som visas ovan i sitt sammanhang och alltså kontextualisera de behov och förslag på förbättringar som informanterna uttrycker. Detta för att ge en mer fördjupad bild av hur den flerspråkiga kommunikationen på arbetsplatser eller inom olika verksamhetsområden kan se ut. Informanternas synvinklar presenteras i parafraaserad form i de utdrag som här följer. Så gott som alla utdrag innehåller ett namn på den aktör eller verksamhet som den informant som står för utdraget tillhör. Däremot har informanten själv anonymiserats av forskningsetiska skäl.

2.5.1 Upplevda behov vad gäller kontinuerlig språkutbildning

Samtliga informanter uppgav vid intervjutillfället att delar av deras tjänsterelaterade uppdrag skulle kunna förbättras genom någon typ av riktad språkutbildning på arbetsplatsen. Särskilt tre färdighetsområden gällande språk och kommunikation var återkommande i intervjusvaren. Sammanfattningsvis kan man säga att intervjuerna ger stöd åt påståendet att kommunikationen på arbetsplatserna skulle kunna fungera bättre

om medarbetarna hade något eller mer av följande: (1) kompetens i ett språk som talas av klienter, (2) bättre förutsättningar för klarspråk och att kunna formulera sig på lättbegriplig svenska samt (3) större kunskaper om olika typer av professionella kommunikationssituationer som bygger på användningen av en extern tolk.

Kompetens i invandrarspråk

Att utbilda personalstyrkan så att den har adekvata kunskaper inom åtminstone ett invandrarspråk hade såklart varit mycket önskvärt. Mot bakgrund av den aktuella samhällsbilden i Sverige var det ett antal språk som beskrevs som särskilt användbara. Alla intervjuade representanter nämnde exempelvis arabiskan som ett språk som flera av de kommunikativa och språkliga behoven på arbetsplatsen kretsar kring. De resterande nämnda språken varierade och vilka språk som lyfts fram i intervjuerna är kopplat till verksamhetens generella målsättning samt vad man har för mottagargrupp. De nämnda språken återges här nedan, ordnade efter aktörs- eller organisationsform.

Myndighet: De två representanterna för Migrationsverket nämnde att de i nuläget möter en stor grupp klienter som talar arabiska, kurdiska, persiska samt somaliska. I enlighet med detta berättade en av dem att den största gruppen asylsökande har sitt ursprung i något av följande länder (listade i alfabetisk ordning): Afghanistan, Irak, Iran, Somalia och Syrien. Därtill kommer flera av de personer som söker asyl i Sverige från före detta Sovjetunionen, samt (något färre) från Sydamerika. En polis nämnde att det, vid sidan av det mer omedelbara behovet av att kunna kommunicera på arabiska, även vore mycket användbart med språkliga färdigheter i rumänska och romska, för att få bättre möjligheter att nå fram till och etablera relationer med EU-migranter.

Kommun: En anställd vid ett kommunledningskontor, vars arbetsuppgifter bland annat bestod av att samordna civila insatser och handlägga ärenden som gäller föreningsbidrag, berörde i intervjun språken arabiska, dari, somaliska och tigrinja på frågan om för vilka språk behovet av språkkunskaper var som mest gällande. Vidare exemplifierade hen den språkliga spännvidden genom att hänvisa till en samarbetspartner, den ideella *Samarbetsorganisationen för invandrarföreningar*, som bland annat anordnar lokala radiosändningar på 12 olika språk: arabiska, afariska, amharinja, dari, kinesiska, kurdiska, persiska, somaliska, spanska, svenska, tigrinja och turkiska.

Ideell verksamhet: En representant för en (kyrklig) hjälporganisation, vars verksamhet bland annat inkluderar ett dagcenter för utsatta EU-migranter och boende för ensamkommande flyktingbarn, tog specifikt upp behovet av att kunna kommunicera med de boende och göra sig förstådd på rumänska, romska, arabiska, turkiska och persiska. Det finns också ett utbrett behov bland personalen och volontärerna att kunna tala dari och sorani. Informanten gav också en beskrivning av den nuvarande språkliga kompetensen hos de som är verksamma på flyktingboendet; de språk som i dagsläget täcks av personalen där är svenska, engelska, persiska, arabiska, somaliska samt tigrinja.

En anställd inom en annan hjälporganisation nämnde följande språk för vilka det finns ett särskilt behov av ytterligare språkkunskaper: albanska, arabiska, rumänska, farsi (persiska) och somaliska.

Vården: En sköterska och gruppchef vid en vårdcentral listade under intervjun arabiska, dari, persiska och somaliska som svar på frågan om för vilka språk behovet av tolkresurser och översättningstjänster var som störst. Hen nämnde dessutom ett pågående projekt (finansierat genom bidrag från Arbetsförmedlingen) vars

syfte är att utforma broschyrer och annat informationsmaterial på fem frekventa språk (från och med hösten 2016), nämligen arabiska, dari, persiska, somaliska och tigrinja.

Skolan: Enligt en representant för en vuxenskola med inriktning på integration och arbetsliv, som bland annat erbjuder svenskkurser, är de modersmål som representeras av deltagarna allra mest just nu (listade efter antal talare i fallande ordning) arabiska, kurdiska, dari och persiska. Vid sidan av dessa språk med relativt många modersmålstalare finns också två språk som talas av något färre av de deltagarna – tigrinja och somaliska. De språk som fått ett uppsving det senaste året och som man upplever att elevgrupperna idag talar i högre grad än förut är arabiska och dari, där arabiska utmärker sig som i särklass störst. Tidigare har kurdiska haft denna ställning.

Ett alternativt sätt att ta reda på hur det nuvarande behovet av flerspråkiga medarbetare och olika språkresurser ser ut är att försöka ringa in de språkkunskaper som eftertraktas av olika företag som erbjuder översättningsjänster (så som tolkförmedlare). På till exempel Semantix webbplats meddelas att företaget för närvarande söker tolkar ("Jobba som frilanstolk hos Semantix"), och där finns också att läsa att man just nu har "störst behov av tolkar i dari, pashto, somaliska, tigrinska, albanska."¹³ Dessutom ger sidan med titeln "Tolkning i offentlig sektor" på Tolk- och översättningsinstitutets (TÖI), webbplats ytterligare indikation på det specifika språkbehov som upplevs idag; våren 2017 lanseras här på Stockholms universitet en ny kurs där man som tolkstuderent har möjlighet till följande språkkombinationer: arabiska/svenska, dari/svenska, mongoliska/svenska, somaliska/svenska och tigrinja/svenska (se vidare i bilaga 2).

Ingen av de arbetsplatser eller verksamheter som var föremål för studie erbjuder någon typ av formell utbildning i ett främmande språk som en del av den kontinuerliga professionella kompetensutvecklingen. Den intervjuade läraren vid vuxenskolan berättar:

Det existerar inte någon formell språkutbildning för de anställda. Däremot lär man sig såklart mycket av varandra på informell väg, på möten och liknande.

Några av de intervjuade personerna vittnade emellertid om hur flera av medarbetarna deltagit i språkkurser i något invandrarspråk på sin fritid, med målet att försöka utvidga sin kompetens och förmåga att kommunicera med klienter som tillhör en viss språkgemenskap. En representant för Stadsmissionen berättade att:

Flera av de anställda har dessutom på frivillig grund utbildat sig inom olika språk.

En intervjuad polis gav uttryck för den frustration som ibland kunde uppstå som ett resultat av svårigheterna med att skapa kontakt med en del EU-medborgare som talar ganska begränsad svenska och/eller engelska. Hen liknade detta vid en negativ spiral; vissa samhällsgrupper misslyckas gång på gång med att föra fram sina respektive budskap. Att vidareutbilda personalen och ge den möjlighet att tillägna sig vissa språkliga färdigheter framhävde hen som mycket betydelsefullt.

Det saknas en hel del språkliga resurser, menar NN. Många poliser är rätt värtaliga, såklart, men när det kommer till kunskaper i andra främmande språk ligger man efter. Det blir en typ av avhumanisering när man gång på gång upplever att man har svårt att knyta an till en viss grupp. Det är väldigt frustrerande, det blir ett stort glapp i förståelsen. Det är inte helt ovanligt att polisen möter icke-svensktalande personer som begår brott— och det är ju inte så konstigt att det blir så eftersom den här gruppen ofta har svårt att etablera sig i samhället. Relativt ofta fungerar alltså inte kommunikationen så pass väl som man hade önskat. NN nämner också att den svenska polisstyrkan har ett slags officiellt uppdrag att vara representativ gentemot den svenska befolkningen, polisen ska

---

¹³ Hämtat från <http://www.semantix.se/> den 16 oktober 2016 och 9 november 2016.

alltså spegla samhället i stort. I den här målbilden ingår också språken i Sverige såklart, men här finns det en stor diskrepans mellan polisen och befolkningen.

Ett realistiskt förslag på hur den innevarande språkliga kompetensen skulle kunna utvidgas till att innefatta fler språk ges i utdraget nedan. Utdraget är hämtat från intervjun med en sköterska och gruppchef på en vårdcentral.

NN upplever att det finns ett växande behov av nya språkkunskaper inom verksamheten. Hen skulle vilja att det var fler i personalen (utbildade inom sjukvård) som talade andra språk, också för enklare uppgifter som telefonmottagning. På vårdcentralen finns i och för sig flera anställda som har andra modersmål (tyska, franska, spanska), men det är alltså inte de språkkunskaperna man behöver i första hand just nu.

Vårdcentralen, vidare:

Intressant är att NN tar upp tolkutbildning av den egna personalen som en möjlighet inför framtiden. Hens tanke är att en person som redan har goda kunskaper i svenska och ett annat språk skulle kunna få bekostat en (enklare) tolkutbildning och på så sätt bli tagen som auktoriserad tolk under framtida besök. Det här är än så länge på idéplanet.

Flera informanter lyfte även fram kunskaper inom främmande språk som en mycket användbar resurs för verksamheten i stort, i synnerhet när personalen och klienterna möts i stressfyllda situationer. Den intervjuade polisen uttryckte till exempel detta, på frågan om hen kunde dra sig till minnes någon specifik situation där hen känt av kommunikationsproblemen extra mycket:

För några dagar sen, strax innan sluttid, fick vi till exempel in ett larm om att det hade brutit ut ett stort bråk på ett flyktingboende. Det rörde sig om ca 10 personer som hade hamnat i en stor konflikt. NN själv var inte där, men hen fick höra att folk varit väldigt upprörda, och hen säger att man som polis i sådana situationer ofta känner att man egentligen hade behövt en hel dag för att prata ut med de inblandade och försöka förstå vad det är som hänt. Det finns också en allmän förväntan om att polisen ska lösa situationen direkt, att man ska vara en blandning av allt (polis, psykolog, handläggare inom socialtjänsten).

Mer om kommunikationen i situationer som kännetecknas av stress framkommer av en intervju med en teamledare på Migrationsverket:

När det är många känslor inblandade är det som handläggare önskvärt att kunna tala till den starkt emotionellt drivna personen på hans förstaspråk, säger NN.

Kompetens i svenska

Samtliga informanter talade fram behovet av en flerspråkig personalstyrka med god muntlig och skriftlig färdighet i svenska språket. Några informanter vittnar dock också om att en del av deras medarbetare, som inte har svenska som förstaspråk, uttryckt en önskan om att komplettera sina svenskkunskaper.

På frågan om det finns ett behov av ytterligare språkkunskaper för att förbättra verksamheten nämner NN faktiskt svenska. Flera av medarbetarna känner sig osäkra när det kommer till svenskan. Självklart skadar det inte att ha flerspråkig personal – det är en stor styrk –, men det NN alltså framför allt nämner som ett språk där några av de anställda skulle behöva språkutveckling är svenskan.

Vidare kunde nästan varje informant bidra med åtminstone ett exempel på hur mer avancerade klarspråkskunskaper och en större förmåga att uttrycka sig vårdat, enkelt och begripligt skulle vara till stor nytta för den aktuella arbetsmiljön och främja kommunikationen på arbetsplatsen. De intervjuade personerna lyfte bland annat fram behovet av en kontinuerlig språkutbildning och språklig handledning (handledning)

för arbetsplatsens medlemmar (i avsnitt 2.5.5, som rör aktörernas webbplatser, återkommer vi till arbetsplatsernas behov av större medvetenhet och kunskaper inom klarspråk och lätt svenska).

En anställd på Migrationsverket uttryckte explicit behovet av en personalkompetens som grundar sig på tvåspråkighet. Hen betonade dock särskilt vikten av goda kunskaper i svenska:

NN upplever att det, i ljuset av den nya flyktingsituationen, finns ett växande behov av vissa språkkunskaper inom hens verksamhet. Det är jättebra att myndigheten är så mångspråkig, men hen betonar att hen och alla andra inom Migrationsverket också har ett ansvar att ge de som vänder sig till Migrationsverket ett realistiskt bemötande, inte minst för den sökandes egen skull. Som helt ny i ett land vill man på olika sätt försöka skapa kontroll över de olika situationer man hamnar i, man vill verkligen behärska det främmande språk som talas i landet. Den sökande måste dessutom få någon typ av incitament att lära sig svenska, menar NN. Det går inte bara att vänta sig att myndigheten alltid, i alla situationer, ska tala till de sökande på deras respektive modersmål. Därför finns det tydliga regler för när tolk ska (och inte ska) användas, det vill säga när situationen kräver det närvaro av tolk. I annat fall är det svenska eller engelska som gäller.

Fortbildning med fokus på två- eller flerspråkig kommunikation

På en del av arbetsplatserna har det, av intervjuerna att döma, redan anordnats speciella inlärningsstillfällen och seminarier i syfte att vidga medarbetarnas kunskaper och, till exempel ge dem en inblick i tolkprocessen.

Som märks råder det ett intimt samarbete mellan de anställda och tolkarna på Migrationsverket, och NN berättar till exempel om ett givande tillfälle där en representant från Språkservice bjöds in och fick berätta om tolkarnas arbetsuppgifter. Relationen är lite speciell, och eftersom tolkarna måste kunna vara neutrala kan inte handläggarna och teamledarna bara umgås med tolkarna hur som helst, varken under eller efter arbetstid. Språkbehoven är tillgodosedda, tycker NN, eftersom verksamheten är så finlirad och man hela tiden anpassar sig och märker när det till exempel är tolkbrist eller finns överflödiga tolkar.

Samtliga informanter vars arbetsplatser använder sig av olika former av tolkassistens gav en beskrivning av de rutiner som användningen av externa tolkar kringgärdas av. Av intervjuerna framgår det att samarbetet med olika tolkförmedlare för det mesta tycks fungera väl, även om de intervjuade representanterna för de olika aktörerna också kunde urskilja en del grundläggande problem som ibland kan uppstå i samband med tolkningen. Inte helt oväntat kan de anställda uppleva oro och stress när de anar att information inte uttrycks på ett adekvat sätt och att de inbegripna samtalsparterna inte i tillräckligt hög grad förstår vad som egentligen avses med kommunikationen. Det finns en uppenbar risk för, ibland stora, kommunikationsstörningar när samtalets betydelseinnehåll inte förmedlas och tas emot av den som informationen vänder sig till. Av den anledningen menar en del informanter att extra träning och handledning i att hantera situationer som bygger på användningen av externa tolkar är en nödvändighet. Denna fråga behandlas mer ingående i avsnitt 2.5.2 nedan.

2.5.2 Upplevda behov vad gäller användning av externa tolkar

Generell bild av verksamheternas rutiner och praktiker

De informanter som arbetar med externa tolkar på regelbunden basis påpekade vid ett flertal tillfällen att tolkning är en (svårbemästrad) konstform, som förutsätter att informationsutbytet sker på en så neutral grund som möjligt. En informant med stor erfarenhet av vårdamtal med icke-svensktalande föräldrar uttryckte det som att en god tolk är en tolk som sköter förmedlingen av information mellan samtalsdeltagarna så smidigt

och friktionsfritt att personen i fråga, det vill säga tolken, knappt märks. En oprofessionell tolk däremot sätter en personlig prägel på och lägger in sina egna värderingar i de budskap som förs fram av samtalsdeltagarna.

En anställd på Migrationsverket beskriver rutinerna kring användning av tolk på följande vis:

Migrationsverket har formella riktlinjer/styrdokument som reglerar myndighetens språkanvändning. Det finns tydliga regler för när man ska respektive inte ska använda tolk. NN berättar att tolkresurser används mycket, och att man i mötet med den sökande ofta tar hjälp av olika tolkförmedlare. Som sökande har man rätt att använda sig av antingen platstolk eller telefontolk. Platstolk är betydligt dyrare än telefontolk. Platstolk används alltid i möten som rör asylutredningar, eftersom de samtalen är mer komplexa och tar längre tid. Vad som är bäst att använda beror alltså väldigt mycket på situationen. Telefontolk kan ibland vara ett bättre alternativ eftersom det inte bryter av samtalet lika mycket (att ha en platstolk kan vara distraherande och till och med leda till sämre kontakt mellan den sökande och handläggaren). När den sökande har fått uppehållstillstånd kan det till exempel vara bra att använda sig av en telefontolk som helt enkelt berättar för personen vad det här kommer att innebära för honom.

Ytterligare perspektiv på tillämpningen av olika externa tolkresurser på Migrationsverket uttrycktes av en annan medarbetare:

På frågan om det finns några nackdelar med att använda tolk säger NN att det är en konst att vara tolk, och det är mycket olika saker man behöver tänka på när man som använder tolk. Samtalet sker ju mer indirekt. Precis som med alla människor har tolkarna olika personlighetsdrag. Det finns tolkar som är bra, och det finns tolkar som är mindre bra och som kan ha svårt att leva upp till kravet om opartiskhet. NN tycker det här är förståeligt, även om det egentligen inte får hända. På hans arbetsplats är det mycket känslor i luften. Ofta är fallet dessutom att tolken har samma nationalitet som den sökande, och det kan därför ibland vara svårt för tolken att hålla en neutral roll. NN betonar dock att det här inte är vanligt. Det kan förekomma, det är ett problem som finns. Tolken omfattas dock lika mycket av tystnadsplikten som teamledarna och handläggarna. En bra tolk ska inte ens märkas. Det kan vara svårt för en ny handläggare att lära sig att ha ögonkontakt med den sökande, inte tolken. Om man som NN kan många språk kan man ibland ha förmånen att kunna kontrollera vad tolken säger. Tolkarna är där dag efter dag, år efter år, och blir självklart väldigt vana och kunniga, men de får inte agera på eget bevåg.

Migrationsverket, vidare:

Sedan måste man alltid underhålla tolkverksamheten, uppdatera om det råder någon tolkbrist och uppdatera dem i säkerhetsfrågor eller nya rutiner på mottagningsenheten. Tolkarna är jätteduktiga och NN har inte märkt av någon kvalitetsskillnad där.

Som redan lyfts fram i denna rapport är tolkar dessutom en viktig resurs i många vårdmiljöer. I linje med vad som anförts ovan förekommer det även här vid enstaka tillfällen att tolken i fråga inte kommunicerar informationen på ett neutralt sätt. Detta får till effekt att vårdgivaren inte kan vara helt säker att informationen som tolken ger är överensstämmande med det som både hen och patienten yttrat under samtalet. Intervjun med sköterskan och gruppchefen på vårdcentralen ger ytterligare ett exempel på hur en bristfällig tolkassistent kan ta sig uttryck: ibland sker det nämligen att tolkar tar sig friheten att förklara något för patienten innan vårdgivaren hunnit göra detta. Ett sådant förfaringssätt skapar givetvis osäkerhet och är ur vårdgivarsynpunkt mycket problematiskt.

Det inträffar att tolkar inte uppträder professionellt. NN upplever att flera tar sig an tolkupdrag som en god gärning för att de känner att de vill ställa upp. Man vill hjälpa sina medmänniskor, man vill hjälpa Sverige. Det förekommer att tolkar ”läxar upp” patienter och säger åt dem hur de ska bete sig (i Sverige). Även om NN inte alla gånger kan kontrollera att allt går rätt till har hen börjat känna igen

en del återkommande (arabiska) uttryck under de samtal hen haft med sina diabetespatienter, och ibland hör hen dem uttalas av tolken innan hen själv hunnit förmedla informationen på svenska. Det här skapar osäkerhet. Tolken tar så att säga över vårdgivarrollen lite grann.

En polis som intervjuades för studien berättade att tolkar används vid behov inom polisen. De exakta rutiner som tolkanvändningen karaktäriseras av varierar, och användningen av olika översättningsresurser är mycket situationsbunden. Bland annat finns det en skillnad i hur poliser som befinner sig på ute på fältet och poliser som arbetar inomhus med olika skriftbaserade uppdrag använder sig av tolk. De huvudsakliga tolkrutinerna beskrivs av den intervjuade polisen på följande sätt:

Tolk används i de fall där man behöver hjälp med kommunikationen. Det används inte så mycket när NN är ute, utan mer efter en frihetsberövning, när personen blir tagen till stationen. Jag frågar om anhöriga kan fungera som tolkar och NN svarar att det beror på situationen; är det någon som är misstänkt för något brott kommer det inte på fråga att den personen får använda sig av en anhörig som tolk. I NN:s möten med människor handlar det oftast om telefontolk (det är annorlunda på stationen, i polisförhör, och så vidare). De som arbetar på stationen och håller på att utreda brott använder sig i de flesta fall av platstolk. NN berättar att man har ett samarbete med Semantix. Att boka tolk och få språkhjälp via telefonens högtalarfunktion fungerar jättebra i vissa lugna situationer. Det är betydligt svårare när det är kroghelg exempelvis, folk är berusade och någon anmäler till polisen att hen blivit misshandlad. I sådana mer hektiska situationer händer det att man får använda sig av en hel del kroppsspråk för att nå fram till en problemlösning av något slag. NN beskriver också att man ibland även får ta till papper och penna och rita för den man talar med (om personen inte kan varken svenska eller engelska). Det är en stor resursskillnad. Att använda telefontolk är smidigt och tar bara några få minuter. Men kontakten med tolkförmedlare sker alltså allra mest på stationen.

Det som samtalet med polisen alltså mycket tydligt visar på är att medarbetare inom flerspråkiga verksamheter delar med sig av sin språkliga kompetens och stöder varandra i språkfrågor och i mötet med klienter med varierande språkbakgrund. Samtidigt betonade också flertalet informanter att det finns formaliserade riktlinjer kring användningen av professionella och auktoriserade tolkar som skapar likartade arbetssätt och som deras arbetsplats måste förhålla sig till.

NN svarar att Migrationsverket verkligen är en flerspråkig arbetsplats. Det händer att enskilda medarbetare som besitter kunskaper i ett visst språk kan använda det i mötet med den som söker en tjänst hos Migrationsverket – men i möten som sker över språkgränserna används som regel auktoriserade tolkar. Tolk används för alla de handlingar som innebär en myndighetsutövning. Att kunna klientens språk är positivt eftersom det inger förtroende och (ofta) effektiviserar verksamheten. NN skiljer ut två situationer där man anser att det är accepterat att de anställda själva bidrar med översättningar: spontana och akuta. Ibland kan det vara bra att spontant gå över till klientens språk för att skapa ett mer informellt, personligt möte. I andra situationer (som vid till exempel en omvärdering av en utvisning) kan det vara jätteviktigt att snabbt utnyttja de språkkunskaper som medarbetarna själva har (och till exempel bedöma en handling som är skriven på arabiska). Det här räknas då som akuta fall.

Några källor till kommunikationsfel och språkrelaterade missförstånd

Några, men långt ifrån alla, informanter uttryckte en önskan om att de externa tolkarna (som grupp) agerade mer professionellt – i det avseendet att kommunikationen mer objektivt återspeglar det som uttrycks i samtalet. En del av de intervjuade förde fram åsikten att kvaliteten på de tolktjänster som erbjuds på det stora hela kan beskrivas som god och framhöll även att kvalitetskontroll är ett måste för såväl rättssäkerheten som tolkens professionella agerande. Informanterna nämnde också att verksamhetsspecifika instruktioner behövs

då nya tolkar läggs till i den befintliga gruppen anställda tolkar – en utveckling som hänger samman med att klienter från relativt oetablerade språkgrupper söker sig till verksamheten – så att de nya tolkarna är införstådda med de rutiner som gäller på arbetsplatsen. Nedanstående utdrag, som hämtats från sammanfattningen av en intervju med en representant för Migrationsverket, understryker just detta.

NN menar att med en platstolk kan den sökande ibland känna ”vi är landsmän”, vilket gör att den svensk-/engelsktalande handläggaren hamnar lite utanför.

Utifrån det samlade intervjumaterialet kan man konstatera att det verkar föreligga ett behov inom de olika verksamheterna av åtgärder som garanterar kvaliteten hos tolkarna, även på långsikt. Tolkens bristande neutralitet kan ge upphov till mer eller mindre allvarliga bekymmer i vårdrelaterade samtal, då informationen från vårdgivaren till vårdtagaren inte framställs på ett korrekt sätt. Några informanter beskriver som sagt hur de ibland upplevt att tolkarna (medvetet eller omedvetet) distanserat sig från sin roll som språkrör och neutral förmedlare av information och till exempel börjat ”läxa upp” och påtala vårdtagarens handlingar i samtalet.

En annan utmaning som också kan kopplas till ovanstående och användningen av externa tolkar är när patienter avstår från denna typ av översättningshjälp – även när det är deras rätt och hjälpen finns tillgänglig. Tolkhjälp kan inte påtvingas patienter, utan besökarna på exempelvis en vårdcentral är i sin fulla rätt att säga nej och genomföra besöket utan inblandning av tolk. Detta medför dock ibland åter igen en osäkerhet hos den ansvariga vårdgivaren, då denna person står utan medel att kontrollera att de viktiga upplysningar som ges under samtalet verkligen når fram till och får fäste hos vårdtagaren.

Ibland kan det vara en något ansiktshotande situation att fråga patienten om hen vill ha tolk, förklarar NN. Många som kommer till vårdcentralen vill känna att de står på egna ben och klarar av att lösa situationen utan utomstående hjälp. NN kanske till och med känner att svenskkunskaperna ibland är knappa, men patienten har faktiskt rätt neka tolkhjälp om hen inte känner för det.

Kritiska språkkunskaper: Några aktuella behov i fråga om tolkresurser

En medarbetare på Migrationsverket berättade i intervjun att man i nuläget är mest angelägen om tolkhjälp i möten med klienter som tillhör någon av följande språkgrupper: arabiska (med dess varieteter), kurdiska (med dess olika dialekter, såsom sorani), persiska samt somaliska. Informanten vid vårdcentralen talade om de *kritiska språkkunskaperna* på följande sätt:

De språk man helst behöver tolkar i är: arabiska (störst), persiska (dari), somaliska och kurdiska. En fördel med att ha egna, interna tolkar är att man skulle komma ifrån det rekryteringsproblem som finns hos tolkförmedlarna. NN syftar här på att vissa tolkförmedlare, för att möta det stora behovet av tolkar, sänkt behörighetskraven för sina tolktjänster. En del kunskapstest som görs får den som ansöker om att bli tolk göra hemma – och då kan ju inte tolkförmedlarna verkligen säkerställa att det inte är någon annan som gör testet. En annan framtidsmöjlighet är Skype-tolkning, menar NN.

I nästa avsnitt redogör vi för några ytterligare upplevda behov med anknytning till den interna språkkompetensen (utöver svenska) på de olika arbetsplatserna.

2.5.3 Upplevt kompetensbehov

Som redan nämnts tidigare gav informanterna uttryck för en tydlig önskan om att deras arbetsplatser ska rymma många språk och även besitta goda svenskkunskaper. I enlighet med detta är det för samtliga informanter viktigt att flerspråkiga personer rekryteras och has i behåll inom verksamheten. Generellt

nämndes två förslag på hur detta skulle kunna gå till. För det första skulle ett möjligt tillvägagångssätt vara att rekrytera *heritage speakers* (mer om detta nedan). För det andra skulle man kunna lägga resurser på den nuvarande personalstyrkan och vidareutbilda den så att samtliga medarbetare kan addera ytterligare ett främmande språk bland sina meriter. Det andra togs till exempel upp som ett förslag för personer som arbetar i receptionen på olika vårdanläggningar.

Intressant är att NN tar upp tolkutbildning av den egna personalen som en möjlighet för framtiden. NN:s tanke är att en person som redan har goda kunskaper i svenska och ett annat språk skulle kunna få bekostat en (enklare) tolkutbildning och på så sätt bli tagen som auktoriserad tolk under framtida besök. Det här är än så länge på idéplanet.

Modersmålstalare och *heritage speakers*

Den polis som intervjuades menade att ett sätt att uppnå en flerspråkig personalstyrka med hög kompetensnivå i svenska skulle vara att anställa kvalificerade personer med tvåspråkig bakgrund och som därmed har fullvärdiga språkkunskaper i såväl svenska som åtminstone ett *heritage language*. Så kallade *heritage languages* – eller, med en svensk term, arvspråk – är sådana språk som lärs in i hemmiljöer och redan i barndomen.

NN har flera kollegor som är flerspråkiga, och det, säger hen, beror i huvudsak på att de har språket sedan barnsben och också har rötter i något annat land utanför Sverige (snarare än att de studerat det språket för polisarbetets skull). Hen betonar också att det är en stor fördel att jobba med en kollega som kan och förstår det främmande språket som personen de kommunicerar med har som förstaspråk.

Representanterna för de olika i studien ingående hjälporganisationerna talade också fram behovet av en flerspråkighet bland de anställda.

NN berättar att man på Stadsmissionen haft en mycket medveten rekrytering; om man går igenom personallistan finns där en rad olika nationaliteter och språk representerade. Det blir tydligt under intervjun att det finns en mycket bred språklig kompetens bland de anställda. NN tillägger också att hen är stolt över den (språkliga) mångfald som råder på arbetsplatsen. Sedan tillkommer det, såklart, en del utmaningar när man har en flerspråkig och mångkulturell arbetsplats. När det kommer till flyktingarna Stadsmissionen har kontakt med nämner NN specifikt rumänska, romani, arabiska, turkiska, persiska.

En optimal situation för aktörer med många nyanlända klienter, beskriven av flera av de intervjuade personerna, är att ha tillgång till en tvåspråkig personalstyrka som har relevant arbetslivserfarenhet och som därtill kan beskrivas som väl integrerade i det svenska samhället. På frågan om verksamhetens rekryteringsstrategier kunde exempelvis en representant för Stadsmissionen berätta:

I praktiken går det dock också till så att olika enheter hjälper varandra med översättnings- och tolkuppdrag. Man utnyttjar alltså i hög grad de språkkunskaper man redan har internt. När språkkunskaperna byts ut så här mellan olika verksamheter är det inget som formellt ingår i den enskilda medarbetarens tjänst, utan det är väldigt behovsstyrt. Sen finns det också självklart medarbetare som är anställda för att de har den aktuella behörigheten och lämpligheten men som helt och hållet ska jobba på svenska. När det gäller just en verksamhet har man från ledningens sida väldigt medvetet rekryterat tvåspråkiga personer (som innehar den språkliga kombinationen svenska och arabiska). Den här verksamheten är ett slags intensivträning som riktar sig till nyanlända kvinnor med kort eller ingen erfarenhet av lönearbete, som bygger på Individuell coaching, praktik och studiebesök.

Stadsmissionen, vidare:

NN säger att språkbehovet just nu är tillgodosett. För integrationens skull finns det dock verkligen behov av tvåspråkiga personer med erfarenhet och flera språk i bagaget och som dessutom är etablerade i arbetslivet. Det är bland annat det NN tittar på i rekryteringssammanhang.

Interna eller externa tolkar?

En intern kompetens i främmande språk är som framhållits önskvärd på alla arbetsplatser, men vi avslutar ändå detta kapitel med att ta upp en liten förmaning som uttrycktes av flera av representanterna för de olika hjälporganisationerna. Det finns en medförd risk i sammanhanget att de interna språkkunskaperna används för att färdigställa olika typer av mer översättningar som egentligen kräver auktoriserad tolkassistent. Flera av de intervjuade påpekade att personer som arbetar inom flerspråkiga verksamheter inte borde bli ålagda översättningsuppdrag av mer officiell karaktär, eller vara tvungna att spontant börja översätta i kommunikationssituationer som bygger på en förmedling av officiella beslut. Dessa informanter menar att det, särskilt inom de myndighetsanknutna verksamheterna, måste göras officiella översättningar av officiella beslut; uppdraget att översätta myndighetsbeslut ska inte hamna hos hjälporganisationer, som ofta arbetar väldigt nära sina klienter.

Ett exempel som illustrerar utmaningarna med att använda tolk:

NN är uppmärksam på ett problem som ofta dyker upp i framför allt kontakten med EU-migranterna, nämligen att myndigheterna (vården, socialtjänsten) förlitar sig för mycket på Stadsmissionens egna personal för tolkning. Om myndigheterna står för tolk kan den som behöver tolkhjälp känna sig otrygg; hen kanske hellre vill att någon av medarbetarna på Stadsmissionen (som hen känner) ska vara med och tolka. Ur myndighetens perspektiv är det här också bra; de slipper anlita tolk. Det här är dock inte heller helt problemfritt, menar NN, om man ser till neutraliteten. Ett annat vanligt problem enligt NN är dålig nivå på tolkningen (hos de auktoriserade myndighetsanställda tolkarna). Det här har märkts flera gånger av de flerspråkiga medarbetarna, som kunnat kontrollera tolkningen. Det är situationen som styr om det är Stadsmissionen eller myndigheterna som ska stå för tolk. Handlar det till exempel om ett polisförhör är det så att myndigheten ska tillhandahålla en utbildad och auktoriserad tolk. Det är såklart en rättssäkerhetsfråga, och i sådana här situationer besitter ju inte Stadsmissionen den särskilda myndighetskunskap som krävs.

2.5.4 Upplevda behov och förslag på förbättringar vad gäller rutinerna på arbetsplatsen

Detta avsnitt behandlar de rutiner kring språkanvändning och användning av tolk som utmärker de olika arbetsplatserna som finns representerade i intervjumaterialet. Sammanfattningsvis kan sägas att informanterna tillsammans gav uttryck för en vilja att (även fortsättningsvis) hjälpa varandra i olika språkfrågor, genom att utnyttja den språkliga kompetens som man besitter som grupp.

Rekrytera erfarna och tvåspråkiga medarbetare som kompletterar varandra

Ur sammanfattningen av intervjun med en medarbetare på Migrationsverket:

NN säger att det finns möjlighet till språklig kompetensutveckling, men mer informellt än formellt. Arbetsplatsen har inga formella rutiner för att lära ut språk till sina medarbetare. Snarare är det så att medarbetarna själva lär av varandra och ger varandra olika språkliga kunskaper. Lärrika språkliga utbyten sker också genom kontakten med de sökande, såklart. Framför allt menar NN att de

medarbetare som inte har svenska som förstaspråk har fått hjälp av andra på arbetsplatsen med att tillägna sig ”myndighetssvenska” och svenska som har en mer akademisk klang.

Vår samlade bild är att det är till stor gagn för *samtliga* representerade arbetsplatser att utveckla och upprätthålla praktiker som ger de anställda möjlighet att ha ett mer solidariskt förhållningssätt när det kommer till språkanvändningen på arbetsplatsen, rutiner som innebär att medarbetarna tillsammans håller den språkliga tillgången vid liv. Det är alltså av stor vikt att vidhålla rutinen att rekrytera erfarna och tvåspråkiga medarbetare som kompletterar varandra

Ur sammanfattningen av intervjun med representanten för en vårdcentral:

Man tar hjälp av och inspirerar varandra. De anställda på vårdcentralen pratar ofta om kommunikationsproblem som de stött på, till exempel på möten.

Ur sammanfattningen av intervjun med en lärare vid en vuxenskola:

Kursverksamheten är mycket anpassningsbar och styrs utifrån vad man upplever att det behövs kunskaper inom. Undervisningen måste också vara väldigt individanpassad, vilket också självklart ibland är en utmaning, och här tar de anställda mycket hjälp av varandra.

Av intervjun med representanten för Stadsmissionen framgår det dessutom att man där, när det kommer till vissa verksamhetsområden, infört en medveten rekryteringsstrategi för att hantera de nya språkliga behov som uppkommit. Den kollektiva språkkompetensen blir till en mycket värdefull resurs för verksamheten.

På frågan om vilka språk som innefattas av hela personalstyrkan blir svaret rumänska, romani, arabiska (med olika dialekter), engelska, kinesiska och persiska. Man har anpassat sig (och rekryterat) efter var behoven finns. Personalen har till exempel rötter i Asien, Australien, USA, Afrika, Europa och Mellanöstern.

Som många av utdragen ovan visar på existerar det på flera av arbetsplatserna en strävan mot att göra skillnad mellan den tolkning som kan beskrivas som *officiell* och den tolkning som kan förstås som *operationell*. Det finns ett uttalat syfte att medvetet rekrytera två- eller flerspråkiga personer till arbetsplatsen, men i klientmöten som kräver en mer officiell kommunikationsform tillämpas professionella tolkar och översättare. Detta förhållningssätt exemplifieras av utdraget ur sammanfattningen av intervjun med Stadsmissionen nedan.

Tolk används för de ensamkommande flyktingbarnen och det är framför allt dari och sorani som man har tolk i. De anställda på boendet talar svenska, engelska, persiska, arabiska, engelska, somaliska, tigrinja. På frågan om det finns några formella riktlinjer eller styrdokument som Stadsmissionen behöver förhålla sig till när det kommer till språkanvändningen på arbetsplatsen svarar NN nej. Stadsmissionen är ingen myndighet. Däremot finns det ett krav på de olika verksamheterna att använda sig av tolk när det behövs (och det bedömer Stadsmissionen själva). Om någon myndighetsaktör tar initiativ till ett möte på Stadsmissionen är det myndigheten som ansvarar för tolken, inte Stadsmissionen.

Intervjun med representanten för Stadsmissionen visar också på hur det är möjligt att, vid behov, samordna de språkliga resurserna som omfattas av de olika verksamheterna runt om i landet och inrätta ett slags nationellt, rikstäckande nätverk. Informanten beskrev bland annat hur man vid ett tillfälle med gemensamma krafter, hämtade från spridda delar av landet, sammanställde en enkät.

Jag frågar på vilka språk man förmedlar information. Lokalt är det framför allt rumänska och romani som gäller. Då tänker NN på verksamheten Crossroads för hemlösa EU-migranter och tredjelandsmedborgare, och här är det personer inom den egna personalstyrkan som bidrar med översättningar. Stadsmissionen driver också ett boende för ensamkommande flyktingbarn, vilka

kommer från en rad olika länder (till exempel Syrien, Iran, Afghanistan). NN menar att man i stort har de språkkunskaper man behöver ha inom de här verksamheterna (med hänsyn till personernas olika språkbakgrund). Till boendet har man exempelvis utformat en enkät, som är översatt till de boendes språk. För sådana här uppdrag tar man ofta hjälp av de andra stadsmissionerna i landet. NN beskriver det som att man är väldigt pragmatiska.

2.5.5 Upplevda behov av webbaserad information

En utmaning som många arbetsplatser står inför, som flera av informanterna också belyste vid intervju tillfället, är inkluderingen och underhålningen av multipla språkresurser på webbplatserna (se också Språkrådet 2011). Även om det bara formellt sett ingick i två av de intervjuades arbetsuppgifter att ta fram den webbaserade informationen, visade flera av informanterna på en medvetenhet i frågan och lyfte fram behovet av resurser för periodiska uppdateringar av den information som finns tillgänglig på olika språk på webben. I vissa mer akuta situationer krävs det att någon eller några snabbt kommer till undsättning och ser till att informationen även ges på vissa utvalda invandrarspråk, så att nyanlända kan ta del av dess innehåll. De språk som återkommande nämns i intervjuerna är arabiska, dari, kurdiska, somaliska och tigrinja.

Ur sammanfattningen av intervjun med en medarbetare på Migrationsverket:

Den fullständiga versionen av webbplatsen finns på svenska och engelska. Översättningar till vissa andra språk förekommer också, men då är den information som erbjuds till någon del begränsad. I de allra flesta fall har de som söker en tjänst där på Migrationsverket ett eget boende, och därför gör man bedömningen att de har någon i sin närhet som kan hjälpa dem med svenskan. De som bor på så kallade anläggningsboenden kan (av Migrationsverket) få särskild hjälp med översättningen.

Migrationsverket, vidare:

Angående den externa kommunikationen förekommer det på Migrationsverkets webbplats översättningar som är skrivna på en rad olika språk. NN är inte säker på hur beslutsprocessen kring vilka språk som finns representerade på webbplatsen har sett ut, men hen bekräftar att man utgår från offentliga statistiska underlag och att valet av språk hänger samman med hur migrationen (flyktingströmmarna) har sett ut. De språk som finns på webbplatsen är alltså framtagna med hänsyn till vilka språkgrupper som är etablerade i landet. De som arbetar med att uppdatera och underhålla webbtexterna har NN inte någon nära kontakt med, men hen utgår ifrån att de översättningar som finns på webbplatsen är korrekta och kvalitetssäkrade.

En representant för ett kommunledningskontor berättade om sitt arbete med att ta fram en webbportal i syfte att nå ut med information om sommaraktiviteter till de nyanlända:

Vilka språk kan det röra sig om? NN berättar att det i somras när det blev sommarlov blev väldigt viktigt att ordna med aktiviteter och kurser av olika slag, speciellt för de ensamkommande. Hen och hens medarbetare gjorde då en webbaserad portal riktad till de nyanlända, där man kunde informera om kommande aktiviteter och ge tips om vad som fanns att göra (ungefär som ett kalendarium). Tanken var att de nyanlända skulle kunna logga in på portalen och anmäla sitt intresse till att gå på en viss aktivitet, men då uppkom förstås frågan: Hur gör man det? Det går ju inte att skriva och berätta om portalen på svenska (eller engelska för den delen). Så NN och hens medarbetare utnyttjade sina föreningskontakter och frågade de olika invandrarföreningarna om de kunde göra översättningarna. Man valde ut de relevanta språken genom att göra besök på boenden för ensamkommande och fråga dem (både personalen och de boende) vilka språk som fanns på det aktuella boendet. Man informerade om portalen och sedan tryckte man upp posters med hänvisningar till den på bland annat dari, arabiska och tigrinja. Det fanns många andra språk såklart, men det här var de stora "huvudspråken" man såg. I normalfallet skulle man använt sig av professionella översättare, säger NN, men eftersom det nu bara rörde sig om ett par meningar gick det bra att vända sig till de olika föreningarna för

översättningshjälp. Dessutom hade man otroligt bråttom. Själva portalen var på svenska och tanken var också att de nyanlända skulle ha någon svensktalande i sin närhet (kanske en god man) som skulle hjälpa dem förstå innehållet. Idealet vore ju att hela portalen med alla de webbsidor som ingick skulle finnas på de här huvudspråken, men så långt kom man inte den sommaren.

Enligt de intervjuade personerna som är verksamma inom vården utgör språkliga resurser för just nyanlända ett område som skulle behöva mer uppmärksamhet, i det avseendet att till exempel arbetet i större utsträckning samordnades på en nationell (snarare än en regional) nivå. En informant uttryckte att det vore gynnsamt om man kunde göra en utvärdering av webbsidorna i syfte att identifiera de problemområden (exempelvis nämnde en av informanterna information rörande graviditet på 1177 Vårdguidens webbplats) som finns och där man (på vissa språk) hade behövt fylligare information.

En framtida utmaning handlar om att överföra vårdsamtal och telefonrådgivning till e-tjänster. Hur ska man då, när allt blir så skriftspråksbaserat, lyckas med bemötandet? Dessutom skulle feedbacken ta längre tid. Skriftlig kommunikation har inte varit en huvudsysselsättning hos den här yrkeskategorin, det vill säga sjuksköterskor och andra anställda inom vården. Man använder kanske yrkesrelaterade termer eller förkortningar istället för ett enklare språkbruk. NN tycker att det skulle behövas mer klarspråksutbildning inom sjuksköterskeutbildningen. 1177 väljer områden utifrån var pengasatsningarna görs (barnsäkerhet, patientlagar) och inte utifrån efterfrågan (se till exempel avsnittet om graviditet, som är väldigt knappt på vissa av språken). NN önskar att 1177 (det nationella) hade mer på sin webbplats. Informationen är ganska ojämn och inte lika välutvecklad överallt. Det hade till exempel, menar NN, kunnat finnas ett material på 1177 som vänder sig direkt till nyanlända. Det blir ju ineffektivt om till exempel alla ungdomsmottagningar måste utforma ett eget material.

Flera informanter, i synnerhet de vars klienter är patienter och andra vårdtagare, ser ett behov av en utvidgning av det flerspråkiga rådgivningsstödet som verksamheterna tillhandahåller på sina webbplatser. En av de intervjuade introducerade idén att utvärdera den mängd information som finns tillgänglig på olika språk för webbesökarna att ta del av; hen såg detta som ett särskilt viktigt initiativ som skulle kunna bidra till en kvalitetssäkring av den hälsovårdsinformation som finns presenterad för personer inom Sverige. I de rekommendationer som ges i avsnitt 2.6 pekar vi på några olika faktorer som skulle kunna möjliggöra en sådan kvalitetskontroll.

2.5.6 Övrigt: Kreativa lösningar som underlättar kommunikationen

Flera av de intervjuade gav uttryck för olika initiativ och delade idéer som tillsammans kan verka för att öka tillgängligheten i den information som riktar sig till (nyanlända) klienter. I nedanstående avsnitt ges exempel på fyra sådana kreativa lösningar.

Illustrerat hälsovårdsmaterial av Blekinge landsting

Under vårdsamtal, inte minst med vårdtagare som är nyanlända, är den nödvändiga beskrivningen och förklaringen av symptom ofta förenlig med utmaningar vad gäller språk och kommunikation. Ett sätt att göra det lättare för vårdgivaren att tala om olika symptom och sjukdomstillstånd är att använda sig av illustrationer och visuella hjälpmedel under samtalet.

Den vårdcentral där NN arbetar har så gott som alltid haft behov av och jobbat med översättningshjälp (vårdcentralen ligger i ett område med många nyanlända), men innan förra hösten var man inte inom de olika landstingen runt om i landet lika intresserade av att utforma material på andra språk än svenska – det var en pengafråga. På NN:s vårdcentral har man fått hålla sig till boken som Blekinge landsting

utformat (Landstinget Blekinge 2006), men nu ser situationen annorlunda ut och landstinget i [NN] län har till exempel projektanställt en kommunikatör som fått i uppdrag att ta fram material på olika språk, utifrån vad det finns för behov. I och med den stora flyktingvågen har behovet vuxit ganska markant av att få in fler tolkar liksom att ha tolkar ofta på plats på de olika vårdcentralerna.

Organiserade rotationsscheman för tolkassistens

Somliga arbetsplatser, som har en stor andel nyanlända klienter, har infört ett slags system för tolkanvändning som innebär att tolkning av vissa utvalda språk utnyttjas regelbundet för att möta de (dagliga) språkliga utmaningar som kan tänkas uppstå. En medarbetare på Migrationsverket berättade i intervjun om en praktisk rutin när det kommer till tolkassistens, som utformats för att hjälpa klienter utifrån deras förväntade språkliga behov.

Jag frågar för vilka språk (framför allt) som tolk används. Vissa språk som bedöms som lite mindre har man bara tolk av en del dagar i veckan. På måndagar är det ungefär 10 gånger fler besökare i receptionen än övriga dagar och då har man följande tolkar (snedstreck används här för att säga att tolken kan båda språk): ryska/georgiska, ryska, ryska/uzbekiska, arabiska/persiska, arabiska/persiska, arabiska/sorani, arabiska/sorani, mongoliska, somaliska, arabiska (från Nordafrika). Tisdagar till fredagar ser tolkarna ut så här: ryska, ryska/uzbekiska, arabiska/persiska, arabiska/persiska, arabiska/sorani, mongoliska, somaliska, arabiska (från Nordafrika). Tolkresurserna hänger samman med det aktuella behovet (de etablerade språkgrupperna i landet) och varierar något. Spanska exempelvis, som var ett stort invandrarspråk förr i tiden, är inte det längre idag. Idag kommer de asylsökande ofta från Syrien, Afghanistan, Somalia, Irak och Iran. En del är från före detta Sovjet och några få är från Latinamerika. När det dyker upp ett språk i juren som inte täcks av platstolkarna vid receptionen (till exempel albanska) bokar man tid med en telefontolk (det tar oftast bara 20 min.).

Kurser i hur man kommunicerar med svenska myndigheter för nyanlända

Den intervjuade polisen framhöll bland annat vikten av en god relation mellan nyanlända, flyktingar och olika svenska myndighetsorgan. På frågan om hen upplever att det, i ljuset av den nya flyktingsituationen, finns ett växande behov av nya språkkunskaper inom hens verksamhet föreslog polisen att man skulle kunna ta fram särskilda, specialutformade kurser för nyanlända personer i Sverige som gav träning i svensk myndighetskommunikation och även översiktligt tog upp vilken funktion de olika myndigheterna har i landet.

Det är inte bara i kommunikationen som det brister. NN skulle också önska att det fanns en speciell svenska myndigheter-kurs för nyanlända, där man fick lära sig mer om hur till exempel den svenska polisen fungerar. Ibland får man känslan av att nyanlända har en väldigt negativ syn på polisen och att de tror att polisen vill de illa.

Flerspråkiga radiosändningar av Samarbetsorganisationer för invandrarföreningars modell

Den fjärde kreativa lösningen som vi väljer att belysa här har att göra med ett samarbete mellan ett kommunledningskontor och ett antal lokala föreningar. *Samarbetsorganisationen för invandrarföreningars flerspråkiga radiosändningar* utgör en bra modell för hur informationsspridning till flyktingar och nyanlända kan organiseras.

Jag frågar om man på NN:s arbetsplats använder sig av någon tolkförmedlare? Ja, NN minns att man haft ett ramavtal med någon tolkresurs, men hen själv har aldrig behövt använda externa tolkar. Självklart förekommer det hos kommunen att man använder tolk, vid till exempel myndighetsutövning

och liknande, men NN är inte insatt i detaljerna där. Sedan har det också fungerat så att när någon förening kommit till NN och sagt att man behövt en översättare så har hen ofta hänvisat till den lokala *Samarbetsorganisationen för invandrarföreningar*. Organisationen har jättebra koll på vilka föreningar som talar vilka språk. Dessutom sänder de radio på hela 12 olika språk. De verkar på en helt annan plattform än kommunledningskontoret, förklarar NN, och hen säger också att organisationen har varit en otrolig styrka för NN och hens medarbetare. Genom kontakten med den här organisationen kunde man till exempel ge information om den nyupprättade webbportalen på radion. Lösningen har alltså då varit att man tagit in någon från organisationen som talar både svenska och det språk man behöver översättning(ar) till. En utmaning i sammanhanget är dock att de mer informella "föreningslivsöversättningarna" ibland inte blir helt korrekta. Till exempel minns NN att det var en person på ett boende som pekade på en av affischerna man gjort om portalen och sa: "Här låter det som att ni pratar om ett objekt istället för en människa".

3 Utredningens slutsatser

Med hänsyn till den rad språkrelaterade utmaningar som presenteras ovan innehåller detta avsnitt några tillvägagångssätt som vi som står bakom denna rapport formulerat specifikt för universitet och högskolor att ta del av. Slutsatserna syftar till att på olika sätt stärka den språkliga kompetens (både i termer av *språklig bredd* och *språkligt djup*) som finns inom flerspråkiga verksamheter. De är sammanställda i en punktlista som svarar mot de listade behovsområdena som återfinns i tabell 1: (I) kontinuerlig språkutbildning för arbetsplatsens personal, (II) tillämpning av externa tolkar, (III) rekrytering och behållning av personal med kompetens i främmande språk, (IV) rutiner på arbetsplatsen, (V) webbplatser samt (VI) övrigt.

I. Kontinuerlig språkutbildning för arbetsplatsens personal

Kompetens i främmande språk: Det existerar idag ett växande behov av kompetens i såväl svenska som andra språk. För att bättre kunna möta detta behov föreslår vi att man:

- Inrättar fler språkkurser på universitet och högskolor, så att personer som arbetar inom olika flerspråkiga verksamheter kan förbättra sina språkkunskaper. Anställda och volontärer som är verksamma på boenden för ensamkommande flyktingbarn har i nuläget ett särskilt stort behov av att kunna dari och sorani.
- Skapar en kompletterande påbyggnadsutbildning i tolkning för redan anställda tvåspråkiga vårdgivare, så att dessa efter genomgången utbildning också formellt kan kvalificeras som tolkar. Några av de språk för vilka efterfrågan av tolkhjälp är som störst (i vårdmiljöer) är: arabiska, persiska (dari), somaliska och kurdiska.

Flera av de anställda inom ett flertal av de representerade verksamheterna har på frivillig grund utbildat sig inom olika språk. Det är en tillgång och dessutom en solidarisk handling. I framtiden kan det emellertid mycket väl vara så att de migranter som kommer till Sverige hör till andra språkgrupper än de som de anställda har en språklig kompetens för. Detta innebär att de anställda kan komma att behöva kunskaper i ytterligare språk. Av den anledningen blir vår slutsats att man:

- Upprätthåller det breda kursutbud inom olika språk som finns på universitet och högskolor.

Kompetens i svenska: Utöver de kunskaper i främmande språk som efterfrågades på flera av arbetsplatser gav ett antal informanter också uttryck för ett behov av utökade kunskaper när det gäller klarspråk samt lätt svenska. Vi föreslår här att man:

- Tar fram fler kurser och seminarier på universitet och högskolor som ökar den kommunikativa kompetensen i klarspråkssvenska respektive lätt svenska. Landstingsanställda vårdgivare som har kontakt med vårdtagare (exempelvis sjuksköterskor och läkare) samt kommunikatörer, webb-redaktörer och andra som arbetar med att framställa texter till vårdverksamheternas webbplatser ska ges förtur att delta i sådana kurser.
- Ökar incitamentet för asylsökande och nyanlända att lära sig svenska, liksom att man ökar tillgängligheten till SFI och annan svenskundervisning.

Några av de intervjuade vid de olika arbetsplatserna har beskrivit samtal där starkt emotionellt drivna personer hotar att uttrycka sig med våld. Vi ser därför även ett behov av språklig kompetensutveckling som kan hjälpa till att förebygga en sådan stressnivå och de konflikter som därigenom uppstår. Vår slutsats är därför att universiteten och högskolorna skulle kunna:

- Erbjuder fortlöpande seminarier och kurser för verksamhetsanställda som fokuserar två- eller flerspråkig kommunikation under stressfyllda situationer. Seminarierna och kurserna kan exempelvis ha samtalsanalys eller *Conversation Analysis* (CA) som utgångspunkt, en språkvetenskaplig metod som grundar sig på detaljerade analyser av samtalspraktiker. I samtal och verbala konflikter som härrör från något missförstånd kan CA bidra med viktiga insikter om var problemkällan ligger och hur framtida liknande samtal kan ta en annan riktning.

II. Tillämpning av externa tolkar

Det är väldigt viktigt att auktoriserade tolkar används när det är fråga om myndighetsutövningar (i kontrast till rent sociala, informativa samtal) då utrymmet för missförstånd i sådana situationer måste minimeras. I praktiken medför emellertid det ökade trycket på professionell tolkning samt diskrepansen mellan tillgängliga auktoriserade tolkar och nya språkgrupper i samhället att kvaliteten på tolktjänsterna försummas. Från tolkförmedlarnas sida kan detta till exempel ta sig uttryck i att de formella kraven på den som ansöker om att få bli tolk sänks. Ibland uppstår även problem vid tolkningen som kan härledas till tolkens bristande svensk-kunskaper. Med hänsyn till det stora behovet av tolknings- och översättningstjänster i nuläget, ser vi ett behov av att man:

- Bidrar med ökade resurser till universitetsutbildningar inom översättning och tolkning för att kunna säkerställa att de antagna studenterna når examensmålen.
- Arbetar för att universiteten ska utveckla och erbjuda kurser av den typ som den som Tolk- och översättarinstitutet (TÖI), Stockholms universitet, ger för första gången under vårterminen 2017. Kursen heter *Tolkning i offentlig sektor* (30hp) och innefattar följande språk: arabiska/svenska, dari/svenska, mongoliska/svenska, somaliska/svenska och tigrinska/svenska (se bilaga 2). TÖI:s nya kurs är ett utmärkt initiativ. Det vore önskvärt om fler språkliga kombinationer så småningom kunde erbjudas samt om tillräckligt mycket med resurser kunde läggas på undervisning och praxisnära forskning.
- Upprätthåller behörighetskraven för tolkar och tolktjänster. Det kan vara en utmaning att stå fast vid de nu gällande behörighetskraven för tolkar under perioder då relativt stora grupper av nyanlända söker asyl, vård och så vidare. Förebyggande åtgärder som reducerar risken för att bli språkliga missförstånd kan dock vidtas när språkutbudet vid högskolorna och universiteten är tillräckligt stort. Självklart bidrar en mer flerspråkig inriktning vid universiteten och högskolorna till att den kollektiva kompetensen i främmande språk förblir stor och kontinuerlig, också inför framtiden.
- Erbjuder kompetensutveckling vid de olika universiteten och högskolorna, till exempel i form av regelbundna seminarier och workshops för tolkar.
- Ökar möjligheterna till intern rekrytering inom de olika verksamheterna för att få till nya formellt auktoriserade tolkar (se punkten om kompletterande tolkutbildning ovan).

- Bidrar med resurser för att tolkar i större utsträckning ska kunna finnas på plats, exempelvis i situationer där information ska bokstaveras eller när man måste translitterera någonting (i de fall då den sökande inte behärskar det latinska skriftsystemet).

Vårdkontakt med patienter: Ibland väljer patienter att inte utnyttja sin formella rätt att ha tolk under vårdbesöket. Det händer exempelvis att vårdtagare föredrar att ha en anhörig med sig som kan hjälpa till med svenskan. Något som lyfts fram i denna rapport som en möjlig risk i sådana kommunikationssituationer är dock att tolken agerar på eget bevåg och tar sig vissa friheter i samband med tolkningen istället för att bara neutralt förmedla informationen. Konsekvensen blir att vårdtagaren inte kan vara säker på att den som får den medicinska informationen förmedlad till sig verkligen förstår och kan tillägna sig denna information. Vi ser att det här är viktigt att man:

- Hittar incitament för patienterna att tacka ja till tolkassistens, detta för att säkerställa att patienterna förstår all den information som vårdpersonalen ger dem.

III. Rekrytering och behållning av personal med kompetens i främmande språk

En språklig mångfald i personalstyrkan och en flerspråkig kompetens bland de verksamma som sagt en grundläggande förutsättning för att flerspråkiga, mångkulturella arbetsplatser ska kunna erbjuda stöd och service till sina klienter. Språklig mångfald på arbetsplatser är avgörande för Sveriges möjligheter att hantera såväl sina egna samhällsutmaningar samt kunna hävda sig på den globala arenan. Vår slutsats är därför att man skulle kunna:

- Rekrytera nya anställda medvetet och med hänsyn till var personens språkkunskaper ska kunna komma till nytta, samt att man fortsätter att använda sig av praktiken att anställda på olika verksamheter hjälper varandra med översättning och tolkning (jfr avsnittet om språklig kompetensutveckling nedan).
- Fortsätta att rekrytera personer som är tvåspråkiga. I nuläget är kombinationen svenska och arabiska särskilt eftertraktad.
- Arbeta för att öka inflödet av studenter som läser språk på högskolenivå, samt antalet platser på de olika språkutbildningarna på Sveriges universitet och högskolor.
- Erbjuder olika typer av stöd för *heritage speakers* i Sverige. Insatser som går till bland annat modersmålsundervisning och språkläroinutbildningar är värdefulla investeringar för Sveriges framtid.

IV. Rutiner på arbetsplatsen

Intervjuerna talar tydligt för att en flerspråkig personalstyrka är en enorm tillgång för de olika verksamheter som omfattas av studien. Informanterna kunde ge flera exempel på hur medarbetare inom såväl myndigheter som vårdcentraler, kommunledningskontor och hjälporganisationer ger varandra språkligt stöd när de utför sina uppdrag, deltar på möten och liknande. Många av de anställda som deltog i intervjuerna berättade hur de tillsammans med sina medarbetare ibland organiserar sig i par eller grupp (språkliga så kallade *tandem pairs* eller *tandem teams*) för att hjälpas åt i olika språkfrågor. En lärare vid ett utbildningscenter för vuxna nyanlända skildrade till exempel hur även hans elever (med gemensamt modersmål) hjälper varandra i klassrummet med de svenska språkuppgifterna. Med avstamp i detta vill vi formulera dessa slutsatser, nämligen att man:

- Upprätthåller den aktuella resursfördelningen vad gäller stöd till de anställdas kompetensutveckling i svenska språket, liksom, vid behov, till de språk som eleverna talar.

Hjälppositioner är inga myndigheter, men däremot finns det ett krav på de olika verksamheterna att använda tolk under vissa omständigheter. Av den anledningen föreslår vi att:

- Auktoriserade tolkar ska finnas till hands, i synnerhet vid samtal som rör särskilt viktiga beslut (exempelvis från Migrationsverket). Hjälppositionens egen personal ska inte behöva stå för tolkningen i sådana myndighetsrelaterade samtal.

V. Webbplatser

Att flera svenska myndigheter kan visa upp en sådan språklig bredd på sina webbplatser är imponerande, och framtidsbejakande (se figur 1 och 2). Något som dock framkom i kapitel 1 och i kapitel 2 (se exempelvis avsnitt 2.5.5) är att det ibland, för vissa språk, saknas väsentlig information. Det är förstås en mycket stor, eller närmare bestämt omöjlig, utmaning för myndigheter, vårdinstanser, hjälppositioner och andra viktiga samhällsaktörer att översätta *all* information till *alla* språk som kan tänka talas i Sverige av migranter och nyanlända. Dessutom förändras det svenska språklandskapet i tämligen snabb takt just nu, något som till stor del kan förklaras av de nya immigrationsmönstren, och detta försvårar såklart planeringsarbetet. Några tänkbara åtgärder är här till exempel att man:

- Ger Språkrådet (eller någon annan organisation) i uppdrag att kartlägga vilka språk som finns representerade på myndigheternas webbplatser, att man med myndigheternas hjälp kan ta fram ett material och därigenom identifiera vilka invandarspråk som saknas.
- Ger Språkrådet (eller en annan organisation) i uppdrag att kartlägga vilka namn på språk och språkliga varieteter som förekommer på myndigheters och hjälppositioners webbplatser (figurerna i kapitel 1 ovan indikerar att ett flertal beteckningar överlappar varandra och används synonymt).
- Ser till att resurser avsätts till snabba informationstillägg (på ytterligare språk) på aktörernas olika webbplatser.
- Vad gäller den webbaserade hälsovårdsinformationen blir bättre inom Sveriges landsting på att samordna information och förvalta de resurser som finns. En del information saknas i nuläget på 1177 Vårdguidens (på vissa språk) och måste därför hämtas från andra sidor.
- Stärker centraliseringen så att lokala enheter inte behöver skapa texter från början, helt utan förlagor. Till exempel behövs det mer information om graviditet, ungdomsmottagningar samt tidsangivelser på olika invandarspråk.

I intervjustudien ingick också en kommunikatör som är verksam inom landstinget. Hen berättade bland annat att primärvårdens hållning bottnar i strategin *klarspråkssvenska*. Patienter och vårdtagare kan använda sig av Google Translate för att översätta texter och på så vis få bättre tillgång till den hälsovårdsinformation man frågar efter. Ett problem förenat med detta är dock att denna typ av automatiserade översättningar inte tar hänsyn till språkligt burna kulturella faktorer. I texten ingår sällan idiomatiska uttryck, till exempel. I denna kontext ser vi framför allt ett behov av att man:

- Ökar antalet texter som är tillgängliga på klarspråk. Det är ytterst önskvärt att flera anställda inom vården kan skriva på lättbegriplig svenska. De tillfällen som ges för fortbildning och kompetensutveckling inom i klarspråk borde dessutom bli fler.
- Bidrar med ökade resurser så att universitet och högskolor ska kunna erbjuda kurser inom klarspråk för olika yrkespersoner, bland annat medicinska sekreterare och sjuksköterskor.

VI. Övrigt

Nyanlända elever befinner sig på olika kunskapsnivåer, och den skriftliga kompetensen varierar mycket inom gruppen. En del är inte läskunniga och behöver därför extra stöd. Våra slutsatser inför detta grundar sig på att man:

- Fortsätter att stödja olika typer av utbildningsaktörer som vänder sig till vuxna inlärare (med särskild betoning på skriftlig språkfärdighet).
- Fortsätter att utforma och ta fram skriftligt material och visuella hjälpmedel som minskar språkklyftan mellan till exempel nyanlända och personer som är verksamma inom olika typer av offentlig verksamhet. Av våra intervjuer framgick till exempel man inom ett landsting valt att projektanställa en kommunikatör i syfte att ta fram hälsovårdsrelaterat informationsmaterial på olika språk (likt den nämnda bok som landstinget i Blekinge producerat 2006).
- Fortsätter med individanpassad, skräddarsydd undervisning och upprätthåller det resursunderlag som möjliggör denna typ av undervisningsformer.
- Arbetar för att underbygga nyanlända elevers integration i samhället och aktivitet i arbetslivet. Fler kurser behövs i till exempel hur man skriver ett CV. Dessa elever är i regel i behov av extra stöd med sin svenska och engelska.
- Stärker stödet för yrkesskolor för vuxna, samt för olika samarbeten mellan vuxenskolor och Arbetsförmedlingen.

4 Internationell forskning som rör *heritage languages* och *heritage speakers*

4.1 Introduktion

Nyanlända som talar andra språk utöver svenska bidrar till flerspråkigheten i det svenska samhället (Parkvall 2015). Genom att de nyanlända talar ett eller flera språk i hemmet, med sina familjemedlemmar, liksom över generationsgränserna, skapas möjligheter för språken att leva vidare som så kallade *heritage languages* (Montrul 2016; Bondi Johannessen & Salmons 2015; Page & Putnam 2015; Falk 2012). Begreppet *heritage language*, som ibland översätts till svenska som *arvspråk*, och som nämnts tidigare i denna rapport, presenteras här nedan genom en kort översikt över de centrala teman som driver forskningen framåt. Vidare tar vi upp och redogör för några olika forskningsenheter och institutioner som är särskilt förknippade med forskning om *heritage languages* och *heritage speakers*. Vi avslutar rapporten med förslag på hur den språkvetenskapliga forskningen i Sverige kan positionera sig i internationella forskningskretsar.

Man kan säga att *heritage language speakers* (arvspråkstalare) för språken vidare till nya domäner, i ett land eller område där de aktuella språken inte tidigare använts i samma utsträckning. Dessa arvspråk är vanligen inte de språk som majoritetsbefolkningen talar. Enligt Rothman (2009:156) kan ett språk räknas som ett *heritage language* om det talas i hemmiljöer eller är lättillgängligt för barn i en språkgemenskap.¹⁴ Forskning visar att *heritage speakers* ofta är flerspråkiga men tenderar att ha en mer utvecklad språkkompetens i majoritetsspråket än i arvspråket (Page & Putnam 2015:1).

Man talar ofta om *heritage languages* i termer av överföring från en språkgemenskap (*language community*) till en annan (Montrul 2016). En stor del av Montruls forskning, exempelvis, utmärks av ett tydligt generationsperspektiv genom att hon analyserar sociolingvistiska företeelser inom olika språkgemenskaper (*speech communities*) över tid (se även Morgan 2014). Bland annat har Montrul kartlagt språkliga kommunikativa egenskaper hos flera generationer av *heritage speakers* (Montrul 2016:24; se också Valdés 2001; Wilkerson & Salmons 2008). Medan de barn som växer upp i *heritage communities* med all sannolikhet innehar stor kompetens inom majoritetsspråket (jfr Rothman ovan) varierar deras möjligheter att uttrycka sig när det kommer till arvspråken; språkfärdigheten kan här vara allt ifrån mycket hög till tämligen lägre, och är till stor del avhängigt av de sociala omständigheterna. När det kommer till den tredje generationen, alltså barnbarnen i dessa *heritage communities*, är dessa språkbrukare sannolikt fullt kompetenta i majoritetsspråket, men – beroende på vissa sociala faktorer – kan arvspråkkunskaperna vara mer eller mindre utvecklade (se Fishman 1966; Weinreich 1974). Färdighetsnivåerna hos *heritage speakers* är med andra ord mycket skiftande, såsom exempelvis Haugen (1969 [1953]) och Hasselmo (1974) beskriver gällande bruket av norska respektive svenska i USA. Språkanvändningen kan således sägas vara en mycket dynamisk process, där grader av språkinläring, språkbevarande och språkbyte hänger samman med och påverkas av den sociala miljön (Montrul 2016:24; se också Campbell & Christian 2001; Peyton, Ranard & McGinnis 2001).

En annan ledande språkforskare på detta område, Polinsky, har bedrivit forskning om språklig variation inom *heritage languages* med koppling till allmänna lingvistiska teorier. Polinskys studier har bland annat belyst språkliga universella drag (*language universals and the range of cross-linguistic variation*) mellan olika

---

¹⁴ Vår översättning.

arvspråk och visat på vissa empiriska mönster i språkanvändningen. Mer information om Polinsky, samt flera ledande forskare, återfinns nedan.

4.2 Aktuell forskning

Empirisk forskning om *heritage languages* har haft anknytning till flera vetenskapliga grenar inom lingvistik och sociolingvistik, bland annat språkkontakt, två- och flerspråkighet, liksom språk och åldrande (*language across the lifespan*). Centrala frågeställningar har fokuserat språkinläring (*acquisition*), språkbevarande (*language maintenance*), språkbyte och språkförlust (*language shift and potential loss of a language*) samt variation och förändringar. Framstående forskning kring *heritage languages* bedrivs utomlands bland annat på de enheter som listas nedan.

- Danmark: University of Copenhagen, LANCHART, Danish National Research Foundation Centre for Language Change in Real Time. Föreståndare: professor Tore Kristiansen, <http://lanchart.hum.ku.dk/>. Ett projekt som handlar om danska språket som *heritage language* är “Danish Voices in the USA/Argentina”, som leds av *associate professors* står Karoline Köhl och Jan Heegård Petersen.
- Island: University of Iceland, Vigdís Finnbogadóttir Institute of Foreign Languages. Forskningsledare inom *heritage languages* och andraspråksinläring, professor Birna Arnbjörnsdóttir, http://vigdis.hi.is/about_the_institute.
- Nederländerna: University of Amsterdam, Faculty of Humanities. Dekan och professor: Fred Weerman, <http://www.uva.nl/en/contact/staff/item/f.p.weerman.html?f=Weerman>.

Se även <https://www.uva.nl/en/disciplines/linguistics>.

- Norge: Oslo University, Center for Multilingualism in Society across the Lifespan. Föreståndare: professor Janne Bondi Johannessen, <http://www.hf.uio.no/multiling/english/>.
- USA, bland annat:
  - The National Heritage Language Resource Center, University of California Los Angeles (UCLA), <http://www.nhlrc.ucla.edu/nhlrc>.
  - Pennsylvania State University: Language Contact and Change Lab. Föreståndare: *associate professors* Richard Page och Michael T. Putnam, <http://psulcc.weebly.com/>.
  - University of Arizona, Second Language Acquisition and Teaching, Graduate Interdisciplinary Program, <http://slat.arizona.edu/about-slat>. Se också “Language Capital Project” (*main investigator*: doktorand Christian Ruvalcaba).
  - University of Illinois at Urbana-Champaign, Second Language Acquisition and Bilingualism Lab (SLAB). Föreståndare: professor Silvina Montrul, <http://publish.illinois.edu/uiuc-slab/>.
  - University of Maryland, Department of Linguistics, Maryland Language Science Center, <http://languagescience.umd.edu/>. Föreståndare: professor Maria Polinsky, tidigare professor vid Harvard University, <http://ling.umd.edu/people/person/maria-polinsky/>. Polinsky är även *co-director for research* vid the National Heritage Language Resource Center at UCLA (se ovan).
  - University of Wisconsin, Center for the Study of Upper Midwestern Cultures. Föreståndare: professor Joseph Salmons, <http://csumc.wisc.edu/>.

Utöver de enheter som nämns ovan finns flera välrenommerade övergripande forskningsorgan som fogar samman forskningsresultat med riktlinjer för språkundervisning, exempelvis:

- Center for Applied Linguistics (CAL), Washington D.C., www.cal.org

- Linguistic Society of America (LSA), Washington, D.C., www.linguisticsociety.org
- Modern Language Association (MLA), New York, www.mla.org
- National Council of Teachers of English (NCTE), Washington, D.C., www.ncte.org

4.3 Tänkbara forskningsområden för svensk forskning

Det är mycket som tyder på att den språkliga mångfalden i Sverige kommer att fortgå flera generationer framöver (se Parkvall 2015). I och med det stora antalet nya *heritage languages* samt *heritage speakers* i Sverige är det hög tid att forskningen anpassar sig efter sin samtid. Sverige befinner sig i en gynnsam position för att här kunna bidra till den teoretiska och empiriska högaktuella forskningsfronten. Vi har visat tydligt genom intervjuerna (se kapitel 2) att arbetsliv och flerspråkighet är starkt sammankopplade i dagens samhälle. Språkkontakt mellan svenska och ett *heritage language* – och till och med språkkontakt mellan ett *heritage language*, engelska och svenska – kommer säkerligen att skapa språkliga innovationer (*linguistic innovations*) av olika slag i framtiden. Sådana innovationer tar sig ofta uttryck i inte minst lexikala nytillskott, och utvidgade ordförråd (se Haugen 1969 [1953]; Hasselmo 1974; Schneider 2003, 2007).

Vi vill här avslutningsvis ge följande rekommendationer, nämligen att man:

- Etablerar en forskningsenhet vid minst ett svenskt lärosäte, som kan bedriva forskning om *heritage languages* och *heritage speakers* i Sverige. Forskningsenheten bör ha ledande forskare knutna till sig, vars samlade kompetens sträcker sig över flera språk och språkkontaktområden.
- Utformar forskningssamarbeten mellan internationellt ledande enheter. Några tänkbara samarbetspartners finns listade ovan.
- Knyter kontakter med olika ledande forskningsorgan i USA, vilka förenar forskning med riktlinjer som styr den språkliga undervisningen. Fyra tänkbara sådana organ nämndes ovan. Detta vore mycket fruktbart för svensk forskning som rör språkundervisning.

I ljuset av ledande internationella forskningsrön gällande *heritage languages* ser vi gärna att följande sker:

- Att man inför som gällande princip att stödja flerspråkigheten i samhället.
- Att man gör riktade insatser som avser språkutbudet på högskolenivå, liksom att man arbetar för att öka inflödet av studenter inom olika språkutbildningar. Det är positivt att många språk undervisas redan nu vid så många svenska lärosäten, men vi vill även föreslå att man erbjuder flera nybörjar- och påbyggnadskurser.
- Att man ser till att antalet språk som undervisas vid svenska universitet och högskolor ökar och speglar samhällsbilden i stort. Kritiska språk (*critical languages*), så som exempelvis amhariska, armeniska, mongoliska, thailändska och tigriska ska finnas med bland kursutbudet på högskolenivå.

Flerspråkighetens bidrag till svenska samhället är omfattande. Sammantaget kan man säga att landets befolkning är en del av en större pågående expansion av den *språkliga bredden* och det *språkliga djupet* (Parkvall 2015; Melander 2016). Det vi vill säga är att alla personer i Sverige, tack vare den berikning av språklandskapet som skett, har möjlighet att utrusta sig med goda verktyg för att lyckas i dagens globaliserade arbetsliv – där olika yrken i mångt och mycket kräver sofistikerade kommunikativa färdigheter (Danielson & Begovic 2007:43). Sådana nyanserade språkfärdigheter grundar sig alltid på en språklig medvetenhet (Pratt, Geisler, Kramsch, McGinnis, Patrikis, Ryding & Saussy 2008). Den högre utbildningen i Sverige, med sitt stora språkliga kursutbud och vidsträckta språkkompetens, har definitivt potential att hävda sig på den internationella forskningsfronten.

Referenser

Eftersom flertalet av källorna i rapporten är tillgängliga på engelska, väljer vi att göra källhänvisningar enligt *Chicago Manual of Style*.

Webbaserade källor

- 1177 Vårdguiden, <http://www.1177.se/> (accessed 25 January 2017).
- Arbetsförmedlingen, <https://www.arbetsformedlingen.se/> (accessed 25 January 2017).
- The Center for Applied Linguistics (CAL), Washington D.C., www.cal.org (accessed 30 January 2017).
- Danielson, Renée, and Vedad Begovic. 2007. *Jag bryter inte när jag tänker. Internationella yrkesmän berättar om sin väg till arbete i Sverige*. Eskilstuna kommun. Europeiska Unionen: Europeiska socialfonden, available at <https://www.mangfald.org/sites/default/files/bryterinte.pdf> (accessed 28 January 2017).
- Danish National Police, <https://www.politi.dk/en/servicemenu/home/> (accessed 31 January 2017).
- Danmarks Udlændige- og Integrationsministeriet. "A Stronger Denmark – Controlling the Influx of Refugees," available at <http://uibm.dk/filer/nyheder-2016/a-stronger-danmark-in-english.pdf/view> (accessed 28 January 2017).
- Ethnologue: Languages of the World, www.ethnologue.com (accessed 25 January 2017).
- Jackson, Frederick H., and Margaret E. Malone. 2016. "Building the Foreign Language Capacity We Need: Toward a Comprehensive Strategy for a National Language Framework," The Center for Applied Linguistics, available at <http://www.cal.org/resource-center/publications/building-foreign-language-capacity> (accessed 30 September 2016).
- The Linguistic Society of America (LSA), Washington, D.C., www.linguisticsociety.org.
- Migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/> (accessed 25 January 2017).
- The Modern Language Association (MLA), New York, www.mla.org (accessed 30 January 2017).
- The National Council of Teachers of English (NCTE), Washington, D.C., www.ncte.org, (accessed 30 January 2017).
- The National Heritage Language Resource Center at University of California Los Angeles (UCLA), <http://www.nhlrc.ucla.edu/nhlrc> (accessed 30 January 2017).
- New to Denmark, dk –The Official Portal for Foreigners, <https://www.nyidanmark.dk/en-us/frontpage.htm> (accessed 28 January 2017).
- Oslo University, Center for Multilingualism in Society across the Lifespan, <http://www.hf.uio.no/multiling/english> (accessed 30 January 2017).
- Pennsylvania State University, Language Contact and Change Lab, <http://psulcc.weebly.com/> (accessed 30 January 2017).
- Polisen, <https://polisen.se/>, (accessed 25 January 2017).
- Politiet, www.politi.no. See also "Information for non-native speakers," https://www.politi.no/international/Tema_1072.xhtml (accessed 31 January 2017).
- Pratt, Mary Louise, Michael Geisler, Claire Kramsch, Scott McGinnis, Peter Patrikis, Karin Ryding, and Haun Saussy. 2008. "Transforming College and University Foreign Language Departments." *The Modern Language Journal* 92.2 (Summer 2008): 287–292. <http://www.jstor.org/stable/25173029> (accessed 27 January 2017).

Semantix, Nordens största översättningsbyrå och tolkbyrå, <http://www.semantix.se/> (accessed 31 January 2017).

Språkrådet. 2011. *Vägledning för flerspråkig information. Praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser*. (Rapporter från Språkrådet 5), available at:

<http://www.sprakochfolkminnen.se/download/18.1bc6136f1422723e4bfc240/1398151033802/vagledning-for-flersprakig-information.pdf> (accessed 27 January 2017).

Sveriges Riksdag. Språklag (2009), available at https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600 (accessed 31 January 2017).

Tolk och översättarinstitutet, TÖI, Stockholms universitet, <http://www.tolk.su.se/> (accessed 28 November 2016).

University of Amsterdam, Department of Linguistics, <https://www.uva.nl/en/disciplines/linguistics>, and The Department of Dutch Studies, <http://www.uva.nl/en/about-the-uva/organisation/organisational-structure/content/faculties/faculty-of-humanities/departement-of-dutch-studies/departement-of-dutch-studies.html> (accessed 31 January 2017).

University of Arizona. University of Arizona, Second Language Acquisition and Teaching, Graduate Interdisciplinary Program, <http://slat.arizona.edu/about-slat> (accessed 30 January 2017).

University of Copenhagen, LANCHART, Danish National Research Foundation Centre for Language Change in Real Time, <http://lanchart.hum.ku.dk/> (accessed 30 January 2017).

University of Iceland, Vigdís Finnbogadóttir Institute of Foreign Languages, http://vigdis.hi.is/about_the_institute (accessed 30 January 2017).

University of Illinois at Urbana-Champaign, Second Language Acquisition and Bilingualism Lab (SLAB) (<http://publish.illinois.edu/uiuc-slab/>) (accessed 30 January 2017).

University of Maryland, Department of Linguistics, <http://ling.umd.edu/> (accessed 30 January 2017).

University of Wisconsin, Center for the Study of Upper Midwestern Cultures, <http://csumc.wisc.edu/> (accessed 26 January 2017).

Uppsala kommun, <https://www.uppsala.se/> (accessed 25 January 2017).

Utlendingsdirektoratet, The Norwegian Directorate of Immigration, <https://www.udi.no/> (accessed 31 January 2017).

Tryckta källor

Bijvoet, Ellen, and Kari Fraurud. 2007. Det romska språket och romsk språkvård i Sverige 2007. Report. Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen.

Bondi Johannessen, Janne, and Joseph C. Salmons, eds. 2015. *Germanic Heritage Languages in North America. Acquisition, Attrition and Change*. (Studies in Language Variation 18). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Campbell, Russell N. and Donna Christian. 2001. "Heritage Language Education: Needed Research." In *Heritage Languages in America: Preserving a National Resource*, edited by Joy Kreeft Peyton, Donald A. Ranard and Scott McGinnis, 255–266. Washington, DC and McHenry, IL: Center for Applied Linguistics and Delta Systems.

Coupland, Nikolas. 2016. "Five Ms for Sociolinguistic Change." In *Sociolinguistics: Theoretical Debates*, ed. Nikolas Coupland, 433–454. Cambridge: Cambridge University Press.

Falk, Angela [Hoffman]. 2012. "Long after the Immigrant Language Shift: Swedish and Norwegian in Heritage Communities." In *Norwegians and Swedes in the United States: Friends and Neighbors*, edited by Philip J. Anderson and Dag Blanck, 85–106. St. Paul, MN: Minnesota Historical Society Press.

- Fishman, Joshua A. 1966. *Language Loyalty in the United States. The Maintenance and Perpetuation of Non-English Mother Tongues by American Ethnic and Religious Groups*. London: Mouton.
- Hasselmo, Nils. 1974. *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika*. (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 51). Stockholm: Esselte Studium.
- Haugen, Einar. 1969 [1953]. *The Norwegian Language in America. A Study in Bilingual Behavior*. Vols. I and II. 2nd ed. Bloomington, Indiana: Indiana University Press.
- House, Juliane, Gabriele Kasper and Steven Ross, eds. 2003. *Misunderstanding in Social Life. Discourse Approaches to Problematic Talk*. London: Longman.
- Landstinget Blekinge. 2006. *Bildbok för hälso- och sjukvård. Ett hjälpmedel när det talade språket inte räcker till*. Illustrated by Katarina Sandberg-Hagerfors.
- Melander, Björn. 2016. *Ansvar för en unik resurs. En genomlysning av språkutbildningen vid Uppsala universitet*. Uppsala universitet.
- Montrul, Silvina. 2016. *The Acquisition of Heritage Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morgan, Marcyliena H. 2014. *Speech Communities*. (Key Topics in Linguistic Anthropology). Cambridge: Cambridge University Press.
- Page, B. Richard, and Michael T. Putnam, eds. 2015. *Moribund Germanic Heritage Languages in North America. Theoretical Perspectives and Empirical Findings*. (Empirical Approaches to Linguistic Theory 8). Leiden/Boston: Brill.
- Parkvall, Mikael. 2015. *Sveriges språk i siffror. Vilka språk talas och av hur många?* (Språkrådets skrifter 20). Språkrådet/Morfem: Institutet för språk och folkminnen.
- Peyton, Joy Kreeft, Donald A. Ranard, and Scott McGinnis, eds. 2001. *Heritage Languages in America. Preserving a National Resource*. McHenry, IL: Delta Systems and The Center for Applied Linguistics.
- Rothman, Jason. 2009. "Understanding the Nature and Outcomes of Early Bilingualism: Romance Languages as Heritage Languages." *International Journal of Bilingualism* 13.2: 155–163.
- Schneider, Edgar W. 2003. "The Dynamics of New Englishes: From Identity Construction to Dialect Birth." *Language* 79.2: 233–281.
- Schneider, Edgar W. 2007. *Postcolonial English. Varieties around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valdés, Guadalupe. 2001. "Heritage Language Students: Profiles and Possibilities." In *Heritage Languages in America. Preserving a National Resource*, edited by Joy Kreeft Peyton, Donald A. Ranard, and Scott McGinnis, 37–80. McHenry, IL: Delta Systems and The Center for Applied Linguistics.
- Weinreich, Uriel. 1974. *Languages in Contact. Findings and Problems*. The Hague and Paris: Mouton.
- Wilkerson, Miranda E., and Joseph Salmons. 2008. "'Good Old Immigrants of Yesteryear' Who Didn't Learn English: Germans in Wisconsin." *American Speech* 83.3: 259–283.

Bilagor

Bilaga 1 Utbildningsutbud

Tabellen visar det totala språkutbildningsutbudet i Sverige och ska läsas enligt följande:

Språk	enskilt språk eller språkämn
U&H	universitet/högskola
Förb	nybörjarkurser på förberedande nivå i 'skolspråk'
Behörighet	N = kursen förutsätter nybörjare, ingen särskild behörighet i språket F = kursen förutsätter särskild behörighet i det särskilda språket
G1-G4	Heltidsterminer à 30 hp på grundnivå C = campus D = distans B = blandat campus och distans X = annat, se kommentar
A1-A2	Heltidsterminer à 30 hp på avancerad nivå
Lic.	x = Utbildning på forskarnivå fram till filosofie licentiat
FD	x = Utbildning på forskarnivå fram till filosofie doktor

<i>Språk</i>	<i>U&H</i>	<i>Förb.</i>	<i>Behörighet</i>	<i>G1</i>	<i>G2</i>	<i>G3</i>	<i>G4</i>	<i>A1</i>	<i>A2</i>	<i>Lic.</i>	<i>FD</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Afrikanska språk</i>	GU		N	-	-	-	-	C	C	C	C	Endast en nätkurs på 7,5 hp på grundnivå. Ämnet ingår även i utbildningsprogram.
<i>Albanska</i>	UU		N	D	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Arabiska</i>	GU		N	C	C	C	-	C	C	x	x	Ämnet ingår även i utbildningsprogram.
	HD		N	D	D	D	D			-	-	
	LU		N	C, D	C	C	C	C	C	x	x	
	MaH		N + Eng A2/B/6, Sam A eller modersmål 2/B	D	D	D	-	-		-	-	
	SU		N + Eng A2/B/6	C	C	C	C	-	C	⌘	x	Huvudområdet och FU-ämne: Mellanösterns språk och litteratur
	UU		N + Eng A2/B/6	C	C	C	-	C	C	x	x	

<i>Språk</i>	U&H	Förb.	Behörighet	G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD	Kommentar
<i>Arameiska/syriska</i>	UU		N + Eng A2/B/6	B	C	C	-	C	C	x	x	
<i>Assyriologi</i>	UU		N + Eng B/6	B	C	C	-	C	C	x	x	
<i>Azerbadjajanska</i>	UU		N + Eng B/6	C	-	-	-	-	-	x	x	Endast 7,5 hp. Turkiska språk
<i>Balochiska</i>	UU		N + Eng B/6	A, B	C	C	-	-	C	-	-	Iranska språk
<i>Bosniska (Kraotiska/Serbiska)</i>	UU		N	D	D	D	-	D	D	x	x	Slaviska språk
<i>Bulgariska</i>	UU		N	D	D	D	-			x	x	Slaviska språk
<i>Danska</i>	GU		F	C	B	x	-					
	LnU		N	D			-					
	LU		N	C	C	C	-			x	x	
	SU		N	D	D		-					
	UU		N	C, D			-					
<i>Engelska</i>	GU		F	C	C	C	-	C	C	x	x	Ämnet ingår även i utbildningsprogram.
	HD											
	HH		F	C,D	C,D	C,D		C,D				
	HHS		F									2 kurser på 7,5 hp, campus
	JU		N	C	C							Jönköping University
	KaU											
	LiU		F	C	C	C	C	C	C	x	x	
	LnU		F	C,D	C, D	C		C, B	B			
	LTU		F	B,C ,D	D			C		(x)	(x)	FU-ämnet heter Engelska med didaktisk inriktning, därav parenteserna.
	LU		N + Eng B/6	C	C	C	-	C	C	x	x	

<i>Språk</i>	<i>U&H</i>	<i>Förb.</i>	<i>Behörighet</i>	<i>G1</i>	<i>G2</i>	<i>G3</i>	<i>G4</i>	<i>A1</i>	<i>A2</i>	<i>Lic.</i>	<i>FD</i>	<i>Kommentar</i>	
<i>Georgiska</i>	SU	N	F	C	C	C	C	C	C	x	x	Fyra terminer för kand, GN franska, AN, FN i romanska språk	
	UmU		F	C	C, B	C, B	-	B	B	x	x	FU, jfr engelska ovan	
	UU	N	F	C	C	C	-	C	C	x	x		
	MaH		N	D	-	-	-	-	-	-	-		
	<i>Grekiska (klassisk)</i>	GU		N	C, D	C, D	C, D	-	C	C	x	x	Blended learning på alla nivåer.
		LU		N	C	C	C	C	C	-	x	x	
<i>Grekiska (ny-)</i>	SU		N + Eng B/6	C	C	C	C	C	C	x	x	AN, FN inriktning i klassiska språk	
	UU		N	C, D	C, D	C, D	-	C	C	x	x	På avancerad nivå är benämningen Grekisika och bysantinologi	
	LU		N	C	C	C	-	C	C	x	x		
	<i>Hebreiska</i>	LU		N	C	-	-	-	-	-	-		
<i>Hindi</i>	UU		N + Eng B/6	C	C	C	-	C	C	x	x	Semitiska språk	
	UU		N + Eng B/6	C	C	C	-	C	C	x	x	Indologi	
<i>Isländska</i>	GU		F (?)	C	-	-	-	-	-	-	-		
	LnU		N	D	-	-	-	-	-	-	-		
	LU		N	C	-	-	-	-	-	-	-		
	UU		N	C	-	-	-	-	-	-	-	Fornisländska I och II kan läsas som fördjupning inom Nordiska språk.	
<i>Italienska</i>	HD		F	D	D	D	-	-	-	-	-		
	LU		F	C, D	C, D	C, D	C	C	-	x	x		
	SU	N	F	C	C	C	C	C	C	x	x	GN italienska, AN, FN i romanska språk	
	UmU		F	D	D	D	-	-	-	-	-		
	UU	N	F	C	C	C	-	C	-	-	-	På av. nivå enbart breddning inom Romanska språk.	

<i>Språk</i>	U&H	Förb.	Behörighet	G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD	Kommentar
<i>Meänkieli</i>	SU		N	-	-	-	-	-	-	-	-	Uppdragsutbildning
<i>Meänkieli</i>	UmU	N										Uppdrag fr.o.m. 160101: lärarutb planerad start ht17
<i>Nederländska</i>	SU		N	C	D	C	-	-	-	-	-	
<i>Norska</i>	GU		N	X	-	-	-	-	-	-	-	Endast inom lärarutbildning (svensklärare), 1v. i Norge
	SU		N	B	-	-	-	-	-	-	-	
	UU		N	C	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Pashto</i>	UU		N + Eng B/6	C, B	-	-	-	-	-	x	x	Iranska språk
<i>Persiska</i>	UU		N	C	C	C	-	C	-	x	x	Iranska språk
<i>Polska</i>	SU		N	C	C	C	C	-	C	x	x	I slaviska språk
	UU			D	D	D	-	D	D	x	x	Slaviska språk
<i>Portugisiska</i>	HD		N	D	D	D	-	-	-	-	-	
	KTH		N	C	-	-	-	-	-	-	-	
	SU		N	C	C	C	-	C	C	x	x	AN, FN inriktning i romanska språk
<i>Rumänska</i>	LU		N	D	D	D	D	-	-	-	-	
<i>Ryska</i>	GU		N	C	C	C	-	C	C	x	x	Ämnet ingår även i utbildningsprogram. Ämnet läses över fyra terminer för en kandidat
	HD		N	D	D	D	-	-	-	-	-	
	LU		N	C	C, D	C	-	-	-	-	-	
	MaH		N	D	-	-	-	-	-	-	-	
	SU		N	C	C	C	C	C	C	x	x	I slaviska språk
	UmU		N	C	C	C	-	C	-	-	-	
	UU		N	C	C	C	-	C,D, B	C,D, B	x	x	Slaviska språk

<i>Språk</i>	<i>U&H</i>	<i>Förb.</i>	<i>Behörighet</i>	<i>G1</i>	<i>G2</i>	<i>G3</i>	<i>G4</i>	<i>A1</i>	<i>A2</i>	<i>Lic.</i>	<i>FD</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Samiska</i>	UmU	N	F	B	B	B	-	B	-	-	-	Lulesamiska, nord- samiska, sydsamiska. FU jfr kommentar engelska ovan
	UU		N	D	D	D	-	-	-	-	-	Lulesamiska, nord- samiska, sydsamiska
<i>Sanskrit AB / Indologi CD</i>	UU		N + Eng B/6	x	x	x	-	x	x	x	x	
<i>Serbiska/Kroatiska/ Bosniska</i>	UU		N	D	D	D	-	D	D	x	x	Slaviska språk
<i>Slovenska</i>	UU		N	D	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Somaliska</i> för <i>modersmållärare</i>	GU		N	C, D	-	-	-	-	-	-	-	Nätkurser med vissa campusträffar
<i>Spanska</i>	GU		F	C, D	C, D	C, D	-	C, D	C	x	x	Ämnet ingår även i utbildningsprogram. Delar av tredje terminen erbjuds på distans
	HD		-	-	-	-	-	-	-	-	-	Spanska avvecklas fr.o.m. 2016
	HH		N	D	D	-	-	-	-	-	-	
	HHS		F	-	-	-	-	-	-	-	-	2 kurser på 7,5 hp, campus
	JU	N	F									Upphör 2016
	KaU		F	B	B	B	-	-	-	-	-	
	KTH		F	C, D	C, D	C, D	-	C, D	-	-	-	+ blended
	LiU		F	C	C	C	-	C	C	x	x	
	LnU		F	C, D	C, D	C, D	-	B	B	x	x	
	LTU	N	F	C	-	-	-	-	-	-	-	
	LU		F	C	C	C	C	C	-	x	x	
	MiUn		F	C	C	D	-	-	-	-	-	
	SU	N	F	C	C	C	C	-	C	X	x	AN, FN inriktning i romanska språk
	UmU	N	F	C, B	C, B	C, B	-	B	B	X	x	FU jfr kommentar engelska ovan
	UU	N	F	C	C	C	-	C	C	x	x	

<i>Språk</i>	<i>U&H</i>	<i>Förb.</i>	<i>Behörighet</i>	<i>G1</i>	<i>G2</i>	<i>G3</i>	<i>G4</i>	<i>A1</i>	<i>A2</i>	<i>Lic.</i>	<i>FD</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Svenska</i>	<i>Språkteknologi</i>		F	-	-	-	-	C	C	-	-	Uppgifterna gäller Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Institutionen för svenska språket ger forskarutbildning i Språkvetenskaplig databehandling
	GU											
	HD											
	KaU											
	MiUn											
	SU											Se lingvistik
	UU		N	C	C	C	-	C	C	x	x	
	GU			C	C	C	C	C	C	C	C	
	HD											
	HH		F	C, D	C	C						
	JU		N och Sv B	C	D							Ht-16 startar SVA 31-45 hp på distans
	KaU											
	LiU	N	F	C	C	C	C	C	C	-	-	Kurser även inom lärarutbildningen
	LnU	N	F	C, D	C, D	C, D		C, D				
	LTU	N	F	B, C	C					(x)	(x)	FU-ämnet heter Svenska med didaktisk inriktning, därav parenteserna. De "rena" litteraturkurserna är inte inkluderade och om de skulle räknas in skulle det även finnas D i G1. Svenska för internationella studenter är däremot inräknat, därav N.
	LU		F	C	C	C	-	C	C	x	x	
	MaH		N	C	C			C				Inom ämneslärarutbildningen
	MDH			C	C	C		C				
	MiUn											
	SU		N + Eng B/6	C	C	C		C	C			

<i>Språk</i>	U&H	Förb.	Behörighet	G1	G2	G3	G4	A1	A2	Lic.	FD	Kommentar	
<i>Svenska andraspråk</i>	UmU		N	C	C	C		B, D	B, D	x	x	FU jfr kommentar engelska ovan	
	UU		F	C	C	C	-	C	C	x	x		
	ÖrU		N	C	C	C	C	C	C	x	x	Ges inom ramen för lärarprogrammen. FU inom ramen för språkstudier	
	GU			C, D	C, D	C, D	C, D	B	B	C	C		
	HD												
	HHS		N									2 kurser på 4 hp, 1 påbyggnadskurs på 7,5 – blended	
	KaU												
	LiU		F	C	C	C	-	C	C	x	x	Kurser även inom lärarutbildningen. FU inom ramen för forskarskolan Språk och kultur i Europa	
	LnU		F	C, B	C, B	B							
	LTU		F	B								Svenska för internationella studenter inte inkluderade, se svenska ovan.	
	LU	N	F	C	C	C	-	-	-	-	-	-	
	MaH	N	F, N	C	C	C	-	-	-	-	-	-	Inom ämneslärarutbildningen, intro-utb i akademisk svenska upp till 40 hp
	MDH			C, D	C, D	C, D							
	MiUn												
	SU		N + Eng B/6	C	C	C		C	C	-	-		
UmU		N	C, B	C, B	C, B		B	B	x	x	FU jfr kommentar engelska ovan		
UU		F	C	C	C	-	C	C	x	x	På avancerad nivå och forskarnivå i Svenska		
ÖrU												Är inrättat som huvudområde, men kurser ges inte. Ambition att ges inom ramen för lärarutbildningen	
<i>Swahili</i>	UU		N + Eng B/6	C	C	-	-	-	-	-	-		

Kommentarer om vilka språk som är nedlagda och vilka språk respektive lärosäte önskar ge:

Göteborgs universitet

Följande språk har ställts in: BKS (bosniska, kroatiska, serbiska), hebreiska, bulgariska, italienska, nederländska, polska, slovenska, somaliska (inom vanliga grundutbildningen), tjeckiska. Följande språk skulle man vilja ge: italienska och hebreiska och något ytterligare slaviskt språk vid sidan om ryska. Arabiska och kinesiska har förstärkts och kinesiska blev huvudområde för examen (KA, MG, MA) 2015.

Högskolan Dalarna:

Vill fortsätta ge alla utbildningar. Lärosätets totala takbelopp begränsar antalet språk. Arabiska, Portugisiska och Italienska ansöker om kandidaträttigheter under 2015.

Karlstads universitet:

Vi har tidigare haft med Spanska IV i vårt kursutbud, vilket vi arbetar för att starta upp på nytt igen. Har tidigare haft Franska, Tyska och Ryska. Finns inga planer på att ge dem igen.

Kungliga Tekniska högskolan:

Önskemål: Om medel fanns att stödja individuellt lärande fullt ut kunde språken bli många och snabbt anpassas efter studenterna intressen och behov. Vidare är italienska nedlagd/isad, den gavs på två nivåer A1-A2, så även ryska som gavs på A1-nivån och arabiska. En kurs i tekniska arabiska på B2-nivå inrättades men gavs aldrig.

Linköpings universitet, filosofiska fakulteten:

För närvarande inga planer på att lägga ned språk.

Lunds universitet:

Polska är lagd på is.

Stockholms universitet:

Nedlagda alt. leder ej till examen: Hindi (2012), Indologi (2012), Nygrekiska (examensnivå, kandidat 2012, ges inga kurser fr.o.m. 2013), Tibetanska (2012), Turkiska (2012), Uzbekiska (2012).

Umeå universitet:

Vi hade tidigare kurser på förberedande nivå i arabiska, japanska, kinesiska och nygrekiska. Nedsärning av antal HST till inst. (för att undvika överproduktion) ledde till att endast kurser som kan ingå i huvudområdeskraven för kandidatexamen kunde behållas.

Uppsala universitet:

Nedlagda: Slovenska (2015). Biområden som ej leder till examen: Bulgariska, samiska, ungerska (1-90hp), Katalanska (1-30hp)

Bilaga 2 Utbildningsprogram

Tabellen nedan visar programutbudet där språkämnerna ingår inom respektive lärosäte och ska läsas enligt följande:

G = grundnivå

A = avancerad nivå

<i>Lärosäte</i>	<i>Program</i>	<i>Språk som kan ingå</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Göteborgs universitet</i>	Internationella språkprogrammet - G	arabiska, franska, japanska, kinesiska, ryska, tyska, spanska, engelska	
	Lärarprogrammet – G, A	franska, spanska, tyska, latin, engelska, svenska, svenska som andraspråk	
	Språkvetenskapligt magisterprogram A	danska, isländska, franska, spanska, tyska, engelska	
	Världslitteratur - A	arabiska, franska, japanska, kinesiska, ryska, tyska, spanska, engelska	Programmet ge för närvarande inte
	Språk och interkulturell kommunikation - A	arabiska, franska, japanska, kinesiska, ryska, tyska, spanska, afrikanska språk, engelska	
	Översättarprogrammet - A	arabiska, danska, franska, ryska, tyska, spanska	Inställt hösten 2016
	Nordiskt masterprogram med inriktning mot arbete i skolan - A	tyska, danska, isländska, franska	Samarbete mellan Linnéuniversitetet, Högskolan i Østfold och Göteborgs universitet
	Handelshögskolans ekonomprogram, språklig inriktning – G	engelska, tyska, franska spanska, japanska, kinesiska	
	Språkkonsultprogrammet – G	svenska, svenska som andraspråk, engelska	
	Magister / Masterprogram i Sva – A	svenska som andraspråk	
	Liberal Arts	grekiska, latin, arabiska	
<i>Högskolan Dalarna</i>	Ämneslärare	Engelska, franska, tyska, spanska, svenska, svas	Kinesiska fr.o.m. 2017. Sökt examensrätt modersmålslärare i arabiska.
<i>Högskolan i Halmstad</i>	Språkvetarprogrammet inriktning textbearbetning – G	svenska, engelska	

Lärosäte	Program	Språk som kan ingå	Kommentar
<i>Jönköping University</i>	Ämneslärarutbildning	engelska	
<i>Karlstads universitet</i>	Ämneslärarutbildningen	spanska	
<i>Kungliga tekniska högskolan</i>	-	franska, japanska, kinesiska, spanska, tyska	Det har funnits "internationella inriktningar" på vissa program, för vilka 30-60 hp språk varit obligatoriska. I dagsläget håller dessa på att fasas ut och former för programkombinationer med språk är under utarbetande.
Lärosäte	Program	Språk som kan ingå	Kommentar
<i>Linköpings universitet</i>	Civ.ek-utbildningen internationell inriktning	franska, spanska, tyska	
	Affärsjuridiska programmet med internationell inriktning	franska, spanska, tyska, engelska, svenska, svenska som andraspråk	
	Ämneslärarprogrammet, G A	svenska, engelska	
	Grundlärarprogrammet, G A		
<i>Linné-universitetet</i>	Internationell administration med språk – G	engelska, franska, spanska, tyska	*Samarbete mellan LnU, Högskolan i Østfold och Göteborgs universitet
	Språk, kultur, kommunikation – G	engelska, franska, spanska, svenska, tyska	
	Ämneslärarutbildningen	engelska, franska, spanska, svenska, tyska	
	Nordiskt masterprogram för språklärare* – A	engelska, franska, tyska	
	Facköversättning, magisterprog – A		

<i>Lärosäte</i>	<i>Program</i>	<i>Språk som kan ingå</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Lunds universitet</i>	Master i Språk- och språkvetenskap – A	arabiska, franska, grekiska, japanska, italienska, kinesiska, latin, nygrekiska, rumänska, ryska, spanska, tyska	
	Master i Litteratur-Kultur-Medier – A	franska, jiddish, ryska, spanska, tyska	
	Master i översättning – A	franska, italienska, spanska, tyska, ryska	
	Master i svenska som andraspråk – A	Tillsammans med Göteborgs universitet och Linnéuniversitetet	
	Språkkonsultprogrammet – G	svenska	
	Ämneslärarutbildning (från ht 2016)	engelska, svenska, svenska som andraspråk, tyska, spanska, franska, kinesiska,	
	Kandidatprogrammet i arabiska – G	italienska	
	Kandidatprogrammet i japanska – G		
<i>Malmö högskola</i>	English studies, Bachelor's programme	Engelska	
<i>Mälardalens högskola</i>	Kandidatprogrammet i språk och humaniora med inriktning kommunikation	svenska, engelska, tyska	
<i>Stockholms universitet</i>	Kandidatprogram i arabiska mot mellanöstern- och nordafrikastudier	arabiska	
	Kandidatprogram i klassiska studier	Grekiska (klassiska), latin	
	Kandidatprogram i lingvistik	lingvistik	
	Kandidatprogram i filosofi och lingvistik	lingvistik	
	Kandidatprogram i språk	Engelska, finska, franska, italienska, lettiska, litauiska, portugisiska, polska, ryska, spanska, språkdidaktik, svenska, tjeckiska, tyska	*nederländska ingår fr.o.m. HT 2017
	Kandidatprogram i språk och översättning	Engelska, finska, franska, italienska, lettiska, litauiska, nederländska, polska, portugisiska, ryska, spanska, tjeckiska, tyska	
	Kandidatprogram i teckenspråk och tolkning	teckenspråk	

Lärosäte	Program	Språk som kan ingå	Kommentar
Stockholms universitet	Språkonsultprogrammet	svenska	
	Kandidatprogram i arbetslivskommunikation	Svenska, engelska	
	Kandidatprogram i Latinamerikastudier	Spanska, portugisiska	
	Masterprogram i språkvetenskap	Grekiska (klassiska), lettiska, litauiska, engelska, engelsk tillämpad lingvistik, engelska, finska,franska, italienska, latin, polska, portugisiska, ryska, spanska, språkdidaktik, svenska, svenska som andraspråk, tjeckiska, tvåspråkighet, typologi och språklig mångfald, tyska	
	Masterprogram i litteraturvetenskap	Grekiska (klassiska), engelska, finska,franska, italienska, latin, polska, portugisiska, ryska, spanska, tjeckiska, tyska	
	Masterprogram i tolkning	Samtliga språk	
	Masterprogram i översättning	Källspråk engelska, franska, italienska, japanska, kinesiska, ryska spanska, tyska	
	Masterprogram i medeltidsstudier	Grekiska (klassisk), latin, franska, nordiska språk, tyska	
	Masterprogram i engelska transnationell litteratur gestaltning	– engelska	
	Masterprogram i asienstudier	Japanska, kinesiska, koreanska	
	Masterprogram i kinesiska	Kinesiska	
	Masterprogram i mellanösterns språk och kulturer	Arabiska	
	Grundlära­r­pro­gram­met F-3	Svenska, engelska	
	Grundlära­r­pro­gram­met 4-6	Svenska, engelska	
Ämneslära­r­pro­gram­met 7-9	Svenska, svenska som andraspråk, engelska, finska (modersmål), spanska		

<i>Lärosäte</i>	<i>Program</i>	<i>Språk som kan ingå</i>	<i>Kommentar</i>
Stockholms universitet	Ämneslärarprogrammet gy	Svenska, svenska som andraspråk, engelska, franska, tyska, spanska, portugisiska, italienska	
	KPU 7-9	Engelska, finska, svenska, svenska som andraspråk, franska, spanska	
	KPU gy	Engelska, finska, svenska, svenska som andraspråk, spanska, franska, italienska, portugisiska, tyska	
Umeå universitet	Kandidatprogram i språk – G	H.o Engelska, Finska, Franska, Lingvistik, Ryska, Samiska, Spanska, Svenska/nordiska språk, Tyska B.o Engelska, Finska, Franska, Italienska, Lingvistik, Meänkieli, Ryska, Samiska språk (nord-, syd- eller lulesamiska), Spanska, Svenska/nordiska språk, Tyska	
	Logopedprogrammet		
	Ämneslärarprogrammet – A	Engelska, franska, samiska som modersmål, spanska, svenska, svenska som andraspråk, tyska	
Uppsala universitet	Språkvetarprogrammet - G	H.o engelska, estniska, finska, franska, grekiska, indologi (hindi, sanskrit och -jämförande indoeuropeisk språkforskning), italienska, kinesiska, latin, lingvistik, iranska språk (kurdiska och persiska), ryska, semitiska språk (arabiska, assyriologi, arameiska/syriska och hebreiska), serbiska/kroatiska/bosniska, spanska, svenska, svenska som andraspråk, turkiska, tyska. B.o: samtliga ovanstående + bulgariska, keltiska språk, polska, samiska, språkteknologi, swahili och ungerska.	
	Språkteknologiprogrammet - G	Valbara kurser 15 hp	
	Kandidatprogram i tidiga språk och kulturer- G	H.o antikens kultur och samhällsliv arameiska/syriska (huvudområde: semitiska språk) arkeologi assyriologi (huvudområde: semitiska språk) egyptologi grekiska/bysantinologi indologi jämförande indoeuropeisk språkforskning (huvudområde: indologi) klassisk hebreiska (huvudområde: semitiska språk) och latin. B.o samtliga språkkurser	
	Orientalistikprogrammet -G	H.o arabiska, hindi, persiska, turkiska	

<i>Lärosäte</i>	<i>Program</i>	<i>Språk som kan ingå</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Uppsala universitet</i>	Ämneslärarprogrammet – G, A	Arabiska (modersmål), engelska, franska, spanska, svenska, turkiska (modersmål), tyska	
	Logopedprogrammet - G	Lingvistik	
	Masterprogram i engelska		
	Masterprogram i språk	finsk-ugriska språk (finska, estniska, samiska, ungerska), grekiska och bysantinologi indologi (hindi, indologi, jämförande indoeuropeisk språkforskning), iranska språk (balochiska, kurdiska, persiska), latin lingvistik romanska språk (franska, spanska), semitiska språk (arameiska/syriska, arabiska, assyriologi, hebreiska), slaviska språk (polska, ryska, serbiska/kroatiska/bosniska), turkiska språk, tyska	
	Masterprogram i språkteknologi		
	Masterprogram i svenska	Svenska	
<i>Lärosäte</i>	Program	Språk som kan ingå	Kommentar
<i>UU</i>	Masterprogram i Tysklandsstudier	Tyska	
<i>Örebro universitet</i>	Grundlärarprogrammet – G, A	Engelska, svenska	
	Ämneslärarprogrammet – G, A	Engelska, svenska	

<i>Fornkyrkoslaviska</i>	GU		4,3	2	0,4	0,4	0,4	0,7	1,0	0,8				0,7	0,0			
<i>Franska</i>	GU		82,2	50,7	30,4	19,4	10,9	7,1	7,2	5,8				1,6	0,4	2,3	1,1	
	HHS		7,4	4,8														
	HD																	127,5/83,3
	KTH		18,4	15,5														
	LiU		45,0	26,0	1,0	1,0	1,0	1,0										
	LnU		24,8	10,5	4,0	3,4	1,4	2,2						5,7	3,3	4,3	2,0	
	LU		48,2	26,5	40,4	24,1	13,1	8,5	7	4,2				0,8	0,7			
	LTU		7,2	3,9														
	SU	*	102,0	74,1	29,0	23,0	17,6	6,7						6,3	3,1	0,7	0,2	*126,4/82,3
	UmU		6,6	4,3	0,9	0,6	0,2	0,2										
	UU	*	41,3	23,3	9,7	6,6	8,8	5,5						2,0	1,0	0,5	0,0	*26,7/18,6
<i>Georgiska</i>	MaH		13,6	5														

<i>Språk</i>	<i>U&H</i>	<i>För</i>	<i>G1-HST</i>	<i>G1-HPR</i>	<i>G2-HST</i>	<i>G2-HPR</i>	<i>G3-HST</i>	<i>G3-HPR</i>	<i>G4-HST</i>	<i>G4-HPR</i>	<i>G5-HST</i>	<i>G5-HPR</i>	<i>G6-HST</i>	<i>G6-HPR</i>	<i>A1-HST</i>	<i>A1-HPR</i>	<i>A2-HST</i>	<i>A2-HPR</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Grekiska (klassisk)</i>	GU		9,3	6,7	2,2	2,2	1,4	1,5							0,9	0,7			
	LU		1,3	0,5	2,1	2,1	1,5	0	0,8	0,3					0,3	0			
	SU		4,2	1,3	2,0	1,6	1,7	1,1							1,3	1,1	0,8	0,5	
	UU		6,3	3,3	2,0	1,5	0,5	1,0							1,0	1,0	1,5	0,3	
<i>Grekiska (ny-)</i>	LU		39,2	22,5	5,5	3,8	3,6	2,4	1,9	0,2					0,2	0,3			
<i>Hebreiska</i>	LU		7,7	4,4															5,2/2,4
	UU		3,0	1,5	3,0	1,4	1,5	1,9	1,0	1,1									
<i>Hindi</i>	UU		4,5	2,6	0,5	0,4	1,5	0,9	1,0	1,0	1,0	0,0							

	SU	*	38,7	17,6	20,0	9,7	18,8	6,4				0,2	0,2	0,0	0,0	87,6/43,2
	UmU		7,2	4,9	-	-	0,5	0,2								
	UU		37,2	19,9	15,6	7,6	3,9	5,1	2,3	1,9		0,1	0,3			
<i>Samiska</i>	UmU		4,0	3,6	2,2	1,6	2,4	0,8								
	UU		8,9	3,4	1,2	1,0	0,2	0,3								
<i>Sanskrit AB / Indologi CD</i>	UU		2,2-	1,3	1	0,8	0,9	0				1	0,9			
<i>Serbiska/Kroatiska/ Bosniska</i>	UU		15,1	8,4	1,8	1,8	2,6	1,8	0,8	1,1						
<i>Slovenska</i>	UU		8,7	5,4												
<i>Somaliska för modersmåslärare</i>	GU		15,6	14,1												
<i>Spanska</i>	GU		66,8	40,0	16,2	11,7	15,3	12,8				5,5	3,3			
	HD															101,9/58,7
	HH															Avvecklat fr o m 2016
	HHS		5,8	3,5												
	JU	*	7	4												*14,8/7,5
	KaU		103,0	82,0	16,0	13,0	0,0	0,0								
	KTH		17,9	15,6												
	LiU		41,0	23,0	3,0	2,5	1,5	1,3	1,5	0,3						
	LnU		37,8	11,3	8,4	6,0	4,4	4,4				3,0	3,5			
	LTU		7,3	2,6												
	LU		23,9	13,7	29,3	13,8	8,6	7,5	1,5	0,1	7,5	6,5	1,8	0,1		
	MiUn		16,9	6,6	5,0	3,6	1,7	1,1								
	SU	*	65,6	46,4	25,0	18,4	12,3	12,7	4,4	3,4		1,1	0,2	2,5	1,0	60,7/36,9
	UmU		23,3	8,9	3,9	2,9	4,3	4,3								
	UU	*	42,1	19,5	9,6	7,9	4,8	4,4				1,4	0,4			*22,4/13,0

<i>Teckenspråk</i>	SU		26,9	23,0	6,8	4,9	0,4	0,5					0,2	0,1		
<i>Tjeckiska</i>	SU		8,4	3,2	2,9	0,7	2,4	0,7	2,4	0,4			0,2	0,2	0,0	0,0
<i>Turkietturkiska</i>	UU		36,2	23,5	12,3	7,1	4,8	1,9	1,7	1,1			2,6	2,6		
<i>Tyska</i>	GU		48,2	28,7	8,7	5,2	5,9	4,2					5,5	3,3	7,8	5,7
	HD															92,0/50,6
	HHS		2,3	1,5												
	KTH		17,7	13,7												
	LiU		46,0	14,0	3,0	2,0		0,3								
	LnU		12,2	4,9	16,5	9,0	3,1	2,2								
	LTU		8,6	5,6												
	LU		44,5	27,4	41,3	27,6	15,7	10,7	1,1	0,6	8,6	7	1,9	1,4		
	MDH		27,3	23,2	1,8	0,7										
	SU	*	53,1	27,3	18,2	12,8	12,7	7,8					4,8	2,0	1,9	0,2
	UmU		14,6	8,2	0,9	0,3										
	UU	*	46,2	33,2	15,6	13,5	4,8	3,6					3,6	3,3	1,0	1,0
<i>Uiguriska</i>	UU															
<i>Ungerska</i>	UU	16,9	8,7	2,8	3,1	1,0	1,0									
<i>Uzbekiska</i>	UU	0,9	0,9													
<i>Översättningsvet / tolkning</i>	SU		34,1	22,5	23,3	21,4	19,9	11,5					10,4	6,8	7	2,9

Bilaga 4. Utbildning på forskarnivå i språkämnen

<i>Språk/ämne</i>	<i>Forskarutbildningsämne</i>	<i>Lärosäte</i>	<i>Behörighet</i>	<i>Antal doktorander</i>	<i>Kommentar</i>
<i>afrikanska språk</i>		GU	2	2	<i>2 aktiva doktorander 2016</i>
<i>arabiska</i>		GU	2	1	
		LU	2	-	
	Mellanösterns språk och kulturer	SU	2	2	
	Semitiska språk	UU	2	2	
<i>arameiska /syriska</i>	Semitiska språk	UU	2	-	
<i>assyriologi</i>	Semitiska språk	UU	2	2	
<i>balochiska</i>	Iranska språk	UU	2	-	
<i>bosniska</i>	Slaviska språk	UU	2	1	<i>Antagen i skb, slaviska språk</i>
<i>bulgariska</i>	Slaviska språk	UU	2	1	
<i>danska</i>		LU	2	-	
<i>datorlingvistik/språkteknologi</i>		GU	2	3	<i>Språvetenskaplig databehandling, svenska språket</i>
		GU	2	2	<i>Datalingvistik, filosofi, lingvistik, vetenskapsteori</i>
		LU	2		
	Lingvistik	SU	2	1	
		UU	2	7	
		GU	2	17	<i>17 aktiva doktorander 2017</i>
		LiU	2	3	<i>Forskarskolan språk och kultur i Europa</i>

<i>Språk/ämne</i>	Forskarutbildningsämne	Lärosäte	Behörighet	Antal doktorander	Kommentar
<i>engelska</i>		LnU	2		
		LU	2	13	
	Engelska med didaktisk inriktning	LTU	4		
	Engelska	SU	2	13	
		UmU			
		UU	2	13	
<i>estniska</i>	Finsk-ugriska språk	UU	2	-	
<i>finska</i>		UmU	1	-	
	Finska	UU	2	3	
		SU	2	4	
<i>franska</i>		<i>GU</i>	2	5	FU-ämnet är romanska språk. 2016 finns 5 aktiva doktorand.
		LiU	2	2	<i>Forskarskolan språk och kultur i Europa</i>
		LnU	2	-	
		LU	2	2	
	Romanska språk	SU	2	7	
	Romanska språk	UU	2	5	

<i>Språk/ämne</i>	<i>Forskarutbildningsämne</i>	<i>Lärosäte</i>	<i>Behörighet</i>	<i>Antal doktorander</i>	<i>Kommentar</i>
<i>grekiska (klassisk)</i>		GU	2		Ingen aktiv doktorand f.n. Behöriga sökande har funnits vid de senaste utlysningarna
		LU	2	2	
	Klassiska språk	SU	2	1	
		UU	2	6	
<i>hebreiska</i>	Semitiska språk	UU	2	1	
<i>hindi</i>	Indologi	UU	2		<i>Antagna i indologi 2</i>
<i>indologi</i>	Indologi	UU	2	1	<i>Antagna i indologi 2</i>
<i>isländska</i>		LU	2		
<i>italienska</i>		LU	2	2	
	Romanska språk	SU	2	2	
<i>japanska</i>		GU	1	3	
	Asiens språk oich kulturer	SU	2	1	
<i>jämf. indo-europeisk forskning</i>	Indologi	UU	2		
<i>kinesiska</i>		LU	2	1	
	Asiens språk och kulturer	SU	2	2	
	Sinologi	UU	2	-	
<i>koreanska</i>	Asiens språk och kulturer	SU	2	3	
<i>kroatiska</i>	Slaviska språk	UU	2	1	<i>Antagen i skb, slaviska språk</i>
<i>kurdiska</i>	Iranska språk	UU	2		<i>Antagna i iranska språk 3</i>

<i>Språk/ämne</i>	<i>Forskarutbildningsämne</i>	<i>Lärosäte</i>	<i>Behörighet</i>	<i>Antal doktorander</i>	<i>Kommentar</i>
<i>latin</i>		GU	2	3	
		LU	2	4	
	Klassiska språk	SU	2	4	
		UU	2	1	
<i>lettiska</i>	Baltiska språk	SU	2	1	
<i>Allmän språkvetenskap</i>	Lingvistik	LU	2	4	
<i>Fonetik</i>	Lingvistik		2	2	
<i>Neurolingvistik</i>	Lingvistik		2	1	
<i>Kognitiv semiotik</i>	Lingvistik		2	3	
<i>Lingvistik</i>	Lingvistik	SU	2	6	
	Lingvistik	UU	2	3	
<i>litauiska</i>	Baltiska språk	SU	2	2	
<i>pashto</i>	Iranska språk	UU	2		<i>Antagna i iranska språk 3</i>
<i>persiska</i>	Iranska språk	UU	2		<i>Antagna i iranska språk 3</i>
<i>polska</i>	Slaviska språk	SU	2	2	
	Slaviska språk	UU	2		
<i>portugisiska</i>	Romanska språk	SU	2	1	
<i>ryska</i>		GU	2	4	<i>FU-ämnet heter slaviska språk. 4 aktiva doktorander 2016</i>
	Slaviska språk	SU	2	7	
	Slaviska språk	UU	2	3	
<i>samiska</i>	Finsk-ugriska språk	UU	2	-	
<i>sanskrit</i>	Indologi	UU	2		<i>Antagna i indologi 2</i>

<i>Språk/ämne</i>	Forskarutbildningsämne	Lärosäte	Behörighet	Antal doktorander	Kommentar
<i>serbiska</i>	Slaviska språk	UU	2		
<i>spanska</i>		GU		8	
		LiU	2	-	<i>Forskarskola Språk och kultur i Europa</i>
		LnU	2	-	
		LU	2	8	
	Romanska språk	SU	2	7	
	Romanska språk	UU	2		
<i>svenska</i>		GU	2	14	
		LiU	2	2	<i>Forskarskolan språk och kultur i Europa</i>
		LnU	2	5	
		LU	2	7	
	Svenska med didaktisk inriktning	LTU	4		
	Svenska med didaktisk inriktning	MaH	2	6	
	Nordiska språk	SU	2	14	
	Nordiska språk	UU	2	13	
	Språkstudier (inriktn sv)	ÖrU	2	3 (+ 1 disp i apr-16)	<i>Ämnet inrättat 2014</i>

<i>Språk/ämne</i>	<i>Forskarutbildningsämne</i>	<i>Lärosäte</i>	<i>Behörighet</i>	<i>Antal doktorander</i>	<i>Kommentar</i>
<i>svenska som andraspråk/främmandespråk</i>		GU	2	6	
		LiU	2		
		LnU	2	1	
		LU	2	-	
	Nordiska språk	UU	2	1	I ämnet Svenska
<i>teckenspråk</i>		SU	2	3	
<i>tjeckiska</i>		SU	2	-	
<i>Tvåspråkighet</i>	Tvåspråkighet	SU	2	11	
<i>turkiska (Turkiet-)</i>	Turkiska språk	UU	2	2	
<i>tyska</i>		GU	2	3	3 aktiva doktorander 2016
		LiU	2	-	
		LnU	2	1	
		LU	2	2	
		SU	2	5	
		UU	2	5	
<i>ungerska</i>	Finsk-ugriska språk	UU	2	1	

Bilaga 5 Lärarkompetens

Följande sammanställning inkluderar fyra kategorier av lärare och forskare: 1. professorer (prof), 2. Lektorer/bitr lektorer (lekt), 3. Forskare/Postdoc/ Forskarassistenter (pff) och 4. Adjunkter (adj). Sammanställningen skiljer inte på kvinnor och män, men väl på inriktning – språkvetenskaplig inriktning (s), litteraturvetenskaplig inriktning (l) eller övrigt (ö), vilket kan inkludera sådant som didaktisk inriktning. Inom parentes finns även vid vissa anställningar angivet i procent hur mycket en person är anställd.

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Afrikanska språk</i>	GU	1s		3s		
<i>Albanska</i>	UU		1s			
<i>Arabiska</i>	GU	1l	1l/1s			Ett bitr. lektorat är under utlysning (s)
				2 forskare		På FLV
	HD	1	1l		3	
	LU	2l	1s		3l/s	
	MaH	0,1	0,15		0,35	
	SU	1s	2l			
	UU	1l	1s			+ 1 prof i semitiska språk
<i>Arameiska/syriska</i>	UU	Se semitiska språk				
<i>Assyriologi</i>	UU		1		1	+ 1 prof i semitiska språk
<i>Azerbadjanska</i>	UU	Se turkiska språk				
<i>Balochiska</i>	UU	Se iranska språk				
<i>Serbiska/Bosniska/ Kroatiska</i>	UU	1	1		1s	+ 1 prof i slaviska språk
<i>Bulgariska</i>	UU				3l/s	+ 1 prof i slaviska språk

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Danska</i>	GU		1s			
	LnU				1	
	LU		11		1s	
	SU				1s	
	UU		1s			
<i>Engelska</i>	GU	21/2s	7s/4l	1s/11	1s	
	HD	2	7		8	
	HH		6 (4,7)		4 (3,5)	
	JU		4		2	
	KaU					
	HHS		2			
	LiU	1	3,8		3,7	1 junior universitetslektor
	LnU	1,2	11	1	6,25	
	LTU	1ö	4ö		1	Forskningsämne Engelska med didaktisk inriktning
	LU	3	12	2	0	
	MaH	1ö, 1s	2ö, 5l, 2s		1,25ö, 3s, 1s/l	Varav 1 prof + 2 lekt (s) även undervisar i lingvistik, ö=inom ämneslärarutbildningen
	SU	1,5s, 1l	10s, 11,25l, 6ö	11	4,1ö	Ö=didaktisk inriktning
	UU	4	17	4	2	
	ÖrU		5l, 1s			
	<i>Estniska</i>	UU	1s	1s		

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Finska</i>	SU	1s	11		2s	
	UmU		1		1ö	
	UU		2s/1		1	+ 1 prof i finsk-ugriska språk
<i>Fornkyrkoslaviska</i>	GU		1s			
<i>Franska</i>	GU		2l/4s	1 forsk, 1 bitr lekt		professur under utlysning (inriktn. Språk-vet). Det finns en prof i romanska språk
	HHS				1	
	HD		7		2	
	KTH		1		1	
	LiU	1s	1		2	
	LnU		2			
	LTU			1ö		1ö
	LU	2	2		3	
	SU	2s, 2l	3l, 2,8s, 2ö	11	2,75ö	Ö=didaktisk inriktning
	UmU		3		1	
	UU	3	3		4	
<i>Georgiska</i>	MaH		1s			
<i>Grekska (klassisk)</i>	GU	1		1		
				3 forskare		På FLV
	LU	1s				
	SU	2s		1s		
	UU	1	1	1		

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Grekiska (ny-)</i>	LU		2sl		1s	
<i>Hebreiska</i>	LU				1s	
		UU: se semitiska språk				
<i>Hindi</i>	UU	1			1	
<i>Iranska språk</i>	UU	1s	1l			
<i>Isländska</i>	GU		0,3			ingen anställd i isländska, flera lärare delar på undervisningen
	LnU				1,4s	
	LU	1				
	UU	1s				
<i>Italienska</i>	HD		5			
	LU	2s	2sl		3	
	SU	1s, 1ö	2l, 3,25s		1,1ö	Ö=didaktisk inriktning
	UmU ?					
	UU	0,1s	1		1	
<i>Japanska</i>	GU	1	1ö/1s		2	1,5 lektorat under utlysning
	HD		3lsö		7	
	KTH				1ö	
	LnU				0,7	
	LTU				0,175ö	
	LU		2s		1s	
	SU	1ö	3lö		1s	
<i>Jiddisch</i>	LU		1l			
<i>Jmf indo-europeisk språk-forskning</i>	UU		1s			delar med Sanskrit AB /Indologi CD

	Lärosäte	Professorer	Lektorer	Forskare/ Postdoc/ Fo-ass	Adjunkter	Kommentar
<i>Karaimska</i>	UU				0,2s	
<i>Katalanska</i>	UU					
<i>Kazakiska</i>	UU					
<i>Keltiska språk</i>	UU		1,2			
<i>Kinesiska</i>	BTH		1		2s	
	GU		2ö	1 bitr lekt s	0,2 s	
	HD		3slö		4	
	JU				1	
	KaU				4s	examinator professor från annat lärosäte
	KTH			1sl		0,2s
	LnU					0,7
	LTU					0,22
	LU		1l			4s
	SU		3lö	lö		3s
	UU		2sl	lö		1ö
<i>Koreanska</i>	SU	1l	lö		1s	
<i>Serbiska/Bosniska/ Kroatiska</i>		0,1	0,8		0,5sö	
<i>Kurdiska</i>	UU					Se iranska språk

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Latin</i>	GU (SPL)	1	2	1 bitr lekt, 1 forskare		
	GU (FLV)			2 forskare		
	LnU				0,15s	
	LU	1sl	1sl	1sl		
	SU		11, 0,5ö	11, 0,75ö		
	UU	2		1	1ö	
<i>Lettiska</i>	SU	2s	11			undervisar både i lettiska och litauiska
<i>Lingvistik</i>	GU	4	2	5		Lingvistik och datalingvistik
	KaU					
	LU	4s	4	Ca 12s	0	
	MaH					Se Engelska
	SU	5	5	10		Inklusive datorlingvistik, fonetik
	UU	4		1		
<i>Litauiska</i>	SU	2s	11			undervisar både i lettiska och litauiska
<i>Nederländska</i>	SU		1,5s		0,3s	
<i>Norska</i>	GU ?					
	SU		0,25s			
	UU				1s	
<i>Pashto</i>	UU		1			
<i>Persiska</i>	UU	1s	11			

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Polska</i>	SU	11, 0,25ö	11			
	UU	11	0,21		0,11	+ 1 prof i slaviska språk
<i>Portugisiska</i>	HD		3	1	1	
	KTH				0,15	
	SU	11	1s, 2l	1s	1s, 2l	
<i>Rumänska</i>	LU		1s		1s	
<i>Ryska</i>	GU		2			
	HD		2		2	
	LU		11		1s	
	MaH	1ö	2s			
	SU	2l, 1s	1,75s	2,75	0,95ö	
	UmU	1s			1ö	
	UU	2s	2sl	0,2	2s	+ 1 prof i slaviska språk
<i>Samiska</i>	UmU		2s		3s	
	UU	0,1s	1		0,1	
<i>Sanskrit AB / Indologi CD</i>	UU		1s			delar sin undervisning med Jmf indoeuropeisk språkforskning
<i>Semitiska språk</i>	UU	3	2		1	
<i>Serbiska/Bosniska/ Kroatiska</i>	UU	1	1		1s	+ 1 prof i slaviska språk
<i>Slovenska</i>	UU		0,2			+ 1 prof i slaviska språk
<i>Somaliska för modersmåls lärare</i>	GU	1s		1s		tillhör afrikanska språk

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Spanska</i>	GU	1s	31/3s		2	
	HD		3		3	
	HHS				1	timlärare
	JU			1		
	KaU		21			
	KTH				1s	
	LiU		1,6		3	
	LnU	11	1s		0,25s	
	LTU				0,16ö	
	LU	11	21, 1s	1s		
	MiUn		21			
	SU	11, 1ö	3s, 21		2ö	Ö=didaktisk inriktning
	UmU		3		2	
	UU	0,1s	3		2s	
	<i>Svenska</i>	GU	3	22	0	1
HD		1	2		8	
HH			4 (3,3)		2 (1,25)	
JU			5		3	
KaU						
LiU			1,2		1,5	
LnU		2,15	9,15		7,5	Nyrekrytering pågår
LTU		1ö	8ö		3	Forskningsämne Svenska med didaktisk inriktning
LU		5	6	2	2	

	Lärosäte	Professorer	Lektorer	Forskare/ Postdoc/ Fo-ass	Adjunkter	
	SU	5,5+1ö	12,5 + 4ö	4	2+9ö	Inkl nordiska språk och svenska som främmande språk, Ö=didaktisk inriktning
	UU	5	15	5	5	
	ÖrU		4s			Professorsrekrytering pågår
<i>Svenska som andra språk</i>	GU	0	4	0	10	
	HD	1	5		11	
	HHS					3 timplärare
	JU				4	
	KaU					
	LiU		1,5		0,75	
	LnU	1,5	1,65		1	Nyrekrytering pågår
	LTU					Se svenska. 1 doktorand finns.
	LU	1				Utlysningar i lektorat och adjunkturen ska göras under hösten 2016
	MaH				7s	
	MaH	1ö	2ö		0,5ö	Ämnesläraryrkesutbildningen
	SU	1+1ö	2,5+8,8ö		9,5+5ö	Ö=didaktisk inriktning samt en svenska som andraspråk för döva
	UU		2		8	
<i>Swahili</i>	UU				1s	
<i>Teckenspråk</i>	SU		3	1	6	
<i>Tjeckiska</i>	SU		1s			
<i>Turkiska språk</i>	U	2	1		2	
<i>Tvåspråkighet</i>	SU	2	5	1	1,25	

	<i>Lärosäte</i>	<i>Professorer</i>	<i>Lektorer</i>	<i>Forskare/ Postdoc/ Fo-ass</i>	<i>Adjunkter</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Tyska</i>	GU	11/1s	11/3s	1 bitr lekt 1	1	
	HHS		1			timlärare
	HD		3		2	
	KTH				1	
	LiU	0,2	2		0,75	
	LnU		2,5	11		
	LTU				0,75ö	
	LU	1	4			
	MDH		2,5			
	SU	21	4sl	1,5sl	0,8s	
	UmU		3			
	UU	2	6		4	
	<i>Uiguriska</i>	UU	2	1		2
<i>Ungerska</i>	UU	0,1	0,5			
<i>Uzbekiska</i>	UU		1		1	

Bilaga 6 Organisation

<i>Lärosäte</i>	<i>Institution el. motsv.</i>	<i>Ansvarig</i>	<i>Språkämne</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Blekinge tekniska högskola</i>	Konfuciusinstitutet		kinesiska	Kommer enligt inriktningsbeslut att läggas ned under 2016
<i>Göteborgs universitet</i>	Inst. för språk och litteraturer	prefekt	afrikanska språk, grekiska (klass), arabiska, engelska, fornkyrkoslaviska, franska, japanska, kinesiska, latin, ryska, somaliska för modersmåls lärare, spanska, tyska	
	Inst. för svenska språket	prefekt	danska, isländska, norska, svenska, sva, språkteknologi	Danska som källspråk ingår även i översättar-programmet som tillhör Inst. för språk och litteratur. Språkteknologi endast forskarnivå
	Inst. för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori	prefekt	lingvistik, datalingvistik, latin, språkteknologi, grekiska, arabiska	
<i>Handelshögskolan i Stockholm</i>	LLS/Center for Modern Language	enhetschef	engelska, franska, spanska, tyska	
<i>Högskolan Dalarna</i>	Akademien Humaniora och medier	Akademischef och avd. chefer	arabiska, engelska, franska, italienska, japanska, kinesiska, portugisiska, ryska, spanska, tyska, svenska, svas	
<i>Högskolan i Halmstad</i>	Akademien för lärande, humaniora och samhälle	Akademischef	engelska, svenska	
<i>Jönköping University</i>	Högskolan för lärande och kommunikation	Utbildningschef och Avd. chefer	engelska, kinesiska, spanska, svenska, svenska som andraspråk, tyska	Ämneslärarutbildning och fristående kurser
<i>Karlstads universitet</i>	Konfuciusinstitutet, institution Handelshögskolan	prefekt	kinesiska	
	Institution för språk, litteratur och interkultur	prefekt	spanska	Jessica Eriksson
<i>Lärosäte</i>	<i>Institution el. motsv.</i>	<i>Ansvarig</i>	<i>Språkämne</i>	<i>Kommentar</i>

<i>Kungliga Tekniska högskolan</i>	ECE-skolan, avdelningen för lärande, enheten för språk och kommunikation	enhetschef/ studierektor/ ämnesansvarig	franska, japanska, kinesiska, portugisiska, spanska, tyska	
<i>Linköpings universitet</i>	Inst. för kultur och kommunikation	prefekt på instnivå. avdchef på huvudområdena. Studierektor för varje ämne	franska, spanska, tyska, svenska, svenska som andraspråk, engelska	Förutom dessa språk finns det även fackspråk inom civilekonomprogrammet internationellt och Affärsjuridik med Europainriktning men dessa är inte medräknade i detta underlag
<i>Linnéuniversitetet</i>	Inst. för svenska språket	prefekt	danska, isländska, svenska språket, svenska som andraspråk	
	Inst. för språk	prefekt	franska, japanska, kinesiska, latin, spanska, tyska, engelska	
<i>Luleå tekniska universitet</i>	Inst. för konst, kommunikation och lärande	prefekt	franska, japanska, kinesiska, spanska, tyska	
<i>Lunds universitet</i>	Språk- och litteraturcentrum	Grundutbildningsprefekt, studierektor	allmän språkvetenskap, arabiska, danska, engelska, fonetik, franska, grekiska, hebreiska, isländska, italienska, japanska, jiddisch, kinesiska, nygrekiska, rumänska, ryska, spanska, svenska, svenska som andraspråk, tyska	
<i>Malmö högskola</i>	Inst. för Kultur, språk, medier	prefekt	Arabiska, engelska, svenska, svenska som andraspråk	Utbildningen är en samverkan mellan Malmö högskola, Lunds universitet och Göteborgs universitet. Avtal finns.
	Inst. för konst, kultur och kommunikation	prefekt	Engelska (I)	
	Inst. För språkstudier	Prefekt	Geografiska, ryska, engelska (s), lingvistik, svenska som andraspråk	
<i>Mittuniversitetet</i>	Fakulteten för humanvetenskap	dekan	spanska	

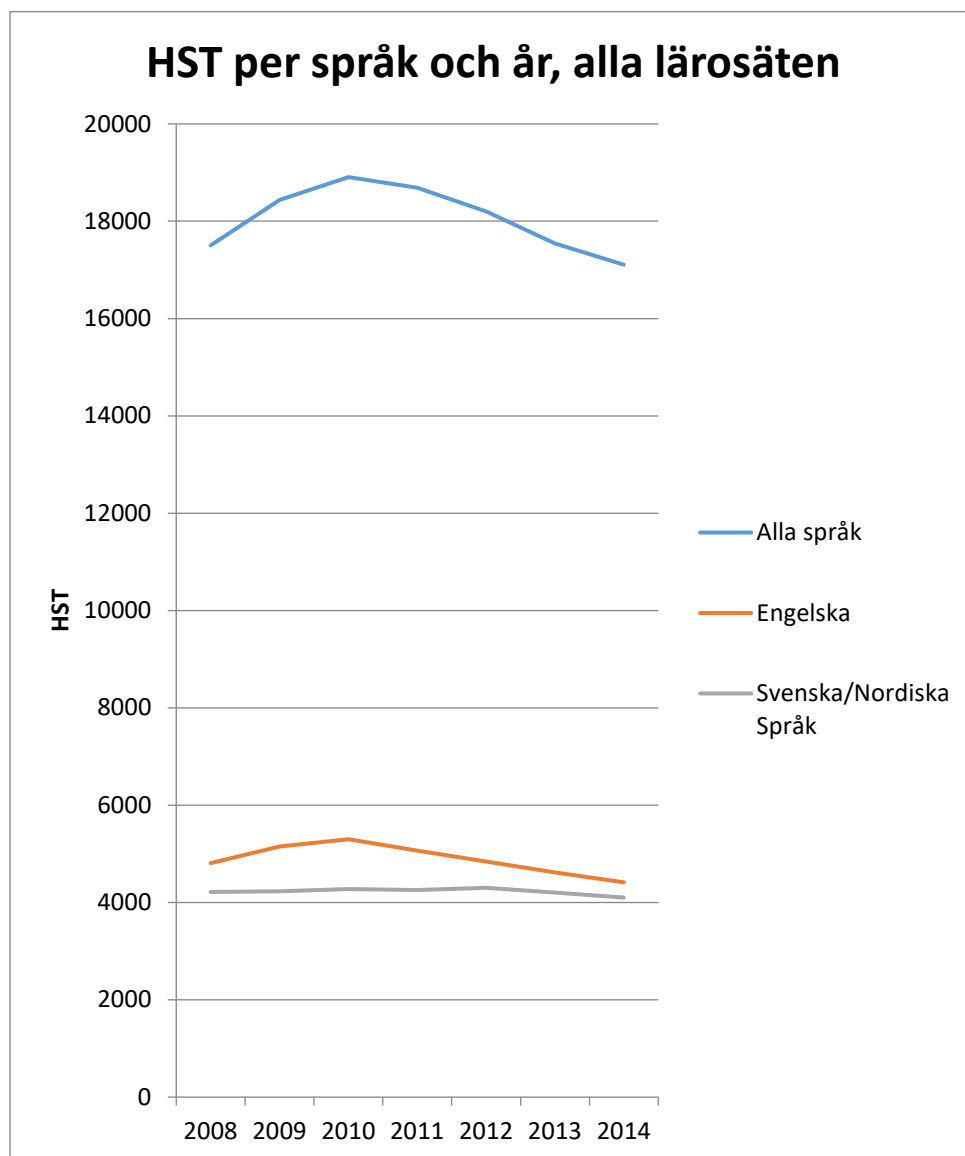
<i>Lärosäte</i>	<i>Institution el. motsv.</i>	<i>Ansvarig</i>	<i>Språkämne</i>	<i>Kommentar</i>
<i>Mälardalens högskola</i>	Akademi för utbildning, kultur och kommunikation		franska, spanska, tyska	
<i>Stockholms universitet</i>	Inst. för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier	prefekt	arabiska, japanska, kinesiska, koreanska	
	Inst. för lingvistik	prefekt	teckenspråk, lingvistik (fonetik, datorlingvistik, språkteknologi)	
	Inst. för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska	prefekt	finska, lettiska, litauiska, nederländska, polska, ryska, tjeckiska, tyska	
	Inst. för svenska och flerspråkighet	prefekt	danska, norska, svenska (nordiska språk, svenska som främmande språk), svenska som andraspråk tvåspråkighet, översättningsvetenskap/tolkning	
	Romanska och klassiska Inst.	prefekt	franska, grekiska, italienska, latin, portugisiska, spanska	
	Engelska inst.	Prefekt	Engelska	
<i>Umeå universitet</i>	Inst. för språk	prefekt	Lingvistik, finska, meänkieli, franska, italienska, ryska, tyska, samiska, spanska, svenska/nordiska språk, svenska som andraspråk	
<i>Uppsala universitet</i>	Engelska Inst.	prefekt	engelska, keltiska, språk, Nordamerikastudier	
	Inst. för lingvistik och filologi	prefekt	grekiska, byzantinologi; indologi, hindi, sanskrit, jmf. indo-europeisk språkforskning; iranska språk, pashto balochiska, persiska, kurdiska; semitiska språk, arabiska, arameiska, syriska, assyriologi, hebreiska; turkiska, språk, Turkietturkiska, azerbajdzjanska, karaimiska, kazakiska, uiguriska, uzbekiska;	

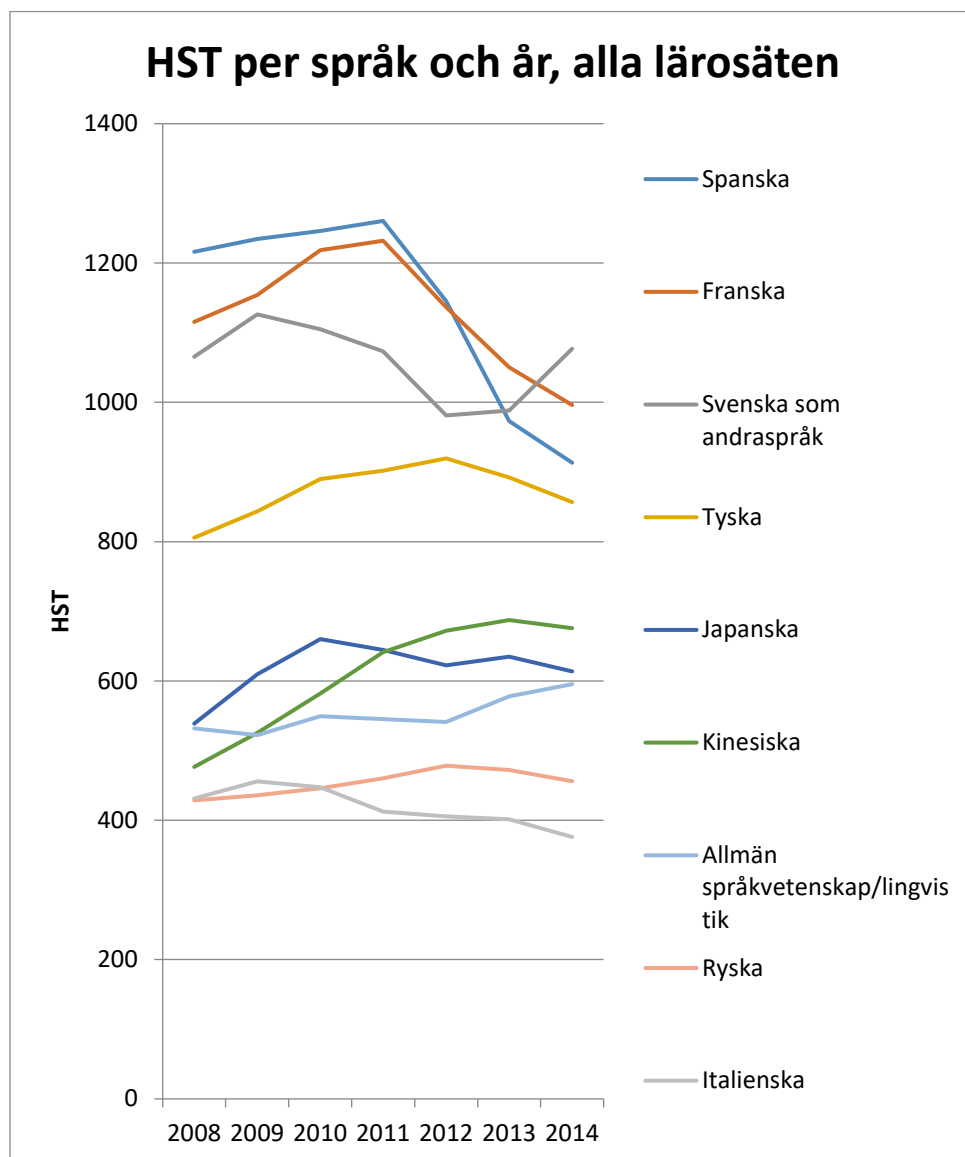
			kinesiska, sinologi; latin; swahili
	Inst. för moderna språk	prefekt	albanska; slaviska språk, ryska, polska, bulgariska, serbiska/kroatiska/bosniska, slovenska; finsk-ugriska språk, estniska, finska, samiska, ungerska; romanska språk, franska, italienska, katalanska, spanska; tyska
	Inst. för nordiska språk	prefekt	svenska, norska, danska, isländska
<i>Örebro universitet</i>	Inst. för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap	prefekt	Engelska, svenska, svenska som andraspråk

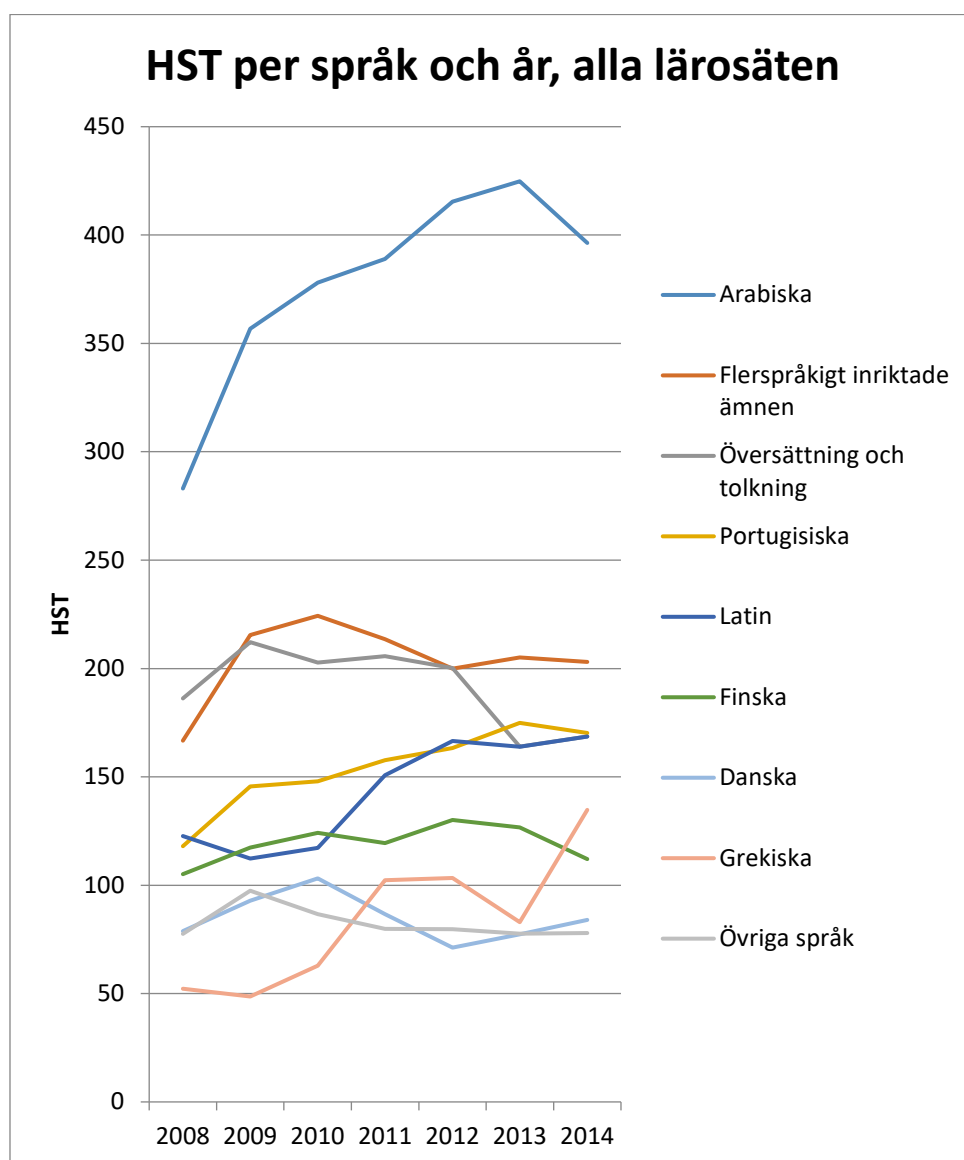

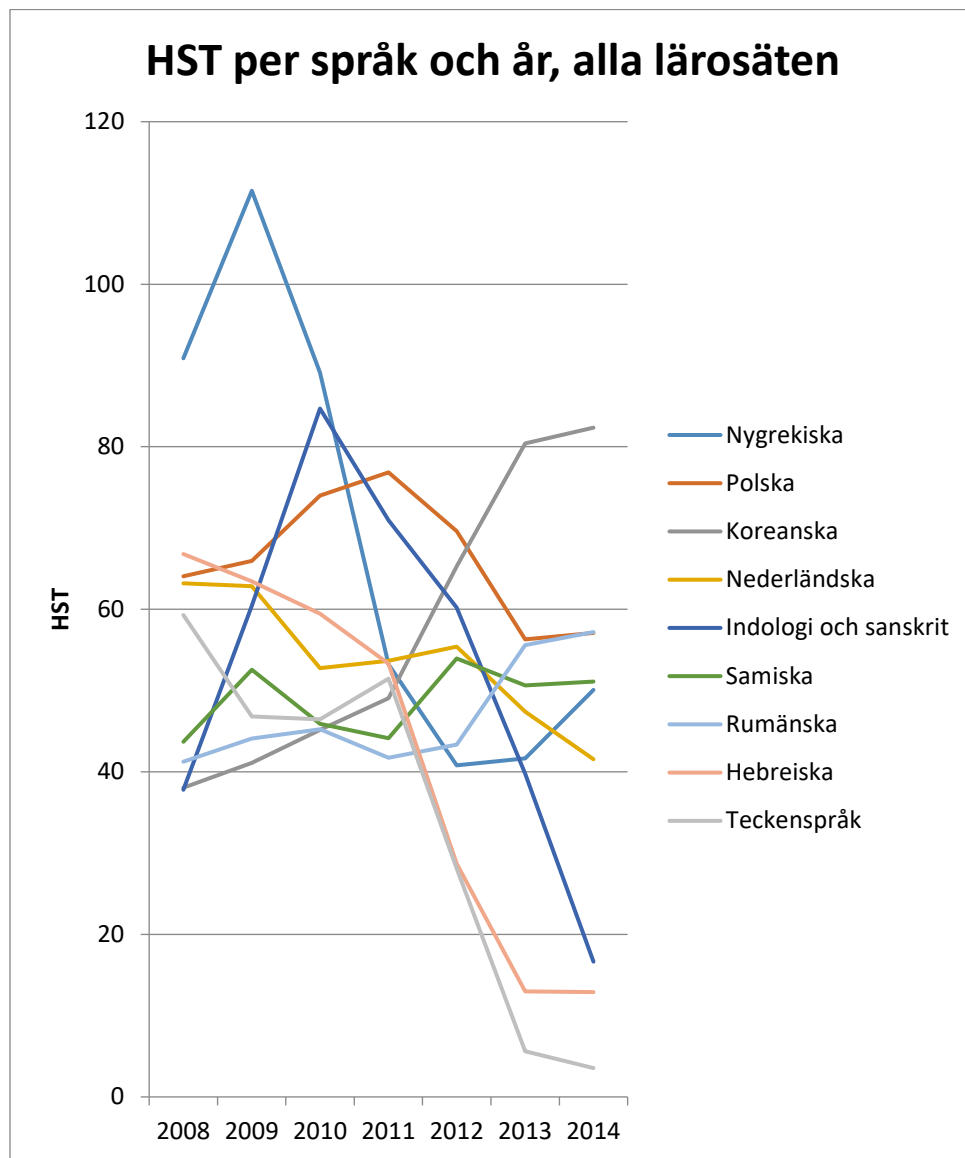
Bilaga 6. HST per språk

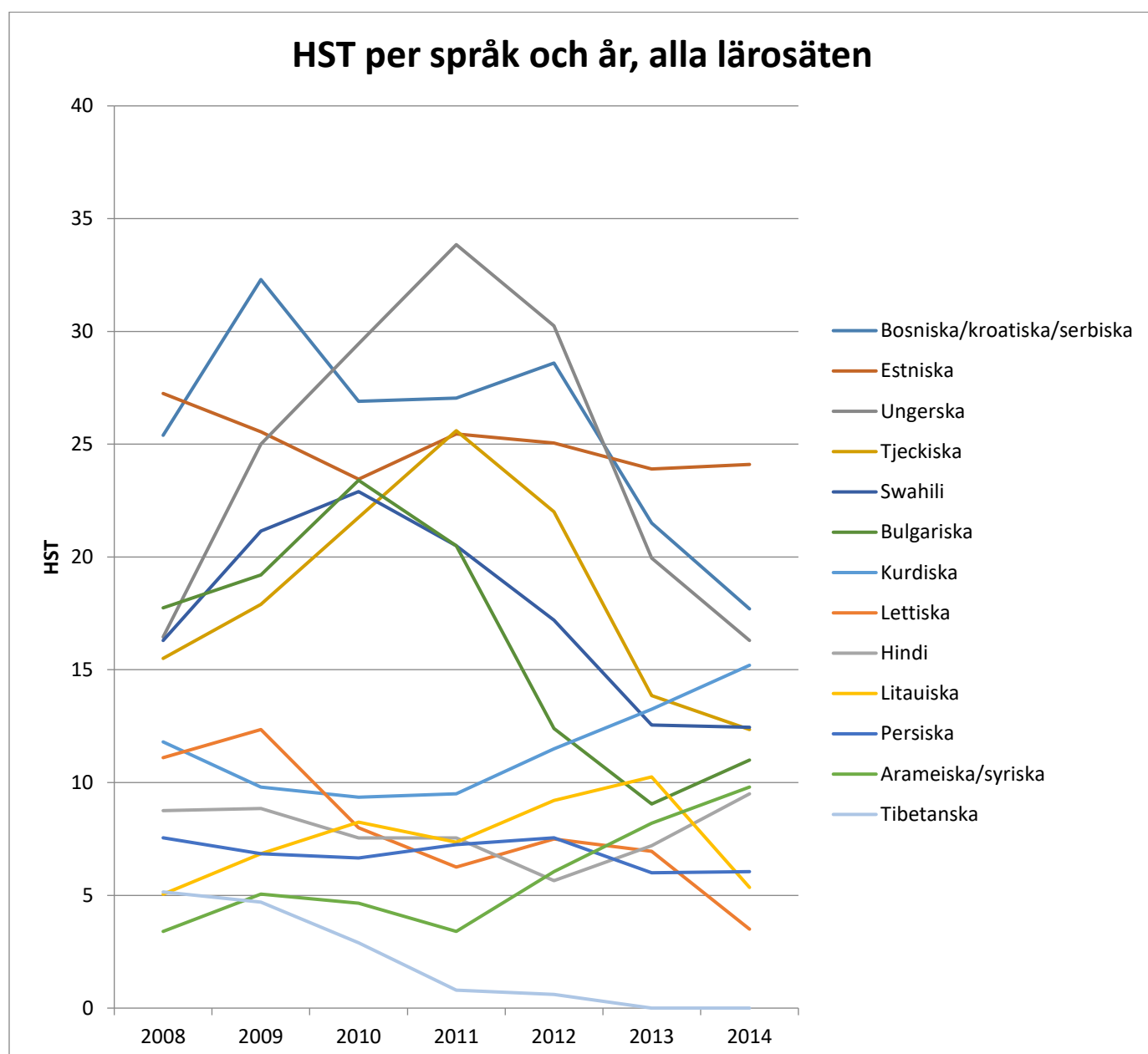
Tidsserier för antalet helårsstudenter per språk. Data från UKÄ.

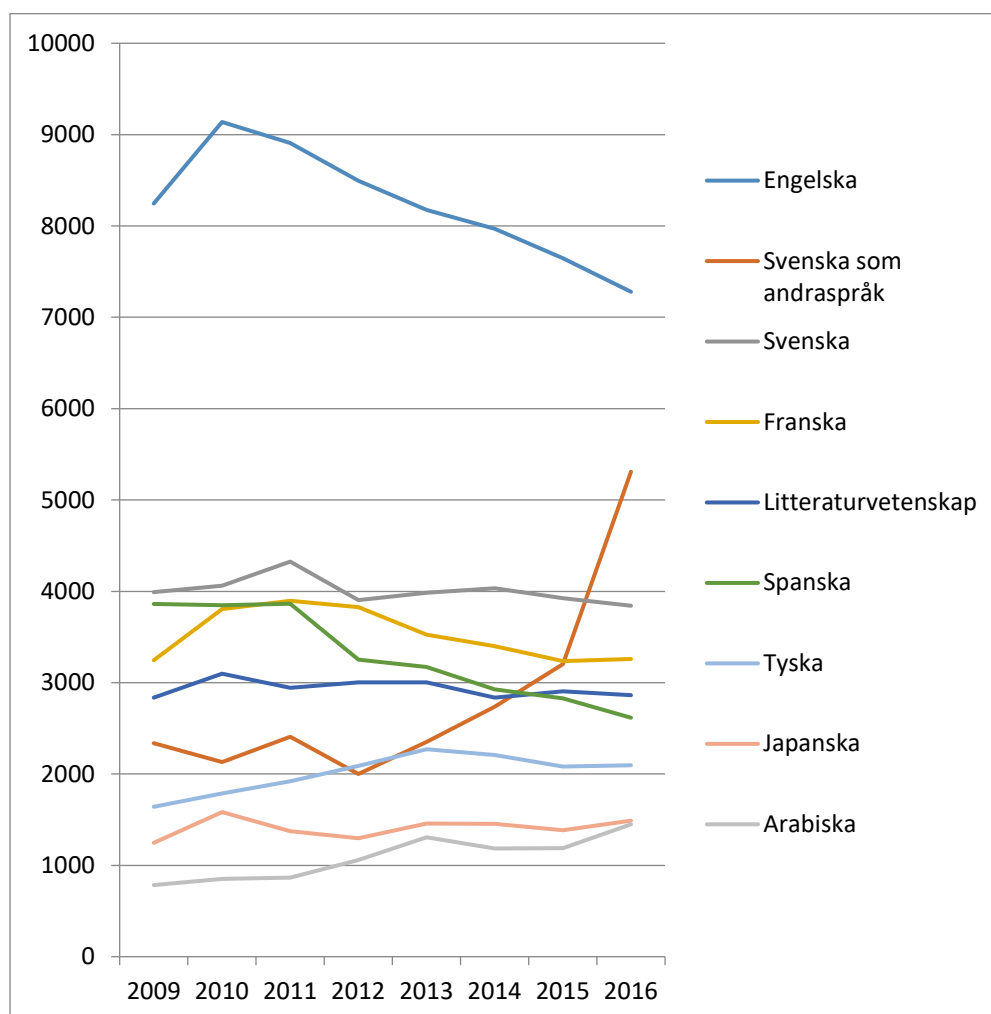

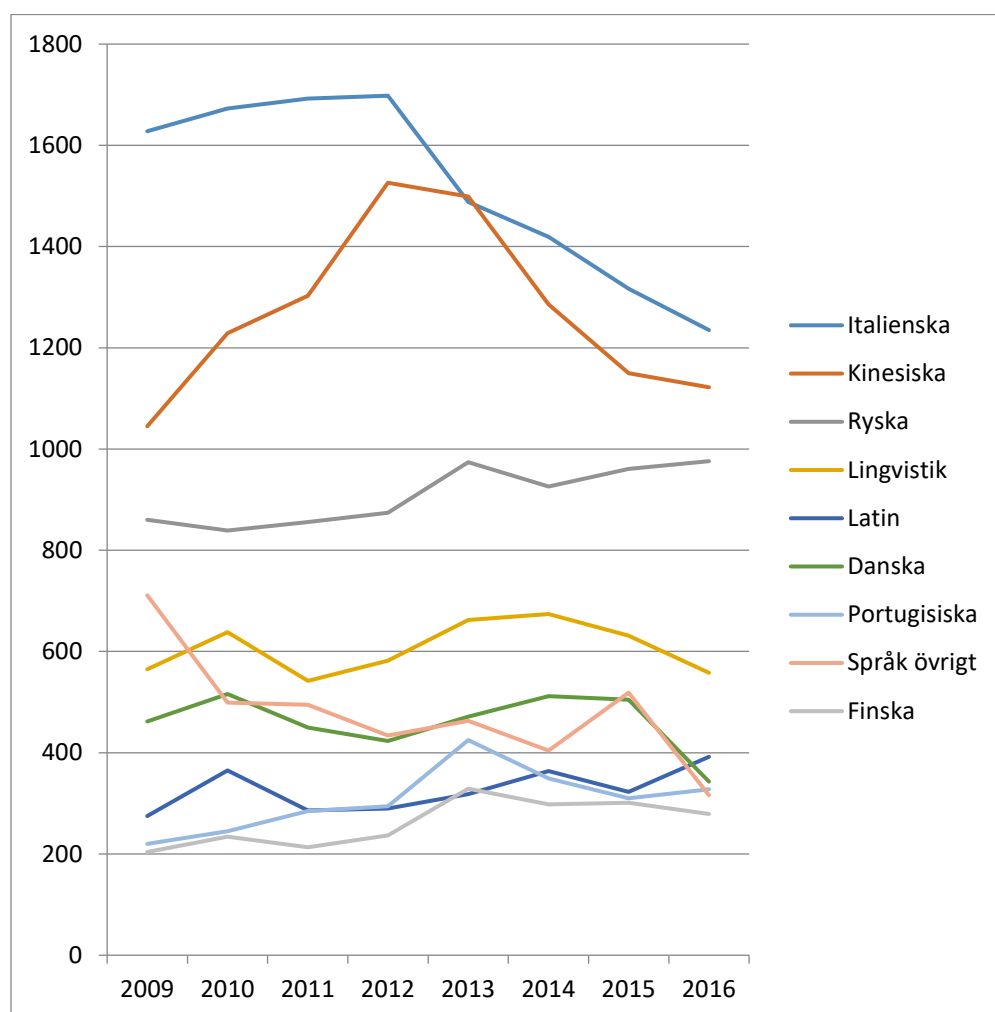

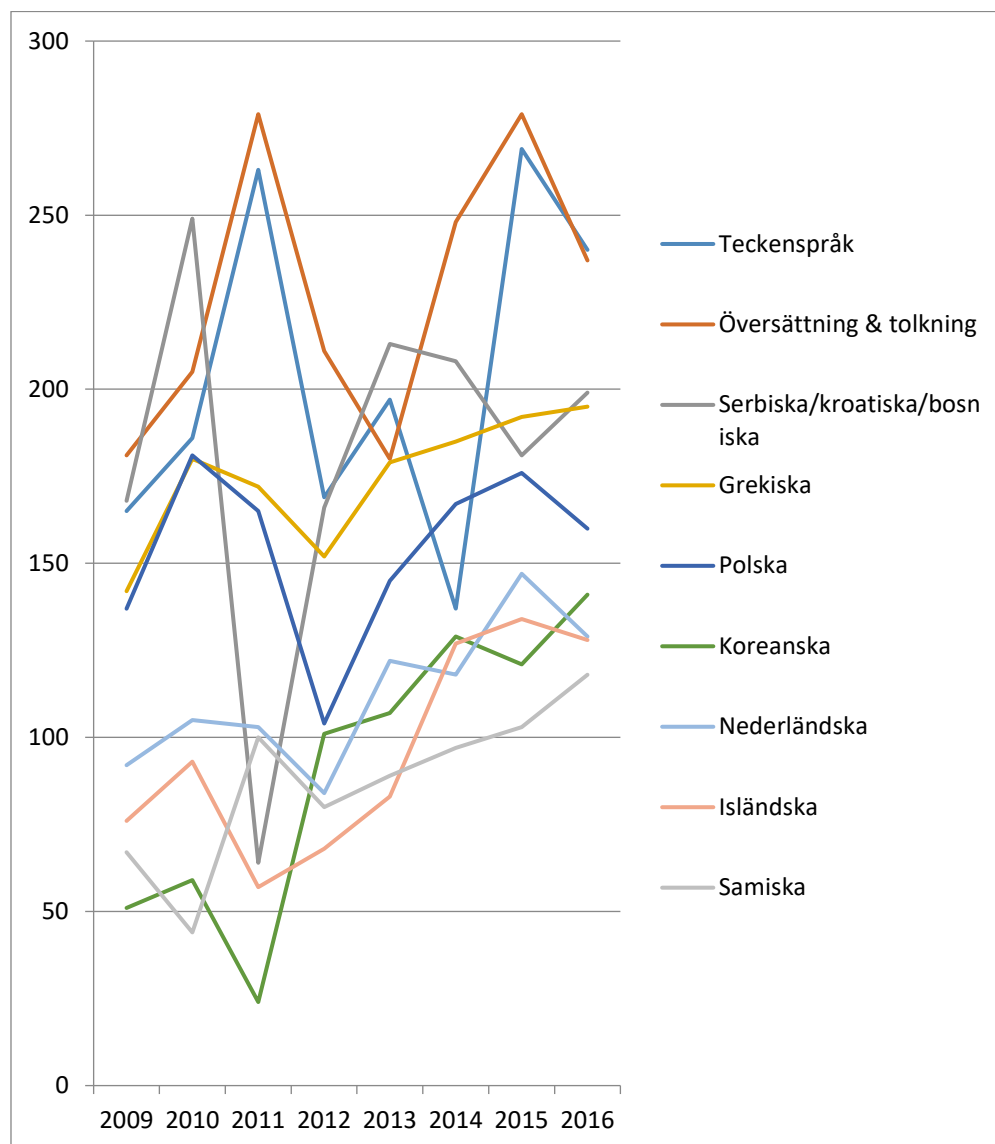

Bilaga 7 Söktryck per språk

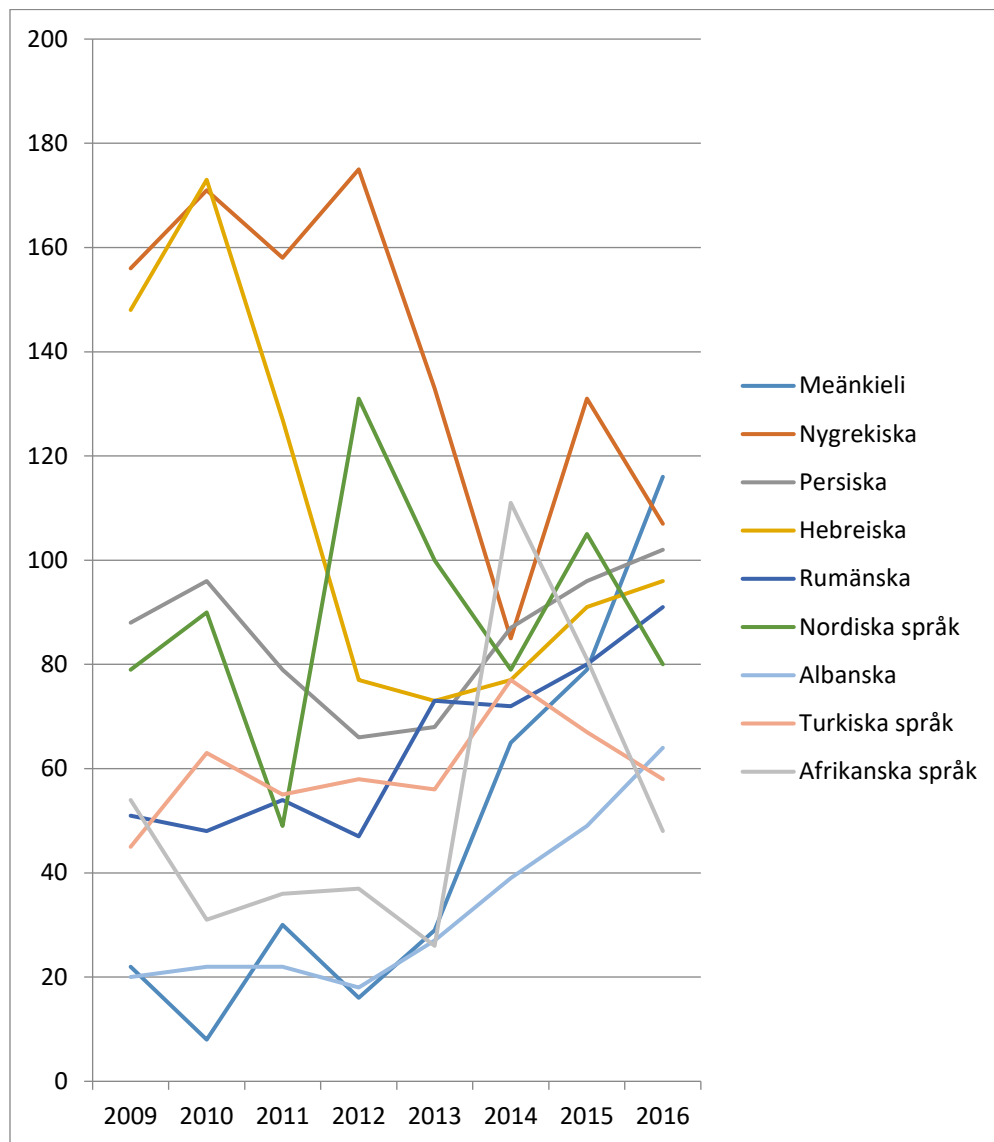
Tidsserier över antalet förstahandssökande i olika språkämnen. Data från UHR.

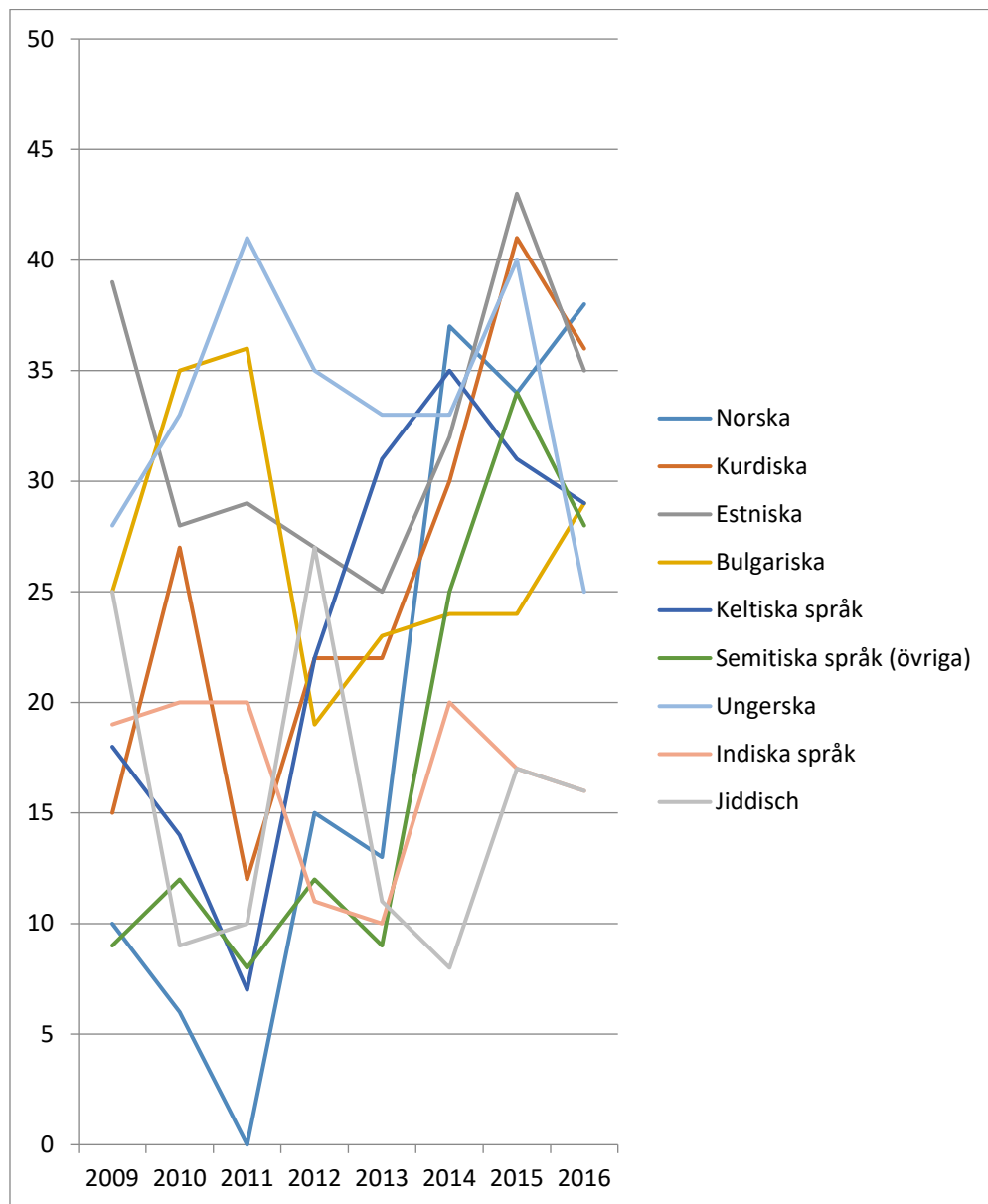

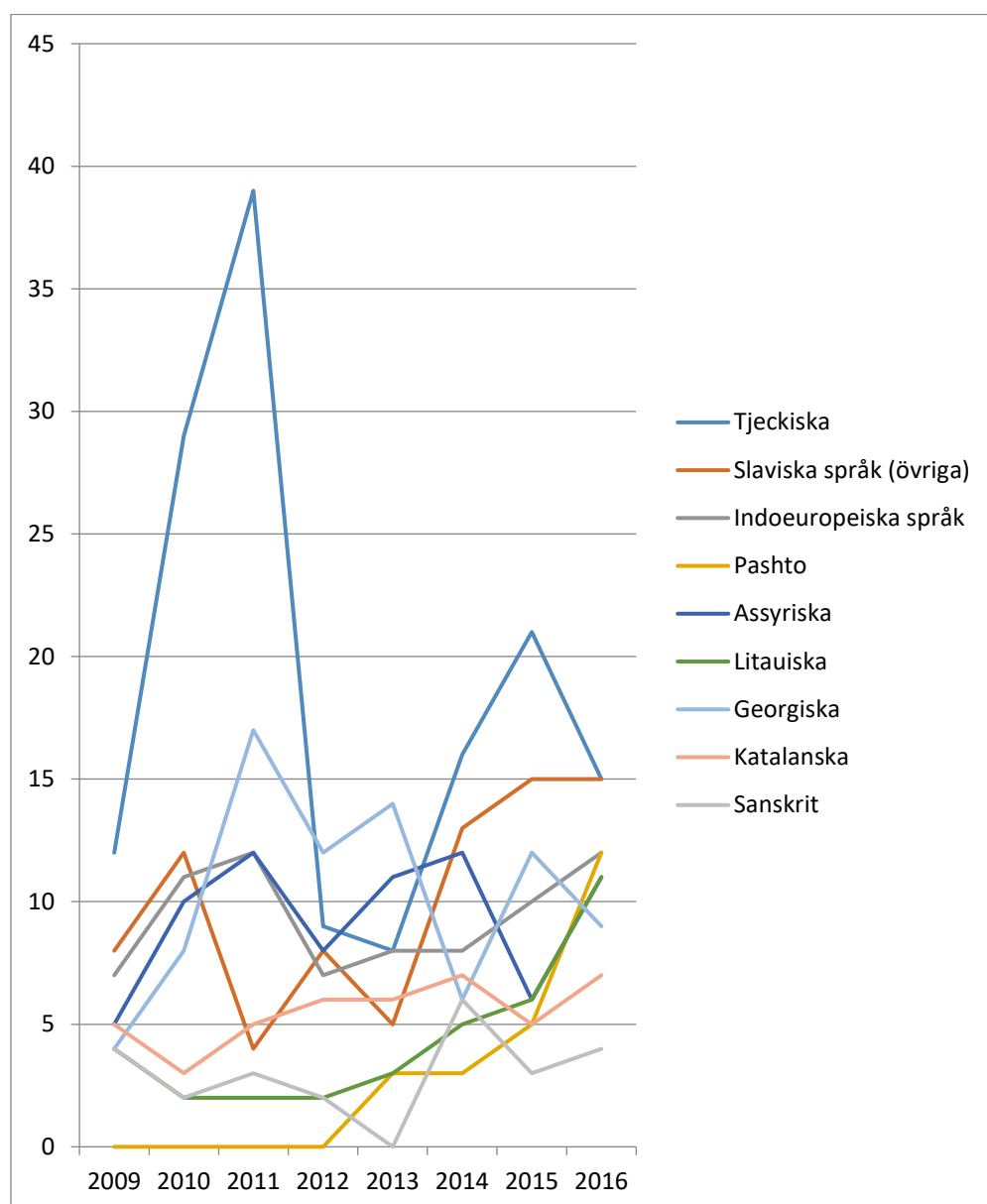

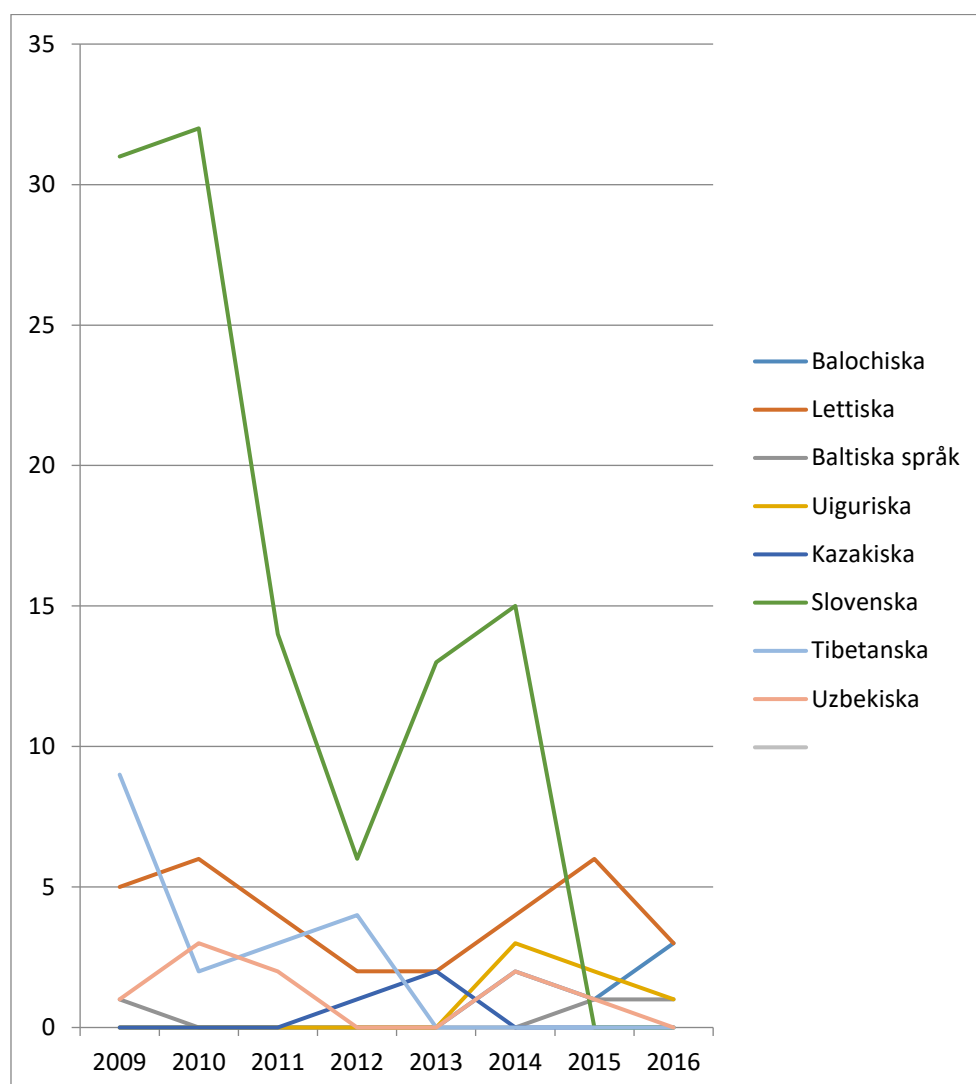

Bilaga 8. Intervjufrågor

Öppningsfrågor:

- Vad heter du?
- Vilken tjänst (roll) har du här vid X (den här myndigheten)?
- Hur länge har du haft din nuvarande tjänst?
- När du sökte (alternativt blev befordrad till) din nuvarande tjänst, var språkkunskaper ett särskilt behörighetskrav? I så fall, vilka språkkunskaper? Och hur skulle den sökande dokumentera eller visa upp sina språkkunskaper?
- Har du haft någon annan tjänst (roll) här? Om ja, vilken/vilka?

Nyckelfrågor:

- Vilka arbetsuppgifter har du?
- När du tänker på de arbetsuppgifter som ingår i din tjänst, vilka är de som:
  - består av att skriva (skriftlig produktion)?
  - består av tal och samtal (muntlig produktion)?
  - består av att läsa och ta emot (och ta ställning till) skriftlig information?
  - består av att lyssna och ta emot (och ta ställning till) muntlig information?
- Är din arbetsplats (enhet/avdelning) flerspråkig? Om ja, vilka språk är det som används? Är arbetsfördelningen på din arbetsplats på något sätt kopplad till medarbetarnas olika språkkunskaper? (D.v.s. kan det vara så att t.ex. en enskild medarbetare ansvarar för hela kommunikationen i ett visst språk?)
- Den externa kommunikationen hos er: I vilka språk förmedlar ni information? Varför just de språken? När det gäller val av språken i extern kommunikation, pågår diskussion? Finns det några riktlinjer/styrdokument som ni förhåller er till? I så fall vilka dokument? Och när det blivit bestämt vilka språk, vem ansvarar för översättningen av hemsidan? Har din arbetsplan någon rutin om uppdatering av sådana texter?
- Vilket/vilka språk använder du när du utför dina arbetsuppgifter?
  - Vilket/vilka språk använder du när du utför *skriftliga* uppgifter?
  - Vilket/vilka språk använder du när du utför *muntliga* uppgifter?
  - Vilket/vilka språk används i de dokument (d.v.s. texter, antingen i pappers- eller elektroniskt format) som du *läser* för att utföra dina arbetsuppgifter?
  - Vilket/vilka språk används i situationer då du behöver ta emot *muntlig* information för att utföra dina arbetsuppgifter?
- Utöver de arbetsuppgifter som du nyss nämnde, finns det några fler uppgifter som kan känneteckna en vanlig dag för dig här på jobbet? I så fall, vilka?
- Hur mycket skulle du uppskatta att du använder andra språk än svenska när du utför dina arbetsuppgifter?
  - Väldigt ofta, nästan hela tiden
  - Ofta, ungefär hälften av min arbetsdag
  - Sällan, kanske ett par tillfällen om dagen
  - Väldigt sällan
  - Jag använder bara svenska när jag utför mina arbetsuppgifter
- Använder ni er (regelbundet) av en tolkförmedling? Om ja:
  - Hur ofta?
  - Vid vilka situationer?
  - För vilka språk? För vilka språk upplever du att det finns störst behov av tolkassistens?

- Vad upplever du är för- resp. nackdelarna med att använda sig av en tolkförmedling?
- Känner du till något styrdokument som din arbetsplats utgår ifrån i sin språkanvändning (vad gäller resurser för språkhantering etc.)?
- Upplever du att det inom din verksamhet finns ett behov av ytterligare språkkunskaper för att arbetsuppgifterna ska utföras på ett mer tillfredsställande sätt?
  - Om ja, vilka typer av språkliga färdigheter (tal, hörförståelse, skrift, läsförståelse) tror du behövs för att effektivisera verksamheten? Kan du t.ex. minnas något specifikt tillfälle då dina språkkunskaper inte har räckt till?
  - Om nej, vad tror du det är som har bidragit till att behovet av språkkunskaper på din arbetsplats är tillgodosett?
- Vilka möjligheter till språklig kompetensutveckling finns på din arbetsplats? Vad har ni för resurser för att hantera och tillmötesgå behovet av nya språkkunskaper?
- I ljuset av den nya flyktingsituationen i Sverige, upplever du att det finns ett växande behov av nya språkkunskaper i den verksamhet som du jobbar inom?
  - Om ja, hur skulle du beskriva detta behov?
  - Om nej, hur har det praktiska genomförandet sett ut för att säkerställa att verksamheten lever upp till de nya samhällskraven?

Avslutande frågor:

- Finns det något ytterligare som du vill ta upp?

Bilaga 9. Ny kurs: Tolkning i offentlig sektor, 30 hp, vt 2017.

Tolk- och översättningsinstitutets (TÖI), Stockholms universitet

Kursinnehåll

Du får grundläggande teoretisk och praktisk kunskap om tolkning och får arbeta med olika tolkningstekniker. Under de olika delkurserna diskuterar vi etiska frågor som aktualiseras vid tolkning, de regelverk som gäller för tolkar, samt hur man arbetar praktiskt med terminologi. Under tolkningsövningarna arbetar du med tolkens egen presentation på båda tolkspråken och med de grundläggande tolkningsteknikerna, som kort konsekutivtolkning utan anteckningar och simultan viskningstolkning. Du övar både på dialogtolkning på plats och på distanstolkning.

Tolkningsövningar

Under tolkningsövningarna arbetar vi med tolkning inom socialtjänst, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård samt asylärenden. Lärarna på kursen är själva yrkesverksamma tolkar med lång erfarenhet. Flera av lärarna har gått tolkläro-utbildning och några har disputerat med specialisering inom tolkning och översättning. Merparten av lärarna är också auktoriserade tolkar.

Källa: <http://www.tolk.su.se/utbildning/v%C3%A5ra-utbildningar/grundniv%C3%A5/tolkning/utbildning-till-tolk-i-offentlig-sektor/ny-kurs-tolkning-i-offentlig-sektor-30-hp-vt-17-1.295872> (2016-11-28).